

Génesis

Tachi Ak'õrepa na p'ek'au eujā ooda māik'aapa naapiara eperāarā p'anapatap'edaa

Introducción

Génesis t'orrorā pedeede jara k'inia bi 'chi naarapema'. Na Libro nāga t'ijarapata tachia leedak'āri, k'awadait'ee perā Tachi Ak'õrepa sāgá na eujā ooji. Ichiaba na librode k'awadait'ee sāgata Tachi Ak'õrepa ooji chi naarapema eperā.

Na librode jara bi p'uuru pidaarā israelitaarā apatap'edaarādē. Jara bi sāmāik'aapa uchijaida. Ichiaba jara bi sāgá Tachi Ak'õrepa ma p'uuru pidaarā jirit'erada ichia k'inia bik'a p'anapataadamerā.

Chonaarāwedadeepa idi parumaa eperāarāpa ichita ne-inaa na p'ek'au eujāde p'asapari jarapata ak'ore waibia apataarāpa māga oopatada apata. Mapa na libro leedak'āri, k'awadait'ee awaraarā ak'ore waibia apataarā k'āyaara Tachi Ak'õreta waibiara bi. Irua ne-inaa pi-ia oopari awaraarā ak'ore waibia apataarāpa p'oyaa oodak'aa.

Ichiaba na libro leedak'āri, k'awadait'ee Tachi Ak'ore apai; na p'ek'au eujā ooda. Ichiaba k'awadait'ee sāgá Tachi Ak'õrepa k'inia bi eperāarā p'anapataadamerā ichia k'inia bik'a. Na librode p'ā bi chi naarapema eperāarā sāgá k'achiade baijida Tachi Ak'ore k'írapite. Māga p'asaji mīda, ichiaba Tachi Ak'õrepa ne-inaa ooji eperāarā waya ichi k'írapite pia p'aneedamerā.

Tachi Ak'ore pedee pi-ia estudiapataarāpa na libro pi-iara estudiadait'ee t'oot'aajida t'ooma omeede. Chi naapema t'oomade (cap. 1–11) unudait'ee na eujā Tachi Ak'õrepa ook'āri. Ichiaba unudait'ee chi naarapema eperāarāpa oodap'edaa k'achia p'aneerutamaa iru k'írapite. Na t'oomade ichiaba unudait'ee eperāarā uchiadap'edaarā Adandeepa Noé parumaa. Ichiaba jara bi sāgá Tachi Ak'õrepa na p'ek'au eujā ūut'aada. Ichiaba jara bi sāgá pedee awara awaraa uchiadap'edaa. Chi apema t'oomade (cap. 12–50) jara bi sāmāik'aapa uchijaida israelitaarā māik'aapa k'airā paji āchi ak'ōchonaarā. Chi naarapema t'ijarapata Abraham, ai eere Isaac, ai eere Jacob māik'aapa José. Na t'oomade ichiaba jara bi José māik'aapa chi ak'ore Jacob wādap'edaa Egipto eujādee. Israelitaarā mama

p'anide k'achia p'anapachida Egipo pidaarā jua ek'ari. Māga nide Tachi Ak'ōrepa ichi p'uuru pidaarā ma eujādeepa uchiapiji ateeit'ee ichia eujā teeit'eeda adadee.

Na librode k'awadait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichia jara bik'a oopataarā ichita k'aripapari.

Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujā māik'aapa pajā ooda

1 ¹Naapiara Tachi Ak'ōrepa pajā māik'aapa eujā ook'ari, ²jōma p'āriu baji. Pania aupai ūu baji. Waa ne-inaa wē-e paji. Iru Jaure pania ūri nipapachi. Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujā māik'aapa pajā nāgā ooji.

³Tachi Ak'ōrepa jaraji:

—Idaapáde aji.

Māpai ūdaaji.

⁴Ūdaak'ari, Tachi Ak'ōrepa māgaji:

—Pia bida aji.

Māpai ma ūdaa p'āriudeepa awara biji. ⁵Ma ūdaa t'ī biji ewari māik'aapa p'āriu t'ī biji p'ārik'ua. Māgā ooji ewari, p'āriu ome, k'āima abaade.

⁶Māpai Tachi Ak'ōrepa jaraji:

—Pania ūk'uru it'aa wāpáde aji.

⁷Māga paji. Tachi Ak'ōrepa ewaraa k'obiji pania ūk'uru ai edaik'a eere beemerā; ūk'uru ai it'aik'a eere beemerā. ⁸Ma ewaraa k'obimaa t'ī biji pajā. Ma jōma k'āima omeede ooji.

⁹Māpai Tachi Ak'ōrepa jaraji:

—Pania pajā ek'ari bi ãyaa beepáde aji, eujā uchiamerā.

Māga paji. ¹⁰Chi p'oo bimaa t'ī biji eujā; paniamaa t'ī biji p'usa. Tachi Ak'ōrepa ichia ooda pia unuji. ¹¹Māpai irua jaraji eujāde ne-inaa k'arra k'ira t'ādoo t'onomerā; p'ūajara k'ira t'ādoo chi tau t'onomerā māik'aapa pak'uru k'ira t'ādoode nejō chaumerā. Irua jaradak'a māga paji. ¹²Eujāde uchiaji ne-inaa k'arra k'ira t'ādoo, p'ūajara chi tau t'onopari māik'aapa pak'uru nejō chaupari.

Ma jōma oop'eda, Tachi Ak'ōrepa māgaji:

—Pia bida aji.

¹³Ma jōma k'āima ūpeede ooji.

¹⁴Māpai Tachi Ak'ōrepa jaraji:

—Pajāde paraapáde aji, ne-inaa ūdaapari ma k'aurepa eperāarāpa k'awadamerā ūstaawa, p'ārik'ua, aña, atane māik'aapa fiesta ewari. ¹⁵Ma pajāde ne-inaa ūdaapari k'aurepa na eujā ūdaa bapari.

Māga paji. ¹⁶Tachi Ak'ōrepa ne-inaa omé ooji pajāde biit'ee. Chi waibiara bi ooji ūstaawa ūdaamerā. Jōdee chi ma-āriara bi ooji p'ārik'ua ūdaamerā. Ichiaba ooji lucero p'ārik'ua ūdaamerā. ¹⁷Tachi Ak'ōrepa ma ne-inaa ūdaapari biji pajāde eujā ūri ūdaamerā ¹⁸māik'aapa ūstaawa,

p'āriu ome awara beemerā. Mapa āstaawa ak'ōrejīru jērapari māik'aapa p'ārik'ua atane ūdaapari.

Māga oo aupak'āri, māgaji:

—Pia bida aji.

¹⁹ Ma jōma k'āima k'īmariide ooji.

²⁰ Māpai Tachi Ak'ōrepa jaraji:

—Toida paraapáde aji, chik'o k'īra t'ādoo.

Ichiaba jaraji:

—Paraapáde aji, ipanaarā eujā ūri wāabaidamerā. Māpai paraaji.

²¹ Tachi Ak'ōrepa p'usadepema ne—inaa jōmaweda chok'ai bee ooji, nemīsia paara. Ichiaba ooji toidapema ne—inaa jōmaweda chok'ai bee māik'aapa ne—inaa jōmaweda chok'ai bee eujā ūri wāabaipata.

²² Ichia ooda pia beek'āri, Tachi Ak'ōrepa na pedee pia jaraji ma toidapema ne—inaa chok'ai beerāmaa:

—Warrarā chok'ara oodapáde aji.

Auk'a jaraji ipanaarāmaa:

—Ipana chak'eerā chok'ara oodapáde aji.

²³ Ma jōma k'āima joisomaade ooji.

²⁴ Māpai Tachi Ak'ōrepa jaraji:

—Eujāde paraapáde aji, ne—animalaarā k'īra t'ādoo; taunomaa, tausaaree māik'aapa eujāde bipa urt'iū nūuteepata paara.

Māga paji. ²⁵ Tachi Ak'ōrepa ma ne—animalaarā ooji māik'aapa ichia ooda pia ak'iji.

²⁶ Māpai Tachi Ak'ōrepa māgaji:

—Ūrā oodáma aji, eperā tachik'a bamerā. Eperāarāpa āchi jua ek'ari iru p'anadait'ee nāgee ne—animalaarā k'īra t'ādoo: chik'o; ipanaarā; ne—animalaarā taunomaa, tausaaree bee paara; ne—animalaarā eujāde bipa urt'iū nūuteepata.

²⁷ Tachi Ak'ōrepa eperā ichik'a ooji; imik'īra, wēra ome. ²⁸ Tachi Ak'ōrepa ma eperāarā pia ak'iji. Mapa na pedee pia jaraji:

—Warrarā chok'ara oodapáde aji, māik'aapa parā jua ek'ari iru p'anadapáde aji, na eujā, chik'o, ipanaarā māik'aapa ne—animalaarā, chi bipa urt'iū nūuteepata paara.

²⁹ T'ēepai māgaji:

—Parā—it'ee oojida aji, ne—inaa k'arra k'īra t'ādoo, chi tau t'onopari ome, māik'aapa pak'uru chi nejō chaupari ome. Ma jōmaadepema ne—inaa chauru parāpa k'odait'eeda aji. ³⁰ Ma awara ne—animalaarā, chi tausaaree beerāpa, chi bipa urt'iū nūuteepataarāpa māik'aapa ipanaarāpa paara k'odait'eeda aji, ne—inaa k'iru, p'ūajara k'īra t'ādoo.

Māga paji.

³¹ Tachi Ak'ōrepa jōma ichia ooda ak'ik'āri, māgaji:

—Pia bida aji.

Ma jōma k'āima seide ooji.

2 ¹Māgá Tachi Ak'ōrepa ooji pajāde nībi māik'aapa na eujāde nībi.
²K'āima sietede Tachi Ak'ōrepa ichi mimia oo aupak'āri, iiji.

³Ma ewate iru mimia jōma aupap'eda, iida perā, ma ewaridé jaraji:
—Pia bida aji.

Ma ewari awara biji tomia chaa eperāarā iidamerā ichi iidak'a. ⁴Māga paji Tachi Ak'ōrepa na eujā, pajā ome ook'āri.

Tachi Ak'ōrepa naapema eperā ooda

⁵Tachi Ak'ōre Waibiapa pajā, eujā ome ook'āri, ne-inaa k'arra, p'ūajara paara waide t'onoda-e p'anajida, Tachi Ak'ōrepa k'oi waide chepi-e bada perā māik'aapa eperāarā waide oo-e bada perā ma eujāde mimiadamerā. ⁶Māgá Tachi Ak'ōrepa k'oi waide chepi-e baji mīda, ma eujā ek'ariipa pania uchiapachi. ⁷Maapai Tachi Ak'ōre Waibiapa eperā yoro p'oradee ooji. Yoro p'oradee oop'eda, ma eperā k'īde jārap'uaji. Aramata chok'ai beeji. Tachi Ak'ōrepa ma eperā t'ī biji Adán.^a

⁸Māpai Tachi Ak'ōrepa ma eperā biji Edén ne-uu k'āide; oriente eere. Mama Tachi Ak'ōrepa ne-inaa k'arra k'īra t'ādoo t'onopiji ma eperāpa k'omerā. ⁹Ichiaba pak'uru pi-ia k'īra t'ādoo t'onopiji nejō chaumerā, māgá madepema k'odamerā. Ma Edén ne-uu k'āi esajīak'a pak'uru omé t'onopiji; aba nejō biiridepema jōdak'āri, piuda-ee, chok'ai p'anapataadamerā; chi apema nejō biiridepema jōdak'āri, k'īsia pia māik'aapa k'īsia k'achia k'awadamerā.

¹⁰Edén ne-uu k'āi to k'īde baji. Ma todepema pania chi ne-uu k'āide wee wāyaa baji. Ma to juu k'īmari nēra baji. ¹¹Chi naarapema to t'ījarapachida Pisón. Māgí wāyaapachi Javilá eujā jōmaade, nēe paraamāi. ¹²Māpema nēe pi-ia bapari. Ichiaba ma eujāde unupata ne-inaa t'ūa bapari resina māik'aapa māu pi-ia ónice. ¹³Ai eerepema to t'ījarapachida Guijón. Māgí wāyaapachi Cus eujāde. ¹⁴Ai eerepema to t'ījarapata Tigris. Māgí wāyaapari Asiria eujā ik'aawa, oriente eere. Chi apema to t'ījarapata Éufrates.

¹⁵Tachi Ak'ōre Waibiapa ma eperā biji Edén ne-uu k'āide ne-inaa uumerā māik'aapa ak'i bamerā.

¹⁶Māpai Tachi Ak'ōrepa Adanmaa māgaji:

—Pia nejō jō k'iniata jōpáde aji. ¹⁷Mamīda jōnaapáde aji, jā pak'uru k'īsia pia māik'aapa k'īsia k'achia k'awapiparidepema. Pia jāta jōru pirā, piuit'eeda aji.

¹⁸Maap'eda Tachi Ak'ōre Waibiapa jaraji:

—Pia-e bida aji, imik'īra ituuba bamerā. Iru-it'ee k'ōp'āyo ooteeit'eeda aji.

¹⁹Tachi Ak'ōre Waibiapa ne-animalaarā k'īra t'ādoo māik'aapa ipanaaarā k'īra t'ādoo yoorodee ooji. Maap'eda ichia ooda Adanmaa ateeji

^a 2.7 Hebreo pedeede Adán jara k'inia bi “eujādepema” wa “imik'īra”.

ma ne-animalaarā, ipanaarā jōmaweda t'ī bimerā. ²⁰Māpai Adanpa t'ī biji ne-animalaarā taunomaa, tausaaree beerā māik'aapa ipanaarā. Irua ma t'ī chaa bidak'a māga beeji. Māgá ne-animalaarā chok'ara paraaji mīda, ichi-it'ee k'lōp'āyo wē-e paji.

²¹Māpai Tachi Ak'ore Waibiapa Adán k'āipiji. Māimisa orro aba ēt'a ataji māik'aapa waya chi chiara ai naawedapemak'a biji. ²²Ma orrodee Tachi Ak'lōrepa Adan-it'ee wēra ooteiji.

²³Adanpa unuk'āri, māgaji:

—Na mik'a bida aji, mi k'ap'īak'a bairā māik'aapa mi biirideepa ooda perā. T'ījaradait'eeda aji, wēra, wēra imik'īradeepa ooda perā.

²⁴Māgá Tachi Ak'lōrepa wēra imik'īradeepa ooda perā, imik'īrapa atabēit'ee chi ak'ore chi nawe ome, ichi wēra ome araa p'anadait'ee. Māgá eperā omeeweda eperā apai pik'a p'aneedait'ee.

²⁵Adán chi wēra ome āk'adaa p'anapachida. Mamīda k'īra nejasia k'awadak'aa paji.

Adanpa Eva ome Tachi Ak'lōrepa jaradak'a ooda-e pada

3 ¹Edén ne-uu k'āide taama bapachi. Māgí ik'awaara baji apemaarā ne-animalaarā tausaaree beerā Tachi Ak'ore Waibiapa ooda k'āyaara.

Mapa ewari aba taamapa ma wēramaa iidiji:

—¿Māgara Tachi Ak'lōrepa jōpiamaa bīk'ā aji, nejō pak'uru jōmaadepema?

²Ma wērapa p'anauji:

—Taipa jōdaipia bī pak'uru jōmaadepema. ³Mamīda jōdaik'araa bida aji, pak'uru na ne-uu k'āi esajāk'a bainī bidepema. Jādepema jōruta pīrā wa t'obairuta pīrā, Tachi Ak'lōrepa: “Piudayada” aji.

⁴Māpai taamapa ma wēramaa māgaji:

—¿Piuda-epi! ⁵Tachi Ak'lōrepa pia k'awa bida aji, parāpa jā pak'urudepema jōruta pīrā, k'īsia k'awaa p'aneedait'ee māik'aapa k'awadait'ee ne-inaa pia māik'aapa ne-inaa k'achia. Māgá Tachi Ak'lōrek'a p'aneedait'eeda aji.

⁶Ma wērapa ma nejō pia bi unuk'āri, jō k'iniadachi. K'īsiaji: “Jā jōp'eda, poro wēsaa beeit'eeda aji, Tachi Ak'lōrek'a.” Mapa oro atanap'eda, jōt'aaji māik'aapa chi imik'īramaa teeji. Māpai chi imik'īrapa auk'a jōt'aaji.

⁷Aramata k'īsia k'awaa p'aneejida māik'aapa k'awajida āchi āk'adaa p'ani. Māgá k'īra nejasia k'awaadak'āri, p'aru higuera k'irudee oojida māik'aapa jī p'aneejida.

⁸K'ewara nāu p'uak'āri, Tachi Ak'ore Waibia nipapachi Edén ne-uu k'āide. Ma ewate Adanpa chi wēra ome Tachi Ak'ore cheru ūridak'āri, pak'uru āpite mirudachida.

⁹Mamīda Tachi Ak'ore Waibiapa Adán t'īji māik'aapa iidiji:

—¿Sāma bīma? aji.

¹⁰Irua p'anauji:

—Mia pi nama ni ūrik'āri, waaweedachida aji, āk'adaa bada perā.

Maperā mi mirudachida aji.

¹¹Māpai Tachi Ak'ōrepa iidiji:

—¿K'aipa jarajima aji, pi āk'adaa bi? ¿Pia jōjik'ā aji, nejō mia jōpiamaa badadepema?

¹²Irua p'anauji:

—Pia mimaa wēra k'ōp'āyok'a teedapa ma nejō mimaa teejida aji.

Māpai mia jōt'aajida aji.

¹³Māpai Tachi Ak'ōre Waibiapa ma wēramaa iidiji:

—¿Sāap'eda māga oojima? aji.

Wērapa p'anauji:

—Taamapa mi k'ūrat'aajida aji. Maperā mia ma nejō jōjida aji.

¹⁴Māpai Tachi Ak'ōre Waibiapa ma taamamaa māgaji:

—Māga ooda perā, mia pi k'achiade baaipiit'ee. Pi maldicia baibairā, mia pimaa k'achiara ooit'ee apemhaarā ne-animalaarā k'āyaara. Idideepa pi eujāde bipa urt'iu nipapariit'ee yooro p'orade. ¹⁵Na esperā wēradeepa uchiadait'eerāpā pideepa uchiadait'eerā k'iraunuamaa iru p'anadait'ee; pēreerā paara auk'a. Mapa chik'iraunuamaa p'anapataadait'ee. Na esperā wēradeepa uchiahit'ee abaapa pi poromāi teeit'ee. Jōdee pia iru biiride k'aat'aait'eeda aji.

¹⁶Māpai Tachi Ak'ōrepa ma wēramaa māgaji:

—Pi warra t'ok'āri, p'ua ome t'oit'eeda aji. Ma awara pi imik'īrapa pi chok'aít'ee, pia iru k'inia bairā. Pi iru juu ek'ari bapariit'eeda aji.

¹⁷Māpai imik'īramaa māgaji:

—Pia wēra pedee ijāaji māik'aapa jōji ma nejō mia jōnaadapáde ada. Maperā pi k'aurepa eujā k'achiade baaiit'eeda aji. Pichi chik'o k'oit'ee audú mimiait'ee piurumaa. ¹⁸Eujādeepa ne-iiri uchiahit'ee māik'aapa pia net'a tau mēepema k'oit'ee. ¹⁹Jiara nībait'ee audú mimia nībipa. Miat'ee chik'o k'oit'ee. Pi yooro p'oraddee ooda perā, piuk'āri, waya yooro p'ora pait'eeda aji.

²⁰Adanpa chi wēra t'i biji Eva,^b nawe pait'ee pada perā. Eperāarā jōmaarā nawe adait'ee, jōmaweda irudeepa uchiadait'ee perā.

²¹Tachi Ak'ōre Waibiapa ne-animal edee p'aru ooteiji jī p'aneedamerā.

²²Māpai ichi t'āridepaei māgaji: “Frá eperāarā tachik'a p'anida aji. K'awa p'ani ne-inaa pia māik'aapa ne-inaa k'achia. Frá waa jōdaik'araa bida aji, nejō biiri eperāarā ichita chok'aipiparidepema.”

²³Maperā Tachi Ak'ōre Waibiapa āchi uchiapiji Edén ne-uu k'āideepa ne-uunadamerā. Māgá ma esperā yoorodee ooda yoorode ne-inaa jaupachi.

²⁴Maap'eda Tachi Ak'ōrepa it'aripemaarā pēiji jīadamerā Edén ne-uu k'āi oriente eere. Ichiaba mama biji espada t'iptaudee ooda urua

^b 3.20 Hebreo pedeede Eva jara k'inia bi “chok'aipipari”.

p'irrabai nībamerā Edén ik'aawa, apida t'īunaadamerā ma nejō biiri
eperāarā ichita chok'aipiparimaa.

Adán, Eva ome warrarā oodap'edaa

4 ¹Adán chi wēra ome p'aneedak'āri, chi wēra biak'oo beeji māik'aapa
imik'īra warra t'ozi. T'ī bijida Caín.

Ma warra t'ok'āri, Evapa māgaji:

—Imik'īra warra iru bida aji, Tachi Ak'ōrepa teeda.

²Maap'eda awaraa warra t'ozi. T'ī bijida Abel. Abelpa ovejaarā
waripachi. Jōdee Caín ne-uupachi.

³Ma t'ēepai, ewari aba Cainpa Tachi Ak'ōremaa primicia teeji ichi
ne-uu badadepema. ⁴Ichiaba Abelpa primicia teeji. Ichi ovejaarā warrarā
naapiara t'odadepema peep'eda, chi traa teeji Tachi Ak'ōremaa. Tachi
Ak'ōrepa pia ak'iji Abel irua teeda ome. ⁵Mamīda pia ak'i-e pají Caín
irua teeda ome. Maperā Caín k'īraudachi māik'aapa k'īra pia-ee beeji.

⁶Māpai Tachi Ak'ōrepa māgaji:

—¿Sāap'eda pi jāgá k'īrau bīma? aji. ⁷Pi t'āride k'īisia pia iru bada
paara, k'īra pia bak'aji. Mamīda māga oo-e bairā, pi k'achiade baaita
bida aji. Mamīda pia p'oyaayada aji, waa māga ba-e pait'ee.

⁸Maap'eda, ewari aba Cainpa māgaji Abelmaa:

—Mēe wādāma aji.

Mamīda mēe panadak'āri, Cainpa chi īpema pee atapēiji.

⁹Māpai Tachi Ak'ōrepa Cainmaa iidiji:

—¿Sāma bīma aji, pi īpema Abel?

Cainpa p'anauji:

—K'awa-e bida aji. ¿Mi, mi īpema ak'iparik'ā? aji.

¹⁰Māpai Tachi Ak'ōrepa māgaji:

—¿Sāap'eda māga oojima? aji. Pi īpema waapa eujādeepa mīmaa bia pik'a nībi,
mia pi miapimerā ma k'achia ooda k'aurepa. ¹¹Pi īpema māgá peeda perā, mia
pi k'achia ooit'ee. Pi jēret'ait'ee na eujādeepa, pia k'achia oodamāipi. ¹²Māgá
pi īpema waa eujāde beeda k'aurepa, audú mimiaru pijida, ne-inaa uuik'āri, pia
chau-e pait'ee naawedapemak'a. Na p'ek'au eujāde ii-ee nipapariit'eeda aji.

¹³Māpai Cainpa p'anauji:

—Mia p'oyaay choo-edaa aji, pia jarada. ¹⁴Idi mi na eujādeepa jēre
bi. Pia jaradak'a ii-ee nipapariit'eeda aji. Pia mi waa ak'i-edaa aji. Mi
unurutamāi eperāarāpa mi peet'aadayada aji.

¹⁵Māpai Tachi Ak'ōrepa māgaji:

—Māga-epi. Apidaapa pi peeruta pīrā, mia māgí eperā miapida siete
miapiit'eeda aji.

Māpai Tachi Ak'ōrepa Caín tauchaa paraa biji iru unurutaarāpa
peenaadamerā. ¹⁶Caín wāji Tachi Ak'ōre ome pedee badamāipi
māik'aapa banaji Nod eujāde; Edendeepa oriente eere.

Caindeepa uchiadap'edaarā

¹⁷Cainpa wēra atak'āri, chi wēra biak'oo beeji māik'aapa imik'īra warra t'oji. T'ī bijida Enoc. Maap'eda Cainpa p'uuru ooji māik'aapa ma p'uuru ichiaba t'ī biji Enoc. ¹⁸Enocdeepa uchiaji Irad. Iraddeepa uchiaji Mejuyael. Mejuyaeldeepa uchiaji Metusael. Metusaeldeepa uchiaji Lamec. ¹⁹Lamecpa wēraarā omé ataji. Aba t'ījarapachida Ada; chi apema Zila. ²⁰Adapa imik'īra warra t'oji. T'ī bijida Jabal. Irudeepa uchiajida te ne-animal edee oodade p'anapataarā māik'aapa p'ak'a waripataarā. ²¹Jabalpa īpema iru bají; t'ījarapachida Jubal. Māgideepa uchiajida arpa māik'aapa p'ip'ana chaapataarā. ²²Zilapa ichiaba imik'īra warra t'oji. T'ī bijida Tubal Caín. Māgipa ne-inaa hierrodee, broncedee oopachi. Tubal Cainpa īpewēra iru bají. T'ījarapachida Noamá.

²³Ewari aba Caindeepa uchiada Lamecpa chi wēraarāmaa nāgí audua pedee jaraji:

—Pia ūrití mia jararu. Mia eperā peeji irua mi suda perā; k'ūtrāa peeji irua mi p'ua ooda perā. ²⁴Apidaapa Caín peeda paara, Tachi Ak'ōrepa māgí eperā miapida siete miapik'ajida aji. Mamída ma k'ūtrāa peeda k'aurepa apidaapa mi peeruta píra, Tachi Ak'ōrepa māgí eperā setenta y siete miapida miapiipia bi.

Adán warra Set t'oda

²⁵Cainpa Abel peeda t'ēepai, Evapa waya warra t'oji. T'ī bijida Set. Evapa warra t'ok'āri, māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa warra awaraa teejida aji, Abel k'ap'ia, Cainpa peet'aada pari.

²⁶Taarā pak'āri, Setpa wēra ataji māik'aapa warra ooji. T'ī bijida Enós. Set bapariik'āri, eperāarāpa Tachi Ak'ōre Waibiamaa it'aa t'īmaa p'aneejida.

Adandeepa uchiadap'edaarā

5 ¹Nāgiirā paji Adandeepa uchiadap'edaarā. Tachi Ak'ōrepa Adán ook'āri, ooji ichik'a. ²Māgá imik'īra, wēra ooji māik'aapa āchimaa pedee pia jaraji. Ma ewatewedaa irua āra t'ī biji eperāarā.

³Adán ciento treinta años iru bak'āri, chi warra Set t'oji. Māgí warra ne-inaa jōmaade Adán k'īra papaa bají. ⁴Ma warra t'op'eda, Adán ochocientos años waa bají na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, k'aurā ome t'ojida. ⁵Adán jai-idaak'āri, novecientos treinta años iru bají.

⁶Set ciento cinco años iru bak'āri, chi warra Enós t'oji. ⁷Ma warra t'op'eda, Set ochocientos siete años waa bají na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, wēra k'aurā ome t'ojida. ⁸Set jai-idaak'āri, novecientos doce años iru bají.

⁹Enós noventa años iru bak'āri, chi warra Cainán t'oji. ¹⁰Ma warra t'op'eda, Enós ochocientos quince años waa bají na p'ek'au eujāde. Māga

nide awaraa warrarā, wēra k'aurā ome t'ojida. ¹¹ Enós jai–idaak'āri, novecientos cinco años iru bají.

¹² Cainán setenta años iru bak'āri, chi warra Malalel t'oji. ¹³ Ma warra t'op'eda, Cainán ochocientos cuarenta años waa bají na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, wēra k'aurā ome t'ojida. ¹⁴ Cainán jai–idaak'āri, novecientos diez años iru bají.

¹⁵ Malalel sesenta y cinco años iru bak'āri, chi warra Jared t'oji. ¹⁶ Ma warra t'op'eda, Malalel ochocientos treinta años waa bají na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, wēra k'aurā ome t'ojida. ¹⁷ Malalel jai–idaak'āri, ochocientos noventa y cinco años iru bají.

¹⁸ Jared ciento sesenta y dos años iru bak'āri, chi warra Enoc t'oji. ¹⁹ Ma warra t'op'eda, Jared ochocientos años waa bají na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, wēra k'aurā ome t'ojida. ²⁰ Jared jai–idaak'āri, novecientos sesenta y dos años iru bají.

²¹ Enoc sesenta y cinco años iru bak'āri, chi warra Matusalén t'oji. ²² Enoc t'āri pia bapachi Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. Iru warra Matusalén t'op'eda, Enoc bají na p'ek'au eujāde trescientos años waa. Māga nide awaraa warrarā, k'aurā ome t'ojida. ²³ Enoc bají na p'ek'au eujāde trescientos sesenta y cinco años. ²⁴ Enoc t'āri a–ba bapachi perā Tachi Ak'ōre ome, ewari aba wēpadachi, Tachi Ak'ōrepa iru it'aa ateeda perā.

²⁵ Matusalén ciento ochenta y siete años iru bak'āri, chi warra Lamec t'oji. ²⁶ Maap'eda Matusalén bají setecientos ochenta y dos años waa. Māga nide awaraa warrarā k'aurā ome t'ojida. ²⁷ Matusalén jai–idaak'āri, novecientos sesenta y nueve años iru bají.

²⁸ Lamec ciento ochenta y dos años iru bak'āri, chi warra Noé t'oji. ²⁹ Noé t'ī jara k'inia bī “íipari”. Chi warra māga t'ī biji chi ak'ōrepa nāga jarada perā: “Tachi Ak'ōrepa na eujā k'achiade baaipiji. Mapa tachi audú mimiapata ne–uuit'ee. Mamīda na warra k'aurepa tachi ñidait'ee.”

³⁰ Noé t'op'eda, Lamec quinientos noventa y cinco años waa bají na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, k'aurā ome t'ojida. ³¹ Lamec jai–idaak'āri, setecientos setenta y siete años iru bají.

³² Noé quinientos años audú iru bak'āri, chi warrarā Sem, Cam māik'aapa Jafet t'ojida.

Operāarā k'achia p'aneedap'edaa

6 ¹ Maapai na p'ek'au eujāde esperāarā cho–k'ara ñwajida.

² Angeleerāpa esperāarā k'aurā k'íra wāree unudak'āri, miak'āijida ãchia k'inia p'anadap'edaa ome.

³ Māga unuk'āri, Tachi Ak'ōrepa māgaji:

—Operāarā ichita chok'ai p'anapi–e pait'ee, na p'ek'au eujādepema perā. Ciento veinte añopai choodait'eeda aji.

⁴Mágá angeleerā araa padak'āri eperāarā k'aurā ome, āchi warrarā ūk'uru gigante uchiajida. Mamīda t'lēepai ichiaba gigante paraaji. Chonaarāwedapemaarāpa māgiirā t'o p'anapachida, ne-inaa k'īra t'ādoo oopatap'edaa perā.

⁵Maapai Tachi Ak'ōrepa eperāarā pia ak'i-e paji, audú ne-inaa k'achia ooi awaa p'anapatap'edaa perā māik'aapa k'īsia k'achia aupai k'īsiapatap'edaa perā.

⁶Mapa t'āri p'ua bap'eda, Tachi Ak'ōrepa māgaji:

⁷—Páripí na eperāarā oojik'ate aji. Eperāarā michia ooda jōt'aait'ee. Ichiaba ne-animalaaraā taunomaa, tausaaree beerā jōpiit'eeda aji, chi eujāde bipa urt'iu nūuteepata māik'aapa ipanaarā paara.

⁸Mamīda Noepa Tachi Ak'ōrede ijāa bapachi. Mapa Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'ipachi.

Noepa barco waibia ooda

⁹Noé nāga bapachi. Noé t'āri pia bapachi. Oopachi Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Apemaarā iru ik'aawa p'anapatap'edaa rāpa audú ne-inaa k'achia oopachida mīda, irua māga ook'aa paji. Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a oopachi. ¹⁰Noepa warrarā òpee iru bají. T'ijarapachida Sem, Cam māik'aapa Jafet.

¹¹Tachi Ak'ōre-it'ee na p'ek'au eujāde audú k'achia paraaji. Eperāarā chīara ome chōopachida māik'aapa peepachida. ¹²Eperāarāpa ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oo wāpachida, k'īra nejasida-ee.

¹³Māga unuk'āri, Tachi Ak'ōrepa Noemaa māgaji:

—K'īsia iru bida aji, eperāarā jōt'aait'ee, na p'ek'au eujāde ne-inaa audú k'achia oomaa p'anadairā. Maperāpi na p'ek'au eujā jōmaweda jōt'aait'eeda aji. ¹⁴Pi, pichideerā ome madeepa chok'ai uchiadamerā, barco waibia oopáde aji. Ma barco nāga ooipia bi. Pak'uru k'ayoo k'arak'araa jīriopia bi. Māgee pak'urudee barco ooit'ee. Ma pak'uru jīriipa sooipia bi taawaik'a eere māik'aapa edajāare. Ichiaba barco edajāde cuarto ooipia bi. ¹⁵Nāga ooipia bi chi waibia: ciento treinta y cinco metros chi teesoo; veintidós metros ap'eda waa metro esa-auk'a chi jobia; trece metros ap'eda waa metro esa-auk'a chi it'ia. ¹⁶Piso òpee óoji. Chi te k'iru k'ait'a metro esa-auk'a ai ek'ari, ventana óoji māik'aapa puerta aba bīji ma barco bi abaade. ¹⁷Mia eujā jōmaweda ūut'aait'ee paniapa. Eujāde chok'ai beerā jōmaweda jōt'aait'ee. ¹⁸Mamīda pi ome mia pacto ooit'ee. Pi, pichideerā ome k'aripait'ee. Ma barcode pia t'īupiit'ee pi wēra, pichi warrarā māik'aapa āchi wēraarā. ¹⁹Ichiaba ne-animal chaachaadepema pia barcode ateeit'ee; chi imik'īra, chi wēra ome. Māgá ne-animalaaraā pīk'a chok'ai uchiadait'ee. ²⁰Māgá omee-omee t'īupiíji ne-animalaaraā k'īra t'ādoo: tausaree, taunomaa, eujāde bipa urt'iu nūuteepata māik'aapa ipanaarā, māgá chok'ai uchiadamerā.

²¹ Chik'o p'epáde aji, parāpa māik'aapa ma ne-animalaarāpa k'odamerā barcode p'anaruta misa.

²² Noepa jōma ooji Tachi Ak'orepa jaradak'a.

Tachi Ak'orepa na p'ek'au eujā ūut'aada

7 ¹ Maap'eda, Tachi Ak'orepa Noemaa māgaji:

—Pí aupaita bapari mia k'inia bik'a. Mapa pichideerā ome t'iupáde aji. ² Ne-animalaarā mi-it'ee paapata chi imik'ira siete, chi wēra siete atéeji. Chi apema ne-animalaarā chi imik'ira aba, chi wēra aba ateeipia bī. ³ Mamīda ipanaarā k'ira t'ādoo chi imik'ira siete, chi wēra siete atéeji, k'ira apida jōnaamerā. ⁴ K'āima siete parumaa mia k'oi chepiit'ee k'āima cuarenta wāyaaru misa. Ne-inaa chok'ai bee mia ooda jōmaweda jōt'aait'eeda aji.

⁵ Noepa jōmaweda ooji Tachi Ak'orepa jaradak'a.

⁶ Noé seiscientos años iru bak'āri, Tachi Ak'orepa na p'ek'au eujā ūupiji. ⁷ K'oi che nībeek'āri, barcode t'iuk'oodachida Noé, chi wēra māik'aapa chi warrarā, āchi wēraarā ome. ⁸ Ne-animalaarā jīp'aarā ne-animalaarā Tachi Ak'lōre-it'ee paapata ome auk'a t'iujida; eujāde bipa urt'īu nīuteepataarā, ipanaarā paara. ⁹ Tachi Ak'orepa jaradak'a ne-animalaarā omee-omee, chi imik'ira, chi wēra ome t'iujida ma barcode Noé ome.

¹⁰ K'āima siete parumaa na p'ek'au eujā ūu-ūu beeji. ¹¹ Atane omeede ewari diecisiete paji. Noé seiscientos años iru baji na p'ek'au eujā ūu-ūu beek'āri. Ma ewate pania uchiaji na p'ek'au eujā ūri. Ūk'uru uchiaji Tachi Ak'lōrepa ma ewaraa k'obida edaik'a eerepema māik'aapa ūk'uru uchiaji ai it'aik'a eerepema. ¹² K'āima cuarenta k'oi che nībaji na p'ek'au eujāde. ¹³ Ma ewate k'oi che nībeek'āri, Noé t'iujida Noé ome. ¹⁴ Ūra ome t'iujida ne-animalaarā k'ira t'ādoo; tausaaree, taunomaa, eujāde bipa urt'īu nīuteepata, ipanaarā paara. ¹⁵ Ma ne-animalaarā jōmaweda omee-omee t'iujida Noé ome. ¹⁶ Tachi Ak'orepa Noemaa jaradak'a t'iujida k'ira chaadepema omee-omee; chi imik'ira chi wēra ome. Māpai Tachi Ak'orepa chi puerta jīa nībijī.

¹⁷ Na p'ek'au eujāde k'āima cuarenta k'oi che nībaji. Pania ūu chewāk'āri, ma barco bai ūu beeji. ¹⁸ Waapiara ūu chewājī. Mamīda ma barco k'āiwee bai ūu beeji. ¹⁹ Pania ūu chewāta, ūu chewāta, ee it'iara beeda k'āyaara it'ipiara ūu-ūu beeji. ²⁰ Eujādeepa it'aa siete metros ūudachi. Māpai waa ūu-e paji. ²¹ Māgá piujida jōmaweda esperārā ipanaarā ome, ne-animalaarā tausaaree, taunomaa bee paara, chi eujāde bipa urt'īu nīuteepata paara.

²² Jōmaweda na p'ek'au eujādepema chok'ai p'anapatap'edaa piujida.

²³ Aba Noé chi barcode p'anadap'edaa rā ome chok'ai p'aneejida. Apemaara jōmaweda jōjida; esperārā, ipanaarā, ne-animalaarā k'ira t'ādoo. ²⁴ K'āima ciento cincuenta na p'ek'au eujā ūu-ūu beeji.

Na p'ek'au eujā ūu-ūu bap'eda, p'ooda

8 ¹Māpai Tachi Ak'ōrepa chupiria k'awaaji Noé ichideerā ome māik'aapa ne-animalaarā barcode p'anadap'edaa. Nāu eujā īri p'uapiji pania p'oomerā. Māgá p'oo wāji. ²Ewaraa k'obi edaik'a eerepema pania māik'aapa ai it'aik'a eerepema pania waa uchia-e paji. Ma awara Tachi Ak'ōrepa waa k'oi chepi-e paji. ³Piak'āa p'oo wāpa, p'oo wāji. K'āima ciento cincuenta wāyaak'āri, p'oodachi. ⁴Atane sietede ewari diecisiete ma barco p'oo beeji Ararat ee it'ia bi īri. ⁵P'oo wāpa, p'oo wāpa atane diez parumaa ee nok'o unujida.

⁶K'āima cuarenta parumaa Noepa chi ventana ewat'aaji. ⁷Māpai pēiji cuervo aba. Māgí pariatua wāabaiji, eujā p'orū misa. ⁸Ma t'ēepai Noepa pēiji paloma k'awaait'ee eujā p'oo bi maa-e pirā p'oo-e bi. ⁹Mamīda māgí barcodee cheji, eujā unu-e pada perā sāma su-ak'i beeit'ee. Mapa Noepa juade batau atap'eda, barcode t'iupiji. ¹⁰Mapa Noepa k'āima siete niji māik'aapa waya paloma pēiji. ¹¹Mata p'āriupodopa ichi k'idade olivo pak'uru k'iru aneeji. Māgá Noepa k'awaji eujā p'oo wā. ¹²Awaraa k'āima siete pak'āri, ma paloma waya pēiji. Mamīda waa che-e paji.

¹³Noé seiscientos un años iru bak'āri, eujā p'oodachi. Naapema atanede naarapema ewaride Noepa ma barco techo ewat'aaji māik'aapa eujā p'oo bi unuji. ¹⁴Atane omeede ewari veintisietede eujā pia p'oo beeji.

¹⁵Māpai Tachi Ak'ōrepa Noemaa māgaji:

¹⁶—Uchiapáde aji, barcodeepa pi wēra, pi warrarā pi ãiguurā ome. ¹⁷Ichiaba uchiapíji jōmaweda ne-animalaarā parā ome barcode p'anadap'edaa; ipanaarā, ne-animalaarā taunomaa, tausaaree māik'aapa eujāde bipa urt'iu niuteepata paara. Ichiak'au bipáde aji, māgiirā wādamerā na p'ek'au eujā jōmaade māik'aapa warrarā chok'ara oodamerā.

¹⁸Māpai Noé, chi wēra, chi warrarā chi ãiguurā ome ma barcodeepa uchiajida. ¹⁹Ichiaba ne-animalaarā taunomaa, tausaaree, eujāde bipa urt'iu niuteepata māik'aapa ipanaarā auk'a uchiajida.

²⁰Ai t'ēepai Noepa altar māudee ooji Tachi Ak'ōre-it'ee. Māpai ataji ne-animalaarā māik'aapa ipanaarā Tachi Ak'ōre-it'ee paapatadepema; māgee k'ira chaadepema aba. Māpai ma ne-animalaarā peep'eda, paa jōji ma altar īri Tachi Ak'ōre-it'ee. ²¹Tachi Ak'ōrepa ma nari īk'āri, t'āri o-ia beeji māik'aapa ichi t'āridepai k'isiasi: "Waa eujā ūupi-e pait'ee. Eperāarā k'utrāaweda ne-inaa k'achia ooi awaa p'ani mīda, waa māgá jōpi-e pait'ee. Auk'a ne-animalaarā waa māgá jōpi-e pait'ee. ²²Na p'ek'au eujā bi misa, ne-uudait'ee māik'aapa ewadait'ee; jisua oodait'ee māik'aapa jia chedait'ee; paraait'ee k'ojara māik'aapa p'oojara; āstaawa, p'ārik'ua paara."

Tachi Ak'ōrepa Noé ome pacto ooda

9 ¹Māpai Tachi Ak'ōrepa pedee pia jaraji Noemaa, chi warrarāmaa paara:

—Warra chok'ara oodapáde aji. Wādapáde aji, chi wārutamaa na p'ek'au eujäde, eperäära chok'ara paraamerā. ²Ne-animalaarā jōmaarāpa parā waaweedait'ee. Ne-animalaarā wāabaipata, eujäde niuteepata māik'aapa p'usade p'anapata parā jua ek'ari p'anadait'ee. ³Mia naaweda jaradak'a ne-inaa k'arra k'īra t'ādoo k'odai, īrā auk'a jara bi ne-animalaarā jōmaata k'odai. ⁴Mamīda nechiara waa ome k'odaik'araa bi, waa k'aurepa eperā chok'ai bapari perā. ⁵Eperāpa awaraa peeru pīrā, mia māgí eperā ichiaba piupiit'ee. Ne-animalpa eperā peeru pīrā, ichiaba piupiit'ee. ⁶Mi, Tachi Ak'ōrepa eperā mik'a ooda perā, eperāpa chīara peeru pīrā, mia māgí awaraarāmaa peepiit'ee. ⁷Mamīda parā, warrarā oodapáde aji, na p'ek'au eujā jōmaade p'anapataadamerā.

⁸Ichiaiba Tachi Ak'ōrepa māgaji Noemaa, chi warrarāmaa paara:

⁹—Mia nāgí pacto ooit'ee parā ome māik'aapa parādeepa uchiadait'erā ome; ¹⁰ichiaba jōmaweda ne-animalaarā barcode wādap'edaarā ome; ipanaarā, ne-animalaarā taunomaa, tausaaree; māirā ome māik'aapa jōmaweda awaraa ne-animalaarā ome. ¹¹Mia waa na p'ek'au eujā ūupi-e pait'eeda aji, eperäära māik'aapa ne-animalaarā jōpiit'ee. Mia jaradak'a ichita māga beeit'ee.

¹²'Nāgá parāpa māik'aapa ne-animalaarā jōmaarāpa k'awadai mia wāarata jara bi. ¹³Euma bīit'ee pajāde mia jarada k'īrāpa p'anadamerā. ¹⁴Mia eujā ūri jīrarara pēik'āri, aide eperäära pāpa euma unudait'ee. ¹⁵Mia māgí unuk'āri, k'īrāpait'ee mia pacto ooda parā ome māik'aapa ne-animalaarā ome; eujā paniapa ūut'aadak'a waa oo-e pait'ee. ¹⁶Ma euma jīrararade unuk'āri, k'īrāpait'ee mia pacto ooda na p'ek'au eujādepema eperäära ome māik'aapa ne-animalaarā ome. ¹⁷Ma euma k'aurepa jōmaweda eperäära pāpa māik'aapa ne-animalaarāpa k'awadait'eeda aji, mia pacto ooda wāara.

Tachi Ak'ōrepa Noemaa māga jaraji.

Noé ichi warrarā ome

¹⁸Noé warrarā barcodeepa uchiadap'eda paji Sem, Cam, Jafet. Cam Canaán ak'ōre paji. ¹⁹Noé warrarā ūpeerādeepa na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda uchiajida.

²⁰Noé ne-uumaa beeji. Taarā pak'āri, uva uuda oroji māik'aapa ma uvadée vino ooji. ²¹Ewari aba Noé vinopa piu beep'eda, k'āi beeji ichi te ne-animal edee oodade. Āk'adaa k'āi baji. ²²Cam, Canaán ak'ōrepa chi ak'ōre āk'adaa unuk'āri, uchiajī chi ūpemaarā omeemaa nepiride. ²³Māpai Sem, Jafet ome āchi ik'iade poroba jita atadap'eda māik'aapa teedaa k'īra āyaa wādap'eda, poro bijida āk'adaa unudaamaapa.

²⁴Noé piu bap'eda, ūrimak'āri, k'awaajī chi warra t'ēepemapa ichi ome ooda. ²⁵Mapa māgaji:

—K'achiade bapariit'eeda aji, Camdeepa uchiada Canaán. ¡Cam ūpemaarādeepa uchiadait'erā esclavoorā ek'ariara pait'eeda! aji.

26 Ma awara māgaji:

—¡Tachi Ak'ore t'āri pia bapari! Sémporta irumaa it'aa t'ipariit'eeda aji. Mamīda Tachi Ak'orepa Canaán iru esclavo papiit'ee. **27**Tachi Ak'orepa k'aripap'leda, Jafetpa eujā waibia atait'eeda aji, māik'aapa irudeepa uchiadait'eerā k'āiwee p'anapataadait'ee Semdeepa uchiadait'eerā ome. Mamīda Canaán iru esclavo pait'eeda aji.

28 Na p'ek'au eujā ūuda t'ēepai Noé trescientos cincuenta años baji.

29 Noé jai-idaak'āri, novecientos cincuenta años iru baji.

Noedeeapa uchiadap'edaarā

(*1 Crónicas 1.5-23*)

10

1 Na p'ek'au eujā ūuda t'ēepai, nāgí esperārā Noé warrarā Semdeepa, Camdeepa, Jafetdeepa uchiajida.

2 Jafet warrarā paji Gómer, Magog, Maday, Javán, Tubal, Mésec māik'aapa Tirás.

3 Gómer warrarā paji Asquenaz, Rifat māik'aapa Togarma.

4 Javandeeda uchiajida Elisá, Tarsis, Quitín māik'aapa Rodanín.

5 Māirā paji Jafetdeepa uchiadap'edaarā. Māirā audú p'anapachida p'usa ide. Êreerā chaa eujā iru p'anajida māik'aapa pedee awara–awaraa pedeepachida.

6 Camdeepa uchiajida Cus, Misrayin, Fut māik'aapa Canaán.

7 Cusdeepa uchiajida Seba, Javilá, Sabtá, Ragama māik'aapa Sabteca. Ragamadeepa uchiajida Sabá māik'aapa Dedán.

8 Cusdeepa uchiajida Nimrod, naarapema esperā na eujāde waibiara bada.

9 Tachi Ak'orepa k'inia bada perā, Nimrod nejiriyaa bapiji.

Madeepa jarapata: “Pi Nimrodk'a nejiriyaa bapari Tachi Ak'orepa k'inia badak'a.”

10 Nimrod rey beek'āri, ichi juu ek'ari iru baji nāgí Sinar eujā jewedaadepema p'uuru: Babel, Érec, Acad māik'aapa Calné. **11** Ma eujādeepa wāji Asur eujādee. Mama bide irua nāgí p'uuru ooji: Nínive, Rejobot Ir, Cala, **12** p'uuru waibia Resén; Nínive, Cala esajīak'a bada.

13 Misrayindeepa uchiajida ludeorā, anameorā, leabitaarā, naftuitaarā,

14 patruseorā, caslujitaarā māik'aapa caftoritaarā. T'ēepai ma caftoritaarādeepa uchiajida filisteorā.

15 Canaandeepa uchiajida Sidón, chi warra naapema. Ma t'ēepai uchiajida Het. Hetdeepa uchiajida hititaarā. **16** Canaandeepa uchiajida jebuseorā, amorreorā, gergeseorā, **17**heveorā, araceorā, sineorā, **18** arvadeorā, zemareorā māik'aapa jamatitaarā. T'ēepai ma cananeorā awara–awaraa p'anapachida. **19** Ma cananeorā p'anapachida Guerar eujādeepa Sidón p'uuru deepa Gaza p'uuru parumaa māik'aapa Sodoma, Gomorra, Admá, Zeboyín p'uuru parumaa māik'aapa Lasa p'uuru parumaa.

20 Ma jōmweda Camdeepa uchiadap'edaarā paji. Eujā awara–awaraade p'anapachida māik'aapa pedee awara–awaraa pedeepachida.

- ²¹ Noé warra Sem, Jafet naapema paji. Irua ichiaba warrarā ooji. Irudeepa uchiajida Éber ichideerā ome.
- ²² Semdeepa uchiajida Elam, Asur, Arfaxad, Lud māik'aapa Aram.
- ²³ Chi warra Aramdeepa uchiajida Uz, Hul, Guéter māik'aapa Mas.
- ²⁴ Chi warra Arfaxaddeepa uchiaji Selaj. Selaj Éber ak'lōre paji.
- ²⁵ Ma Eberdeepa warrarā omé uchiajida. Aba t'ījarapachida Péleg, jara k'inia bi "t'oooda", iru bapariik'āri, na p'ek'au eujādepemaarā t'oodap'edaa perā. Péleg ipema t'ījarapachida Jocatán.
- ²⁶ Jocrandeepa uchiajida Almodad, Sélef, Jazar Mavet, Yeraj,
- ²⁷ Hadorán, Uzal, Diclá, ²⁸ Obal, Abimael, Sabá, ²⁹ Ofir, Javilá māik'aapa Jobab. Māirā paji Jocrandeepa uchiadap'edaa. ³⁰ Māirā p'anapachida Mesá eujādeepa Sefar eujāde parumaa; ma ee jēra bimai oriente eere.
- ³¹ Ma jōmaweda Semdeepa uchiadap'edaarā paji. Eujā awara-awaraade p'anapachida māik'aapa pedee awara-awaraa pedeepachida.
- ³² Māirā Noedeepa uchiadap'edaarā paji na p'ek'au eujā ūuda t'ēepai. Na p'ek'au eujā jōmaade wājida p'anapataade, p'uuru awara-awaraa.

Tachi Ak'ōrepa eperāarā pedee awara-awaraa bik'ooda

- 11** ¹Eperāarā na p'ek'au eujā jōmaade wādai naaweda, na p'ek'au eujāde p'anapatap'edaarā at'āri pedee apai pedeepachida.
- ²Oriente eereepa chewādade Sinar eujā jewedaa unu chedak'āri, mama p'aneejida.
- ³Māga nide eperāarā āchi pitapai pedeeteejida:
—Ladrillo oodáma ajida, māik'aapa t'ipitaude paadáma. Te oodait'eeda ajida.
- Ma te oo k'inia p'anajida ladrillodee jirrik'a bi ome, māudee oodai k'āyaara cementok'a bi ome.

⁴Maap'eda māgajida:
—P'uuru oodáma ajida, māik'aapa aide torre oodáma Tachi Ak'ōre eujāde panadait'ee. Māgá jōmaarāpa tachi t'o p'anadayada ajida, māik'aapa waa āyaa wāda-e pait'ee.

⁵Mamida Tachi Ak'ōre edaa cheji ma p'uuru māik'aapa torre oomaa p'ani ak'ide. Māga unuk'āri, ⁶k'isiaji: “Āchi p'uuru apai p'anadairā māik'aapa pedee apai pedee p'anadairā, na mimia oomaa p'ani. Nāgita ārapa oo atajidara, ⁷k'āare net'aata ooda-e payama? aji. ⁷Wādáma āchi pedee awara-awaraa pedeepide. Māgá chip'edaidak'āri mimiadait'ee, ūrida-e pait'ee.”

⁸Māga ooji Tachi Ak'ōrepa. Āchi pedee awara-awaraa bik'ooji māgí mimia oonaadamerā māik'aapa wādamerā eujā bee chaa. ⁹Ma mimia p'anadap'edaamāi pedee awara-awaraadaidap'edaa perā, t'ījarapata 'torre Babel'.^c

^c 11.9 Hebreo pedeede Babel jara k'inia bi “k'īra k'awa-ee pik'adarida”.

Noé warra Semdeepa uchiadap'edaarā
(1 Crónicas 1.24-27)

¹⁰ Nāgiirā paji Semdeepa uchiadap'edaarā.

Tachi Ak'orepa na p'ek'au eujā ūut'aada t'ēepai, año omeede Sem warra Arfaxad t'oji. Ma warra t'ok'ari, Sem cien años iru baji. ¹¹ Maap'eda Sem quinientos años waa baji na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, k'aurā ome t'ojida.

¹² Arfaxad treinta y cinco años iru baji chi warra Selaj t'ok'ari.

¹³ Maap'eda Arfaxad cuatrocientos tres años waa baji na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, k'aurā ome t'ojida.

¹⁴ Selaj treinta años iru baji chi warra Éber t'ok'ari. ¹⁵ Maap'eda Selaj cuatrocientos tres años waa baji na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, k'aurā ome t'ojida.

¹⁶ Éber treinta y cuatro años iru baji chi warra Péleg t'ok'ari. ¹⁷ Ma t'ēepai Éber cuatrocientos treinta años waa baji na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, k'aurā ome t'ojida.

¹⁸ Péleg treinta años iru baji chi warra Reú t'ok'ari. ¹⁹ Maap'eda Péleg doscientos nueve años waa baji na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, k'aurā ome t'ojida.

²⁰ Reú treinta y dos años iru baji chi warra Serug t'ok'ari. ²¹ Maap'eda Reú doscientos siete años waa baji na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, k'aurā ome t'ojida.

²² Serug treinta años iru baji chi warra Najor t'ok'ari. ²³ Maap'eda Serug doscientos años waa baji na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, k'aurā ome t'ojida.

²⁴ Najor veintinueve años iru baji chi warra Téraj t'ok'ari. ²⁵ Maap'eda Najor ciento diecinueve años waa baji na p'ek'au eujāde. Māga nide awaraa warrarā, k'aurā ome t'ojida.

²⁶ Téraj setenta años iru bak'ari, chi warrarā Abram, Najor māik'aapa Jarán t'ojida.

Terajdeepa uchiadap'edaarā

²⁷ Terajdeepa uchiadap'edaarā nāgiirā paji: Abram, Najor māik'aapa Jarán.

Jarandeepa warra uchiají. T'ijarapachida Lot. ²⁸ Jarán chi ak'ore Téraj k'āyaara naapiara jai-idaaji Ur p'uurude, Caldea eujāde. Ichi t'odamāi piiji. ²⁹ Téraj warra Abram miak'āiji Saray ome. Jōdee chi īpema Najor miak'āiji Milca ome. Māgí wēra Jarán k'au māik'aapa Iscá īpewēra paji. ³⁰ Saray warra t'ok'aa paji.

³¹ Téraj Caldea eujādeepa uchiají, Ur p'uurudeepa, wā k'inia bada perā Canaán eujādee. Ateeji chi warra Abram, chi wēra Saray māik'aapa chi āichak'le Lot. Mamīda Canaán eujāde panada-e paji. Jarán p'uuru

apatap'edaade panadak'āri, p'aneejida. ³²Mama Térāj jai–idaaji doscientos cinco años iru bak'āri.

Tachi Ak'ōrepa Abram jirit'erada

12

¹Ewari aba Tachi Ak'ōrepa Abrammaa māgaji:

—Ata bēipáde aji, pi eujā, pi ēreerā, pi ak'ōre te māik'aapa wāpáde aji, mia ak'ipii't'ee bi eujāmaa. ²Mia pideepa p'uuru chok'ara uchiapiit'ee māik'aapa pi bendiciait'ee. Jōmaarāpa pi t'o p'anadait'ee, pi k'ap'iā mia eperāarā k'aripait'ee perā. ³Mia pia ak'i bait'ee pimaa ne–ināa pia oorutaarā. Mamīda k'achia ooit'ee pimaa ne–ināa k'achia oorutaarā. Pi k'ap'iā na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda k'aripait'eeda aji.

⁴Abram wāji Tachi Ak'ōrepa jaradak'a. Setenta y cinco años iru bak'āri, Jarandeepa uchiají Canaán eujādee wāit'ee. Ichi ome Lot auk'a wāji.

⁵Ateeji chi wēra Saray, chi īpema warra Lot, jōmaweda ichia net'aa iru bada māik'aapa eperāarā ichi ome Jarán p'uurude p'anapatap'edaarā. Canaande panadak'āri, ⁶āchi ma eujā jōmaade wāyaajida Siquén p'uurude parutamaa. Mama baji pak'urura jēra bi t'ījarapatap'edaa Moré. Maapai cananeorā mama p'anapachida. (Māgiirā Noé warra Camdeepa uchiadap'edaarā paji.)

⁷Abram mama bide Tachi Ak'ōrepa ichi unupiji māik'aapa māgaji:

—Na eujā teeit'eeda aji, pideepa uchiadait'eerāmaa.

Māpai Abrampa altar ooji Tachi Ak'ōre–it'ee, mama iru ome pedeeda perā. ⁸Ma t'ēepai mamāik'aapa wājida ee paraamaa, Betel p'uuru k'ait'a; oriente eere. Mama Abrampa ichi te ne–animal edee ooda baik'o biji p'uuru omé esajāk'a. Betel p'uuru occidente eere baji. Jōdee Hai p'uuru oriente eere baji. Mama bide Abrampa altar awaraa ooji māik'aapa Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īji. ⁹T'ēepai piak'āa wājida Néguev eujādee.

Abram Egiptode

¹⁰Maapai ma eujāde audú jarrajara paraaji. Maperā mak'iara chik'o wē–e paji k'odait'ee. Mapa Abram banaji Egípto eujāde.

¹¹Egipto k'ait'a pawādak'āri, Abrampa Saraymaa māgaji:

—Uríji. Pi k'īra wāree bairā, Egipto pidaarāpa unudak'āri, ¹²pi mi wērada adayada aji. Māpai mi peet'aadai pi k'ap'iā. Mamīda pi chok'ai atabidai āchi pi ome p'aneedait'ee. ¹³Mapa jaráji: “Mi Abram īpewēra”, mi peenaadamerā. Māga jararu pirā, pi k'aurepa mi pia ak'i dayada aji.

¹⁴Egiptode panadak'āri, Egipto pidaarāpa Saray k'īra wāree unujida.

¹⁵Āchi rey Faraón^d apatap'edaa ak'ipataarāpa Saray auk'a unujida. Mapa Faraonmaa jaranajida māik'aapa ateejida iru temaa. ¹⁶Saray k'aurepa Faraonpa Abram pia ak'iji. Abrammaa teeji ovejaarā, p'ak'aarā, burroorā,

^d 12.15 Chonaarāweda Egiptodepema reyrā jōmaweda t'ījarapachida Faraón.

camelloorā, esclavoorā paara. ¹⁷Mamīda ichiaba Saray k'aurepa, Tachi Ak'ōrepa k'ayaa k'achia pēiji Faraonmaa māik'aapa iru te pidaarāmaa.

¹⁸Maperā Faraonpa Abram t'i pēip'eda, māgaji:

—¿Sāap'eda jāga oojima? aji. ¿Sāap'eda nāga jara-e paji: “Na mi wēra”? ¹⁹Ma k'āyaara pichi īpewērada aji. Mapa mi wērak'a atak'aji. Nama bida aji, pichi wēra. Wādapáde aji.

²⁰Māpai Faraonpa ichi soldaorāmaa jaraji Egipto eujādeepa Abram chi wēra ome uchia pēidamerā āchi net'aa ome.

Lot Abram ik'aawaapa uchiada

13 ¹Abram Egiptodeepa chi wēra ome māik'aapa jōma chi net'aa iru bada ome wādak'āri, waya chejida Néguev eujādee. Ichi īpema warra Lot āchi ome auk'a wāji. ²Abram p'arat'ara bajī, nēe, p'arat'a, ne-animalaarā iru bada perā. ³Neguevdeepa piak'āa chejida Betel p'uuru k'ait'a ichi naaweda bapariidamāi; Betel p'uuru, Hai p'uuru esajīak'a. ⁴Mama bajī ma altar ichia naaweda ooda. Mama Tachi Ak'ōremaa it'aa t'iiji.

⁵Chi chīapa Abramk'a Lot jida p'arat'ara bajī, ovejaarā, p'ak'aarā māik'aapa esclavoorā iru bada perā. ⁶Mamīda āra p'anadap'edaamāi p'ūajara mak'īara wē-e paji. Araa-e paji āchi omeerā ne-animalaarā-it'ee. ⁷Maperā Abram ne-animal ak'ipataarā Lotdeerā ome chōopachida. Ma awara cananeorā, ferezorā ome at'āri ma eujāde p'anapachida.

⁸Maperā ewari aba Abrampa Lotmaa māgaji:

—Mi pi ome éererāda aji. Pia-e bi chōodait'ee mi pi ome maa-e pirā mi ne-animal ak'ipataarā pērerā ome. ⁹Jāma bi eujā. Jirit'erāji pichia k'iniata. Mi ik'aawaapa wāpáde aji. Pi juaraare wāru pirā, mi juabi eere wāit'ee. Jōdee pi juabi eere wāru pirā, mi juaraare wāit'eeda aji.

¹⁰Māga jarak'āri, eede p'anajida. Maperā Lotpa t'imí ak'iji eujā jewedaa Jordán to ik'aawa bada Zoar p'uuru parumaa. Ma jōmaweda pia unuji pania paraada perā Tachi Ak'ōrepa Edende ne-uudak'a māik'aapa Egipto eujāk'a. (Maapai Tachi Ak'ōrepa waide jōt'aa-e bajī Sodoma p'uuru Gomorra p'uuru ome.) ¹¹Māgá ma eujā pia unuda perā, Lotpa eujā jewedaa jōmaweda Jordán to ide bada jirit'erāji. Maap'eda oriente eeree wāji. Māgá Abram, Lot ome awara-awaraa p'aneejida. ¹²Abram Canaán eujāde beeji. Jōdee Lot banaji ma eujā jewedaade p'uuru k'aipee beemāi, Sodoma p'uuru k'ait'a. ¹³Sodoma pidaarā k'achia-idaa p'anapachida. Audú ne-inaa k'achia k'līra t'ādoo oopachida Tachi Ak'ōre k'irapite.

¹⁴Lot wāda t'ēepai, Tachi Ak'ōrepa Abrammaa māgaji:

—Pi ak'inī bimāipi ak'ipáde aji, norte eere, sur eere, oriente eere; occidente eere paara. ¹⁵Na eujā jōmaweda pia unu bi mia teeit'ee pi'maa māik'aapa pideepa uchiadait'eerāmaa, ichita iru p'anadamerā. ¹⁶Warrarā pideepa uchiadait'eerā p'oyaa juasia-e pait'ee. Audú chok'ara paraait'ee

ipu tau nāusaak'a. Eperāarāpa ipu tau nāusaa p'oyaa juasiadak'aak'a, māga pik'a pideepa uchiadait'eerā p'oyaa juasiadak'aa pait'ee. ¹⁷Wāpáde aji, na eujā jōmaweda ak'ide, mia pimaa teeit'ee perā.

¹⁸Māgá Abram wāji. Mata Hebrón p'uuru k'ait'a banaji. Beeji pak'urura jēra bimāi eperā t'ijarapatap'edaa Mamré eujāde. Arii Tachi Ak'ore-it'ee altar ooji.

Abrampa Lot k'aripa atada

14 ¹Lot Sodoma p'uurude bak'āri, jura paraaji. Maapai Amrafel rey paji Sinar eujāde; Arioc rey paji Elasar eujāde; Quedorlaómer rey paji Elam eujāde; Tidal rey paji Goyim eujāde. ²Māgí reyrāpā māik'aapa āchi eere p'anadap'edaarāpa jura chōojida nāgí reyrā ome: Sodomadepema rey Bera ome; Gomorradepema rey Birsá ome; Admadepema rey Sinab ome; Zeboyindepema rey Semeber ome; Beladepema rey ome. Māgí Bela p'uuru ichiaba Zoar apachida. ³Ma rey joisomaarāpa pedeeteejida auk'a chōodait'ee chi apemaarā ome. Mapa āchi soldaorā chip'e atadap'eda, cheepurujida Sidín eujā jewedaade, Mar Muerto k'ait'a. ⁴Doce años wāyaaru misa, ma reyrā p'anapachida rey Quedorlaómer jua ek'ari. Mamīda ma año trecede pedeeteejida chōodait'ee ichi eere p'anadap'edaarā ome.

⁵Año catorcede Quedorlaómer, awaraa reyrā ichi eere p'anadap'edaarā ome wājida Astarot Carnayin eujādee. Mama p'anide refaitaarā p'oyaajida. T'ēepai p'oyaajida zuzitaarā Jam eujāde māik'aapa emitaarā Save Quiriatayin eujāde. ⁶Ichiaba p'oyaajida horeorā Seír ee jēra bimāi māik'aapa māirā t'ēe wājida Parán eujā jewedaadee eujā pania wēe bi ide. ⁷Chewādade Quedorlaómer, ichi eere p'anadap'edaarā ome pachejida Enmispat eujāde; māgí eujā ichiaba t'ijarapatap'edaa Cades. Ma eujā wāyaadade peek'oojida amalecitaarā māik'aapa amorreorā, chi Jazezón Tamar eujāde p'anadap'edaarā.

⁸Sidín eujā jewedaade ma reyrā joisomaarā Sodomadepema, Gomorradepema, Admadepema, Zeboyindepema māik'aapa Beladepema chōojida ⁹Elamdepema rey Quedorlaómer, ichi eere p'anadap'edaa reyrā ome; Tidal Goyimdepema, Amrafel Sinardepema, māik'aapa Elasardepema Arioc ome. ¹⁰Ma eujā jewedaa Sidiinde uria paraaji ne-inaa p'āimaa k'arak'araa ome. Chi chōo atua wādak'āri, ma Sodomadepema rey māik'aapa Gomorradepema rey jīchoodachida āchi eere p'anadap'edaarā ome māik'aapa ūk'uru ma uriade baaik'oodachida. Chi apemaarā reyrā atua wādap'edaarā āchi eere p'anadap'edaarā ome jīchoodachida ee jēra beemaa.

¹¹Māgá rey Quedorlaómer eere p'anadap'edaarāpa p'oyaajida māik'aapa p'e ateejida Sodomadepemaarā māik'aapa Gomorradepemaarā, āra ne-animalaarā, āra net'aa paara. ¹²Abram sobrino Lot Sodomade

bapachi perā, iru preso ateejida ichiaba ichi net'aa ome. ¹³Mamīda eperā āchi juadeepa uchiadai badapa Abrammaa jara cheji Lot ateedap'edaa. Maapai Abram chi hebreo apatap'edaa at'āri bapachi Mamré eujāde pak'urura jēra bimāi. Ma Mamré amorreo paji. Ichi, chi īpemaarā Escol, Aner ome Abram eere p'anajida.

¹⁴Abrampa Lot ateedap'edaa k'awaak'āri, ichi te pidaarā māik'aapa mimiapataarā chōo k'awaa beerā ichi tede waridap'edaa chip'e atap'eda, wājida Quedorlaómer t'ēe. Abram eerepemaarā trescientos dieciocho paji. Ěp'enajida Dan p'uurude. ¹⁵P'ārik'ua āra atu p'anide Abram eere p'anadap'edaa arawa–awaraa t'oodap'eda, āra ome chōonajida. Āchi jīchoo wārutade Abram eere p'anadap'edaa ome t'ēe wājida Hobá p'uurude parutamaa; Damasco p'uuru norte eere. ¹⁶Mama Abram eere p'anadap'edaa rāpa p'ooyaajida. Net'aa jōmaweda p'e aneejida, eperāarā jida, Lot, ichi te pidaarā ome, awaraa wēraarā atee wādap'edaa paara. Ichiaba Quedorlaomerpa net'aa jāri atee wādap'edaa paara aneejida.

Melquisedecpa Abrammaa pedee pia jarada

¹⁷Abrampa ichi eere p'anadap'edaa ome Quedorlaómer māik'aapa reyrā iru eere p'anadap'edaa p'ooyaajida. Āpitee chewādade Sodomadepema rey Abram ome unuit'ee cheji eujā jewedaa Savede; ichiaba t'ījarapatap'edaa Reyde. ¹⁸Mama bide Salén p'uuru depema reypa pan, vino ome aneeji. Ma rey t'ījarapachida Melquisedec. Māgí Tachi Ak'ōre Waibia–it'ee p'aare mimia oopachi.

¹⁹Māgipa Abrammaa ma pan, vino ome teek'āri, na pedee pia jaraji: —Tachi Ak'ōre Waibia, chi pajā māik'aapa eujā oodapa pi pia ak'li bait'eeda aji. ²⁰Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bida aji, pi k'aripada perā pi k'īra unuamaa iru p'anapataarā p'ooyaamerā.

Māpai Abrampa Melquisedecmaa teeji net'aa diezdepema chaa aba jāri atadap'edaa Quedorlaómer juak'aawa.

²¹Maap'eda Sodomadepema reypa Abrammaa māgaji:

—Mīmaa eperārā teepáde aji. Jōdee pi net'aa ome beepáde aji.

²²Mamīda Abrampa p'anauji:

—Tachi Ak'ōre, chi pajā māik'aapa eujā ooda k'īrapite mia nāga jara bi. ²³Pi net'aa apida ata k'inia–e bi. Jīk'ara pijida ata k'inia–e mi chanclade jīit'ee. Mia k'inia–e bi pia jaramerā pi k'aurepa mi p'arat'ara bi. ²⁴Michi–it'ee maarepida ata k'inia–e bi; aba mi ome nipapataarā rāpa chik'o k'odap'edaa. Mamīda net'aa teepáde aji, mi k'ōp'āyoorā Mamremaa, Anermaa māik'aapa Escolmaa, ārapa ma chōodade mi k'aripadap'edaa perā.

Tachi Ak'ōrepa Abrammaa warra oopiit'eeda ada

15 ¹Ma t'ēepai ewari aba Tachi Ak'ōrepa Abrammaa k'āimok'araa pik'a bide pedeeji:

—Abram, waawenaapáde aji, mia pi jīapari perā. Pia mide ijāapari perā, mia pímaa ne-inaa pia ooit'eeda aji.

²Mamīda Abrampa p'anauji:

—Tachi Ak'ore, mi Ak'ore Waibia, ¿pia sāgá mi pia ooit'eema aji, mi warra wée bita? Mi net'aa atabëiit'eeda aji, Damascodepema Eliezer ome, māgí mi mimiapari perā. ³Pia mímaa warra tee-e bairā, mi mimiaparipa mi net'aa jīait'ee.

⁴Māpai Tachi Ak'orepa māgaji:

—Pi mimiaparipa pi net'aa jīa-e pait'eeda aji. Pichi warrápata jīait'eeda aji.

⁵Māpai Tachi Ak'orepa Abram taawaa wāpiji māik'aapa irumaa māgaji:

—Pia ak'ipáde aji, pajā māik'aapa p'oyaa juasai pírā, lucero juasiapáde aji. Pideepa uchiadait'eerā jāgá cho-k'ara paraait'eeda aji.

⁶Abrampa ijāaji Tachi Ak'orepa jarada. Maperā Tachi Ak'orepa iru k'achia wée unupachi. ⁷Tachi Ak'orepa waya pedeeji:

—Mi pi Ak'ore Waibia. K'irāpapáde aji, miata pi caldeorā eujādepema Ur p'uuru deepa uchia atada pímaa na eujā teeit'ee.

⁸Abrampa iidiji:

—Mamīda Tachi Ak'ore, ¿sāgá mia k'awayama aji, na eujā mi-it'ee?

⁹Tachi Ak'orepa māgaji:

—Aneepáde aji, p'ak'a aba, chivo aba māik'aapa oveja aba, chi año õpee iru bee. Ichiaba aneepáde aji, tortola, paloma pichón ome.

¹⁰Abrampa ooji Tachi Ak'orepa jaradak'a. Ma ne-animalaarā aneeji Tachi Ak'oremaa. Māpai ma ne-animalaarā chaachaa peep'eda, t'ooji māik'aapa chi k'ap'ia t'oooda k'iraichaa biji. Mamīda ma ipanaarā peep'eda, t'oo-e pají. ¹¹Ākosoorā it'iipa baai chejida ma ne-animalaarā k'ap'ia piuda k'odait'ee. Mamīda Abrampa jérek'ooji. ¹²K'eū wāk'āri, Abram tap'ok'eedachi. Mapa k'āidachi. Māga nide p'eradachi, audú p'āriu daida perā.

¹³Māga bide Tachi Ak'orepa māgaji:

—Pideepa uchiadait'eerā p'anapataadait'eeda aji, eujā awaraade mimiamaa chīara-it'ee. Mama esclavo p'anadait'ee māik'aapa māpemaa rāpa āra miapi iru p'anadait'ee cuatrocientos años. ¹⁴Mamīda mia ichiaba miapiit'ee ma eujādepemaarā, āchia pideepa uchiadait'eerā esclavo papidait'ee perā. Maap'eda pideepa uchiadait'eerā net'aa pi-ia ome awara āi wādait'ee. ¹⁵⁻¹⁶Taarā pak'āri, pideepa uchiadait'eerā uchiada k'īmari uchiadap'eda, waya namaa chedait'ee. Māgá taarādait'ee mia amorreorā namāik'aapa waide jēre-e pait'ee perā. Ārapa ne-inaa audú k'achia oodak'ārita, mia āra na eujādeepa jérek'ooit'ee. Mamīda pideepa uchiadait'eerā chedai naaweda, pi k'āiwee, chonaa piuit'eeda aji.

¹⁷P'ārik'ua pada perā, ma p'āriude k'uuruk'a bi nāgí ome uchia chejida: ok'ok'īra urua, nari jīrak'awaa māik'aapa ipirā urua. Wāyaajida ma ne-animalaarā k'ap'ia piuda esajīak'a.

¹⁸ Ma ewate māga unupik'āri, Tachi Ak'ōrepa Abram ome pacto ooji. Māgaji:

—Na eujā teeit'eeda aji, pideepa uchiadait'erāmaa; Egiptode to bimāipa to waibia Éufrates parumaa. ¹⁹Pia jarait'eera teeit'ee pideepa uchiadait'erāmaa nāgiirā eujā: quenitaarā, quenizitaarā, cadmoneorā, ²⁰hititaarā, ferezeorā, refaitaarā, ²¹amorreorā, cananeorā, gergeseorā, jebuseorā; māgiirā eujā.

Abram warra Ismael t'oda

16 ¹Saray warra t'ok'aa paji. Mamīda ichia iru baji esclava Egiptodeepa aneedap'edaa. Māgí wéra t'ijarapachida Agar.

²Māgá Saraypa warra t'ok'aa pada perā, ichia Abrammaa māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa mimaa warra tee-e bairā, k'āipáde aji, mi esclava Agar ome. Māgá ichi k'ap'ia mi warra paraayada aji.

Abrampa ooji chi wērapa jaradak'a. ³Saraypa ma Egiptodepema esclava teeji chi imik'írama, ai ome warra oomerā ichi-it'ee. Māga ooji diez años Canaán eujāde p'anadak'āri.

⁴Abram Agar ome beek'āri, biak'ooji. Mamīda māgá biak'oo beek'āri, Agar audua beeji māik'aapa Saray waa pia ak'i-e paji.

⁵Māpai Saraypa Abrammaa māgaji:

—Pi k'aurépata Agarpa mi pia ak'i-e bida! aji. Miata iru teeji pimaa warra oomerā iru ome. Mamīda irá biak'oo bairā, irua mi pia ak'i-e bi. Tachi Ak'ōrepa jarai k'ai k'aurepa mi māgá iru bi; pi k'aurepa wa mi k'aurepa.

⁶Abrampa p'anauji:

—Iru pichi esclava. Oopáde aji, pichia oo k'iniata iru ome.

Māpai Saraypa Agar pia-ee iru bapachi. Mapa Agar jirabodoji.

⁷Mamīda Agar ode wāde Tachi Ak'ōrepa ángel pēiji irumaa. Ma angelpa iru unu ataji eperāarā wē-emāi, Sur p'uurudee wāpari ode. Mama pania poátri uchia bimāi baji.

⁸Māpai ma angelpa Agarmaa māgaji:

—Agar, Saray esclava, ¿sāmāik'aapa cheruma aji, māik'aapa sāmaa wāma?

Agarpa p'anauji:

—Jirabododa aji, mi chipari ik'aawaapa.

⁹Māpai angelpa māgaji:

—Wāpáde aji, waya Saraymaa māik'aapa nejōmaade chok'ek'ee bapáde aji.

¹⁰Ichiaba ma angelpa Agarmaa māgaji:

—Pideepa warrarā chok'ara uchiadait'eeda aji. P'oyaa juasiada-e pait'eeda aji, chok'ara paraait'ee perā. ¹¹Pia warra t'oit'ee. T'í biit'ee Ismael^e Tachi Ak'ōrepa pi biapi ūrida perā. ¹²Iru tausaaree bait'eeda aji,

^e 16.11 Hebreo pedeede Ismael jara k'inia bi “ūripari”.

burro waide taunomaa-e bik'a. Jōmaarā ome chōoit'ee māik'aapa jōmaarā iru ome chōodait'ee. Baamaa bait'ee apidaa juu ek'ari. Chi īpemaarā ik'aawaapa t'imí bapariit'eeda aji, ãra k'īra unuamaa iru bapariit'ee perā.

¹³Mama Agar Tachi Ak'ōre ome pedeeda perā, Tachi Ak'ōre t'ī biji "Ak'ōre Waibiapa mi unupari". Māgaji:

—Mi Tachi Ak'ōre ome unuji mīda, at'āri chok'ai bi.

¹⁴Maperā ma pania poátri uchia bimāi t'ījarapachida "chi mi unupari chok'ai bi pozo". Ma pozo Cadedeepa Beredmaa wāpari o esajīak'a bi.

¹⁵Maap'eda Agar cheji Saraymaa. Mama Abram warra t'oji. Abrampa t'ī biji Ismael. ¹⁶Ismael t'ok'āri, Abram ochenta y seis años iru bají.

Tachi Ak'ōrepa Abrammaa ne-inaa pia ooit'eeda ada

17 ¹Abram noventa y nueve años iru bak'āri, Tachi Ak'ōrepa ichi unupip'eda, māgaji irumaa:

—Mi Jōmaarā Ak'ōre Waibia. T'āri pia nipaparíiji mi k'īrapite. ²Māgá mia ooit'ee pi ome pacto oodade jaradak'a. Pideepa warrarā chok'ara uchiapiit'eeda aji.

³Māpai Abram bedabaidachi Tachi Ak'ōre k'īrapite ichi tau biiri eujāde t'ōbairumaa.

Māga nide Tachi Ak'ōrepa māgaji:

⁴—K'irāpapáde aji, mia pacto ooda pi ome. Pideepa warrarā chok'ara uchiapiit'ee. Ma awara pideepa p'uuru chok'ara uchiadait'ee. ⁵Waa Abram ada-edá aji. Idideepa t'ījarapataadait'ee Abraham,^f mia pi p'uuru pidaarā k'īra t'ādoo ak'ōre papiit'ee perā. ⁶Pideepa mia uchiapiit'ee p'uuru chok'ara māik'aapa reyrā. ⁷Mia pi ome pacto oodade jaradak'a ichita ooit'eeda aji, pi ome māik'aapa pideepa uchiadait'eerā ome. Mi ichita pi māik'aapa ãra Ak'ōre Waibia pait'ee. ⁸Pimaa māik'aapa ãramaa mia teeit'ee Canaán eujā jōmaweda; pi awaraa eujādepemak'a baparimāi. Pi māik'aapa pideepa uchiadait'eerā na eujā chipariirā ichita padait'ee māik'aapa mīmaa it'aa t'īpataadait'ee.

⁹Ichiaba Tachi Ak'ōrepa māgaji Abramammaa:

—Mamīda pi māik'aapa pideepa uchiadait'eerā jōmaarā ome mia pacto oodade jaradak'a oodapáde aji. ¹⁰Nāgá ak'ipidai mia pactode jaradak'a oo k'inia p'ani. Pia māik'aapa pideepa uchiadait'eerāpa tauchaa bipítí parā imik'īraarā k'ap'iade. ¹¹Imik'īraarā me e t'īidapáde aji. Māga oodak'āri, ak'ipidait'ee mi pedee ijāa p'ani. ¹²Idideepa tauchaa bíti jōma warrarā t'odap'edaa k'ap'iade. Māga óti warrarā t'odadeepa k'āima ocho pak'āri; parā esclavoorā warrarā jida ichiaba. ¹³Māga oodapáde aji, imik'īraarā jōmaarāmaa; parā tede t'odap'edaa, chi netodap'edaa paara. Apida māga oo-ee baik'araa bi. Māga oodak'āri, ma tauchaa ichita iru p'anadait'ee

^f 17.5 Hebreo pedeede Abraham jara k'inia bi "p'uuru chok'ara ak'ōre".

pāchi k'ap'iade māik'aapa pāchi piurutamaa k'irāpadait'ee mia pacto ooda parā ome. ¹⁴Chi māga oo k'inia-e bī uchiapidapáde aji, parā tāideepa, mi pactode jara bik'a oo k'inia-e bairā.

¹⁵Ichiaba Tachi Ak'lōrepa māgaji Abrahammaa:

—Pi wēra waa Saray tījarapataada-edá aji. Idideepa tījarapataadait'eeda aji, Sara.^g ¹⁶Mia iru bendiciait'ee. Warra t'opiit'ee. Irudeepa warrarā chok'ara uchiadait'eeda aji, māik'aapa ma warrarādeepa reyrā chok'ara uchiadait'eeda aji. Ichiaba irudeepa p'uuru chok'ara uchiadait'eeda aji.

¹⁷Waya Abraham bedabaidachi Tachi Ak'lōre k'irapite ichi tau biiri eujāde t'obairumaa māik'aapa ēidachi ichi t'āridepai k'isiaru misa: “¿Imik'ira cien años iru bipa warra ooik'ā? ¿Sarapa warra t'oik'ā aji, noventa años iru bita?”

¹⁸Māga k'isiap'eda, Abrahampa Tachi Ak'lōremaa māgaji:

—Mia k'inia bida aji, mi warra Ismaelmaa pia ne-inaa pia oomerā. ¿Pia jaradak'a oo-e paik'ā mi warra Ismael k'ap'ia pari?

¹⁹Tachi Ak'lōrepa p'anauji:

—Mia jarajida aji, pi, pichi wēra ome warra aba oodait'ee. T'í biit'ee Isaac. Iru ome māik'aapa irudeepa uchiadait'eera ome ichita ooit'ee pi ome pacto oodade jaradak'a. ²⁰Pia iididak'a mia ichiaba Ismael bendiciait'ee. Irudeepa warrarā chok'ara uchiapiit'ee. Irudeerā p'uuru waibia pait'ee māik'aapa eperāarā poro waibiarā doce uchiadait'ee. ²¹Mamīda mia pactode jaradak'a ooit'ee Isaac ome. Añomaa Sarapa ma warra t'oit'eeda aji.

²²Tachi Ak'lōre Abraham ome pedeep'eda, wāji. ²³Ai ewatewedaa Abrahampa tauchaa bipiji chi warra Ismael k'ap'iade, ichi k'ap'iade paara. Ichiaba tauchaa bipiji ichi esclavoorā k'ap'iade; ichi tede t'odap'edaarā, chi netoda awaraarā juak'aawa paara. Abrahampa māirādepema imik'iraarā jōmaweda k'ap'iade tauchaa bipiji Tachi Ak'lōrepa jaradak'a. ²⁴Māga tauchaa imik'iraarā k'ap'iade bipik'āri, Abraham noventa y nueve años iru baji. ²⁵Ismael trece años iru baji. ²⁶Ma ewatewedaa Abrahampa māik'aapa chi warra Ismaelpa tauchaa bipijida āchi k'ap'iade. ²⁷Ichiaba ma ewate Abraham mimiapataarāpa auk'a tauchaa bipijida āchi k'ap'iade. Māga oojida chi mimiapataarā imik'iraarā Abraham tede t'odap'edaarāpa, chi awaraa eujādepemaarā juak'aawa netodap'edaarāpa paara.

Tachi Ak'lōrepa Abrahammaa warra oopida

18 ¹Maapai Abraham at'āri bapachi Mamré eujāde pak'urura jēra badamāi. Ewari aba imat'ipa Abraham ichi te ne-edee ooda

^g 17.15 Hebreo pedeede Sara jara k'inia bi “rey k'au”.

t'īupatamāi su-ak'i bi misa, Tachi Ak'ōrepa ichi unupiji. ²Abrahampa ak'ik'āri, unuji eperāarā ōpee ak'īnī p'ani ichi k'īrapite. Unu ataruta, āra auteebaiji māik'aapa bedabaidachi āra k'īrapite ichi tau biiři eujāde t'ōbairumaa. ³Māpai irua māgaji:

—Michi Waibia, chupiria k'awāajji. ūraweda wānaadapáde aji. ⁴Pia k'inia bi pirā, pania atapiit'ee jīru siidamerā māik'aapa ūidamerā pak'uru ek'ari, k'ūrasaa bairā. ⁵Parā nama wāyaa wāda perā, mia chik'o joopiit'ee k'odamerā, wādai naaweda.

—Pia bida ajida. Pia jaradak'a oopáde ajida.

⁶Aramata Abraham ichi te ne-edee oodade t'īuji māik'aapa Saramaa māgaji:

—Isapai harina pipiara bi veinte kilo atapáde aji, māik'aapa maat'ip'eda, pan ūpipáde aji.

⁷Māpai Abraham p'iraji ichi p'ak'a p'e iru badamaa māik'aapa p'ak'a chak'e aba pipiara bi jirit'eraji. Māgí teeji ichi mimiaparimaa peemerā māik'aapa chuumerā. Aramata ma mimiaparipa ooji chiparipa jaradak'a. ⁸Ma p'ak'a chiara chuuda awara Abrahampa teeji queso p'ak'a juba ome. Ichi juadoopa ma chik'o āramaa teenaji k'odamerā ma pak'uru ek'ari k'ūrasaa badamāi.

⁹Āra nek'omaa p'anī misa, Abraham arii baji. Aupadak'āri, Abrahammaa iidijida:

—¿Sāma bīma ajida, pi wēra Sara?

—Teeda bida aji.

¹⁰Māpai Tachi Ak'ōrepa māgaji:

—Añomaa mi waya cheit'eeda aji. Maapai pi wēra Sarapa warra t'oit'eeda aji.

Māimisa Sarapa Abraham āpítelk'a eereepa ūrimaa baji āchi te ne-edee ooda t'īupatamāiipa. ¹¹Abraham chonaa baji. Ma awara chi wēra Sara chōtrāa baji; waa bi k'ayaak'aa pajī. ¹²Maperā Sarapa ma pedee ūrik'āri, eidachi māik'aapa k'īsiajī: “¿Sāgā o-īa warra oodaima tai nāgā chonaa chitoonita?”

¹³Māpai Tachi Ak'ōrepa Abrahammaa iidiji:

—¿Sāap'eda Sara eidachima? aji. ¿Ijää-e bik'ā warra t'oi, chōtrāa bi mīda? ¹⁴¿K'āare net'aata Ak'ōre Waibiapa p'oyaa oo-e paima? aji. Añomaa mi waya cheit'ee māik'aapa Sarapa warra t'oit'eeda aji.

¹⁵Māga ūrik'āri, Sara p'eradaida perā, meraji:

—Mi ēi-e bajida aji.

Mamīda Tachi Ak'ōrepa p'anauji:

—Mia k'awa bida aji, pi ēida.

Abrahampa chupiria iidida Sodoma pidaarā pari

¹⁶Maap'eda ma chedap'edaarā p'irabaijida māik'aapa wājida Sodoma p'uurudee. Abrahampa waawipai k'ōp'āyanaji. ¹⁷Ode wādade

Tachi Ak'ōrepa k'īsiaji: "Mia ooit'ee bi Abrahammaa jaraipia bida aji.
 18 Irudeepa p'uuru chok'ara uchiapiit'ee māik'aapa iru k'ap'ia na p'ek'au eujādepemaarā jōmaarā—it'ee mia ne-inaa pia ooit'ee. 19 Mia iru jirit'eraji mi ūraa jarateemerā ichi warrarāmaa māik'aapa ichi te pidhaarāmaa. Māgá ārapa k'awaadai oodait'ee mia jara bik'a māik'aapa auk'a k'awaadai t'āri pia nipapataadait'ee mi k'īrapite. Māga p'anadak'āripi, mia jaradak'a āramaa pia ooit'ee." 20 Māga k'īsiap'eda, Tachi Ak'ōrepa māgaji Abrahammaa:

—Jōmaarāpa jarapata Sodomadepemaarā, Gomorradepemaarā ome audú ne-inaa k'achia ooi awaa p'anapata. 21 Írá araa wāit'eeda aji, k'await'ee wāara āchia audú k'achia ooi awaa p'ani wa māga-e.

22 Omeeweda wājida Sodomadee. Mamīda Abraham Tachi Ak'ōre ome beeji. 23 Abraham iru k'ait'apai wāp'eda, iidiji:

—¿Peeit'eek'ā aji, eperāarā pia beerā k'achia beerā ome auk'a?

24 ¿Chupiria k'awa-ek'ā aji, cincuenta t'āri pia beerā paraa pírā? Cincuenta paraa pírā, ¿ma p'uuru jōmaweda jōpiit'eek'ā? aji. 25 ¡Māga oonáaji! Audú ne-inaa k'achia ooda-e p'ani pírā, ¿sāga āra auk'a jōpiima? Pia eperāarā jōmaarā ak'ipari māik'aapa pia aupai jarai chisāgiirāpa pia oopata; chisāgiirāpa k'achia oopata. ¡Chi pia beerā jōpinaapáde! aji.

26 Māpai Tachi Ak'ōrepa māgaji:

—Cincuenta t'āri pia beerā unuru pírā Sodoma p'uuru, māgara ma p'uuru jōmaweda jōpi-edo aji.

27 Mamīda Abrahama waya iidiji:

—Mi chupiria k'awaapáde aji. Mia k'awa bi pita Jōmaarā Ak'ōre Waibia; jōdee mi eperā jīp'aa. 28 Mamīda mia k'awa k'inia bi eperā pia beerā cuarenta y cincopai paraa pírā, ¿ma p'uuru jōmaweda jōpiit'eek'ā? aji.

Tachi Ak'ōrepa p'anauji:

—Cuarenta y cinco t'āri pia beerā unuru pírā, māgara p'uuru jōmaweda jōpi-edo aji.

29 Māpai Abrahama māgaji:

—Cuarenta paraa pírā, ¿jōmaweda jōpiit'eek'ā? aji.

Tachi Ak'ōrepa p'anauji:

—Cuarenta unuru pírā, māgara jōmaweda jōpi-edo aji.

30 Mamīda Abrahama waya iidiji:

—Mi ome k'īraunaapáde aji, audú iidimaa bairā. Mamīda mia k'awa k'inia bi eperā pia beerā treintapai paraa pírā, ¿jōmaweda jōpiit'eek'ā? aji.

Ak'ōrepa p'anauji:

—Treinta unuru pírā, māgara jōmaweda jōpi-edo aji.

31 Abrahama waya māgaji:

—Michi Waibia, mi k'iiri k'isua pik'a bi nāgá audú iidimaa bairā. Mamīda pia beerā veintepai paraa pírā, ¿jōmaweda jōpiit'eek'ā? aji.

Tachi Ak'orepa p'anauji:

—Veinte unuru pirā, māgara jōmaweda jōpi–eda aji.

³²Māpai Abrahampa iidiji:

—Aai Tachi Ak'ore, mi chupiria k'awaapáde aji. K'iraunáaji mia audú iidimaa bairā. Nadeepa waa mia iidi–e pait'ee. Eperā pia beerā diezpai paraa pirā, ¿ma p'uuru pidaarā jōmaweda jōpiit'eek'ā? aji.

—Ma eperāarā diez k'aurepa p'uuru pidaarā jōmaweda pee–eda aji.

³³Tachi Ak'ore Abraham ome pedee aupak'āri, wāji. Māpai Abraham ichi temaa cheji.

Tachi Ak'orepa Sodoma māik'aapa Gomorra p'uuru jōpit'aada

19

¹K'eu wāk'āri, ma angeleerā omé Sodoma p'uuruude panajida.

P'uuru t'lūputa k'ait'a eperāarā chip'epatamāi Lot su–ak'i baji. Lotpa ma angeleerā unuk'āri, bainī beep'eda, āra auteebaiji. ²Māpai māgaji:

—Eperāarā poro waibiarā, mia k'inia bi parā mi temaa chedamerā, mia parā k'aripa k'inia bairā. Mama parā biiri siidai māik'aapa k'āidai. Nu tap'edaweda parā ode pia wādayada aji.

Mamīda ma angeleerāpa māgajida:

—Gracias. Pi tede k'āida–e. Plazade k'āidait'eeda ajida.

³Mamīda Lotpa jara bipa wājida iru temaa. Mama panadak'āri, Lotpa chik'o joopip'eda, āramaa teeji pan levadura wēe bi ome k'odamerā.

⁴Teeda p'anide k'āidai naaweda, Sodoma p'uurudepema imik'iraarā; k'ūtrāarā, chonaarā paara chejida māik'aapa te wap'ira atajida. ⁵Māpai Lotmaa biajida:

—¿Sāma p'anima ajida, jā eperāarā omé chedap'edaa? Taawaa uchia p'e atapáde ajida. Tai āra ome auk'a k'āidait'ee.

⁶Lot ichi tedeepa uchiaji māik'aapa chi puerta jīaji. ⁷Māpai māgaji:

—K'ōp'ayoorā, mi chupiria k'awaadapáde aji. K'achia oonaadapáde aji, mia auteebaida eperāarā ome. ⁸Mia k'au awēraarā teeyada aji. Māirā waide imik'iraarā ome k'āida–e p'aní. Pāchia oo k'iniata oodai māirā ome. Mamīda na eperārāmaa ne–inää k'achia oonaadapáde aji, mia āra auteebaida perā mi tede p'aneedamerā.

⁹Mamīda ma imik'iraarāpa k'iniada–e paji. Mapa māgajida:

—Pi nāpema–epi! ¡Tai chok'apari–epi! ¡Āyaa wāpáde ajida, maa–e pirā piimaa ne–inää audupiara k'achia oodayada! ajida.

Lot jita atadait'ee paji māik'aapa ichi tedepema puerta ārit'aadait'ee paji. ¹⁰Mamīda angeleerāpa juadeepa teedaa jidiu atajida māik'aapa chi puerta jīa nībjida. ¹¹Māpai ma imik'iraarā; k'ūtrāarā, chonaarā paara tau p'āriuk'oodachida. Ma puerta maarepida unudak'aa paji ma angeleerāpa tau p'āriupik'oodap'edaa perā.

¹²Māpai ma angeleerāpa Lotmaa iidijida:

—¿Na p'uurude awaraa esperāarā paraak'ā ajida, pia atee k'inia bi pichideerā ome? Ma esperāarā jōmaweda atap'eda āchi net'aa ome, wādapáde ajida, ¹³na p'uurudeepa ãyaa, taipa nāpemaarā jōmaweda peek'oodait'ee perā. Tachi Ak'ōrepa āchi ome waa choo-eda aji, jōmaarā k'īrapite audú ne-inaa k'achia ooi awaa p'anadairā. Na p'uuru jōt'aadait'eeda ajida.

¹⁴Māpai Lot wāji chi wiurā padait'ee padaarāmaa jarade auk'a ma p'uurudeepa ãyaa uchiadamerā.

—¡Isapai chedapáde aji, p'uurudeepa taawaa, Tachi Ak'ōrepa na p'uuru jōt'aait'ee perā!

Mamīda āchia Lot pedee ijāada-e paji k'īsiadap'edaa perā iru pedidata bi.

¹⁵Tap'edapodopa angeleerāpa Lotmaa māgajida:

—¡Isapai p'irabáiji māik'aapa wāji pichi wēra ome, pi k'aurā omé ome! ¡Piu k'iniada-e p'ani pirā, wāti taipa na p'uurudepemaarā jōmaweda peek'oodait'ee perā!

¹⁶Mamīda Lot audupai taarādaida perā, angeleerāpa iru, chi wēra, chi k'aurā ome juadeepa ãyaa ateejida. Māga oojida Tachi Ak'ōrepa āra chupiria k'awaada perā.

¹⁷P'uurudeepa t'imí panadak'āri, ángel abaapa māgaji:

—¡Eedee p'iradapáde! aji. ¡Apítee ak'īnāati māik'aapa ak'īnī p'aneenáati na eujā jewedaade wāyaapari ode! Ee jēra beemaa wādapáde aji, piunaadamerā.

¹⁸Mamīda Lotpa māgaji:

—Māga-edá aji. Mi chupiria k'awaadapáde aji. ¹⁹Wāara, parāpa tai chupiria k'awaa p'ani, k'aripamaa p'anadairā tai piunaadamerā. Mamīda tai jā eede panada-e pai. Nama ode wādade tai piudayada aji. ²⁰Nama k'ait'a p'uuru k'aipee bi. Araadai jāmaa wādait'ee. ¡Jāmaa pēipáde aji, maa-e pirā tai piudayada! aji.

²¹Māpai abaapa māgaji:

—Pia jaradak'a ooit'eeda aji. Ma p'uurude p'aniirā pee-eda aji, parā mamaa wāruta perā. ²²Mamīda isapai mamaa wādapáde aji, parā panadai naaweda, mia maarepida p'oyaa oo-e perā.

Ma p'uuru t'ījarapachida Zoar.

²³Tap'edaweda Lot paji Zoar p'uurude. ²⁴Māpai Tachi Ak'ōrepa it'ariipa pēiji hielo k'oi tauk'a, t'ipitau ome Sodoma īri māik'aapa Gomorra īri.

²⁵Ma eujā jewedaade beeda p'uurudepemaarā jōmaweda jō atapēiji; āchia ne-uudap'edaa paara. Aba Zoar p'uuru aupai jōt'aa-e paji. ²⁶Mamīda chewā nidade Lot wērapa apítee ak'ik'āri, t'ā padachi māik'aapa māuk'a padachi.

²⁷Ai norema Abraham tap'edaweda wāji Tachi Ak'ōre ome pedeemaa badamaa. ²⁸Ak'ik'āri Sodoma, Gomorra p'uurumaa, ma eujā

jewedaa jōmweda nari jīrak'awaa nībaji. ²⁹Māgá Tachi Ak'ōrepa Lot bapariidamāi jōmweda jōt'aaji. Mamīda Abraham k'aurepa Lot jōpi-e paji.

Lotdeepa uchiadap'edaarā

³⁰Ma t'ēepai Lot waawee beeji Zoar p'uurude beeit'ee. Mapa chi k'au omé iru bada ome mēe wājida, ee paraamaa. Mama māu te uriade p'aneejida.

³¹Mama p'anide ewari aba chi k'au naapemapa māgaji chi t'ēepemamaa:

—Mi ak'ore chonaadaruda aji. Nama wē-e imik'īraarā tachi atadait'ee āchi wēraarāk'a na eujādepemaarāpa oopatak'a. ³²Maperā vino topidáma mi ak'oremaa, iru piu beemerā. Māpai iru ome k'āidáma. Māgá biak'oodayada aji, māik'aapa tachideepa uchiadait'erā paraait'eeda aji.

³³Ma ewateweda p'ārik'ua chi ak'ore vinopa piupit'aajida. Māimisa chi k'au naapema k'āiji iru ome. Mamīda piu bada perā, Lotpa k'awa-e paji chi k'au jēra beek'āri māik'aapa p'irabaik'āri.

³⁴Ai norema chi naapemapa māgaji chi t'ēepemamaa:

—Nuweda mi k'āijida aji, mi ak'ore ome. Waya piupidáma vinopa pí idi p'ārik'ua iru ome k'āimerā. Māgá tachi omeeweda warra t'odayada aji.

³⁵Ma p'ārik'ua waya piupit'aajida vinopa. Māpai chi t'ēepema k'āiji Lot ome. Mamīda Lotpa auk'a k'awa-e paji. ³⁶Maap'eda biak'oojida. ³⁷Chi naapemapa warra t'oji. T'ī biji Moab. Irudeepa uchiajida moabitaarā.

³⁸Chi t'ēepemapa ichiaba warra t'oji. T'ī biji Ben Amí. Irudeepa uchiajida amonitaarā.

Abraham Abimélec ome

20 ¹Maapai Abraham banaji Néguev eujāde. Beeji Guerar p'uurude, Cades punto Sur punto esajīak'a. ²Mama p'anide ma p'uurudepema rey waaweeapa Abrahampa jaraji chi wēra Sara ichi īpewēra. Mapa Guerardepema rey Abimelecpa Sara ichi temaa aneepiji chi wēra papiit'ee. ³Mamīda ma ewate p'ārik'ua Abimélec k'āimok'araaji.

Ma k'āimok'araa bide Tachi Ak'ōrepa jaraji:

—Pi piuit'eeda aji, chīara wēra atada perā.

⁴Mamīda Abimelecpa at'āri Sara t'ōbai-e bada perā, p'anauji:

—Michi Waibia, ḥsāgā mi piupiyama aji, at'āri ma wēra t'ōbai-e bita?

⁵Abrahampa mīmaa chi īpewērada aji. Chi wērapa pida auk'a māga jaraji. Mia āchi pedee ijāaji. T'āri jīp'a māga ooji. Maarepida k'achia oo-e pajida aji.

⁶Māpai ma k'āimok'araade Tachi Ak'ōrepa p'anauji:

—Mia k'awa bida aji, pia āra pedee ijāada. Mapa ma wēra t'ōbaipi-e paji, ne-inaa k'achia mi k'īrapite oonaamerā. ⁷Mamīda īrá ma wēra teepáde aji, chi imik'īramaa, iru mi pedee jarapari perā. Iruata pí pari

mimaa chupiria iidiit'eeda aji, pi piunaamerā. Mamīda ma wēra pēi-e pirā chi k'imamaa, pi, pichideerā ome piudait'eeda aji.

⁸ Ai norema tap'eda Abimélec p'irabai'eda, ma k'āimok'araada nepiriji ichi mimiapataarāmaa. Māga ūridak'āri, p'eradachida.

⁹ Ma t'ēepai Abimelecpa Abraham t'í pēiji māik'aapa irumaa māgaji:

—Pi k'aurepa mi perá piujida! aji. ¿Sāap'eda mi, michi jua ek'ari p'aniirā ome k'achiade baaipi k'inia bima? aji. Māga ooik'araa bida aji.

¹⁰ ¿K'hāata k'īsia bajima aji, ma seewa mimaa jarak'āri?

Māgá Abimelecpa Abraham itriat'aaji.

¹¹ Māpai Abrahampa p'anaují:

—Mia k'īsiaji nāpemaarāpa Tachi Ak'ōre Waibia waaweedak'aa. Achobee baji mi peedai jīak'aapa mi wēra k'ap'ia. ¹² Mamīda wāara jarajida aji, jarak'āri iru mi īpewēra. Iru mi ak'ōre k'au; mamīda mi nawedeepa uchiada-e. Mapa mia ataji michi wēra papiit'ee. ¹³ Tachi Ak'ōrepa jarak'āri mi uchiamerā mi ak'ōre tedeepa, mia Saramaa māgaji: “Pia mi wāara k'inia iru bi pīrā, tachi unurutaarāmaa jarapáde aji, pi mi īpewēra, pi k'ap'ia mi peenaadamerā.”

¹⁴ Māpai Abimelecpa Sara teeji Abrahammaa. Ma awara teeji ovejaarā, p'ak'aarā, esclavorā esclavaarā ome.

¹⁵ Māpai Abrahammaa māgaji:

—Na eujā mēreda aji. Jirit'erapáde aji, parā aide p'anapataadamerā.

¹⁶ Māpai Saramaa māgaji:

—Mia ne-inaa teeda pi īpemamaa p'arat'a tau mil vale bida aji. Ma ne-inaa k'aurepa parā ome nipapataarādepema apidaapa pi āpite pedee k'achia jaradaik'araa bida aji.

¹⁷⁻¹⁸ Abimelecpa Sara atak'āri ichi wēra papiit'ee, Tachi Ak'ōrepa iru tedepema wēraarā jōmaweda k'ayaapiji warra t'onaadamerā. Mapa Abimelecpa Sara teek'āri Abrahammaa, irua rey Abimélec pari, chi wēra pari māik'aapa āchi tede mimiapataarā pari it'aa iidiji. Māgá Tachi Ak'ōrepa āra jōmaweda jipaji warrarā t'odamerā.

Abraham warra Isaac t'oda

21 ¹ Tachi Ak'ōrepa Sara pia ooji. Ichia jaradak'a ooji Sara ome. ² Māgá Sara biak'oo beeji māik'aapa Tachi Ak'ōrepa jaradak'a añomaa Abraham warra paraaji, iru chonaa baji mīda. ³ Abrahampa iru t'í biji Isaac. ⁴ Tachi Ak'ōrepa jaradak'a tauchaa bijida Isaac k'ap'iade t'odadeepa k'āima ocho pak'āri. ⁵ Abraham cien años iru bak'āri, Isaac t'ojo. ⁶ Chi warra t'ok'āri, Sarapa k'īsiaji: “Tachi Ak'ōrepa mi o-īapa ēipiji warra t'opida perā. Jōmaweda nāga ūrirutaarā auk'a o-īa p'anadait'ee. ⁷ ¿K'aipa ijāak'aji mia warra t'oi chōtrāa bita māik'aapa Abraham chonaa bita? Mamīda wāara mia iru warra t'oji.”

Abrahampa Agar Ismael ome jëret'aada

⁸Isaac tawara pak'āri, chi nawepa ju amaa ji. Ma ewate Abrahampa fiesta waibia ooji.

⁹Mamīda Sarapaunuji ma Egiptodepema wēra warra Ismaelpa Isaac oo iru bī. ¹⁰Maperā Sarapa Abrahammaa jarana ji:

—Jā esclava ichi warra ome äyaa pēipáde aji. Mi warra Isaacpa pi net'aa auk'a jīa-e pait'eeda aji, jā esclava warra ome.

¹¹Māga ūrik'āri, Abraham t'āri p'ua beeji, Ismael ichiaba chi warra pada perā.

¹²Mamīda Tachi Ak'ōrepa irumaa māgaji:

—K'īsianaapáde aji, Ismael pari wa pi esclava pari. Sarapa jara bīk'a jōmaweda oopáde aji, mia pīmaa jaradak'a ooit'ee perā Isaacdeepa uchiadait'eerā ome. ¹³Ichiaba Ismael pi warra perā, irudeepa mia p'uuru chok'ara uchiapiit'ee.

¹⁴Ai norema tap'edapodopa Abrahampa ne-e paniapa ipuru bī chik'o ome biji Agar ek'arrade māik'aapa Agar chi warra ome awara äyaa pēiji. Māgā āra pariatua wājida eujā pania wēe bimaa Berseba p'uurudee wāpata ode. ¹⁵Ma pania jōdaik'āri, Agarpa Ismael biji pak'uru jep'edaa bi ek'ari k'ūrasaa bide. ¹⁶Māpai äyaa wāji chi warramāipi unu k'inia-e bada perā chi warra māgā piu wā. T'imí su-ak'li beekl'āri, chi warra jēe nībeeji.

¹⁷Tachi Ak'ōrepa Agar warra jēepi ūrik'āri, ichi angelpa māgaji:

—¿Agar, sāga nībima? aji. Waaweenaaapáde aji, Tachi Ak'ōrepa ūrida perā pičhi warra jāma jēe nībi. ¹⁸Wāji pi warra atade māik'aapa bēji iru ome. Tachi Ak'ōrepa Ismael chupiria k'awaait'ee. Irudeepa p'uuru waibia uchiapiit'eeda aji.

¹⁹Māpai Tachi Ak'ōrepa pania poátri uchia bimāi Agarmaa ak'ipiji. Māgā irua chi ne-e iru bada paniapa ipurup'eda, Ismaelmaa topiji.

²⁰⁻²¹Māgā Tachi Ak'ōrepa Ismael k'aripaji. T'ēepai p'ananaajida Parán eujāde pania wēe bimāi. Mama p'anide Ismael ematríma trī k'awaa beeji. Taarā pak'āri, chi nawepa Egiptodepema wēra jiriteeji.

Abrahampa pacto ooda rey Abimélec ome

²²Maapai rey Abimélec wāji Abraham badamaa pedeede. Ichi soldaorā poro waibia Ficol auk'a wāji. Mama p'anide Abimelecpa Abrahammaa māgaji:

—Unu p'anida ajida, Tachi Ak'ōre Waibiapa pi k'aripapari ne-inaa jōmaade. ²³Maperā mia k'inia bī Tachi Ak'ōre Waibia k'īrapite pia nama jaramerā chōo-e pait'ee michi eere p'aniirā ome, mīdeepa uchiadait'eerā ome. K'inia bī pia juraamerā t'āri pia bapariit'ee mi ome māik'aapa nāgī eujādepemaarā ome, mi pi ome t'āri pia baparik'a.

²⁴Abrahampa p'anauji:

—Tachi Ak'ore k'írapite mia juraa bi: Māga ooit'eeda aji.

²⁵ Mam̄da Abrahampa nepiriji Abimelecmaa iru mimiapataarāpo pozojāri atadap'edaa Abraham mimiapataarā juadeepa.

²⁶ Māga ūrik'āri, Abimelecpa p'anauji:

—Mia ūrapai pi ideepa māga k'awaa cheruda aji. K'awa-e bida aji, k'airápata māga oodap'edaa.

²⁷ Māpai Abrahampa ovejaarā, p'ak'aarā ome atap'eda, teeji Abimelecmaa. Ma ewatewedā āra pacto oojida chōoda-ee p'anapataadait'ee. ²⁸ Maap'eda Abrahampa ichi ovejaarā p'e iru bidepema oveja wēra k'aipee siete awara ataji.

²⁹ Māga unuk'āri, Abimelecpa iidiji:

—¿K'āare-it'ee ma ovejaarā ãyaa atajima? aji.

³⁰ Abrahampa p'anauji:

—Na oveja siete pimaa teeit'eeda aji, pia k'awaamerā mia wāarata jaraji taipa ma pozoo k'oro atada ak'āri.

³¹ Maperā ma pozoo t'i bijida “Berseba”, mama Tachi Ak'ore k'írapite juraadap'edaa perā chōoda-ee p'anapataadait'ee.

³² Māgá pedeedap'eda, Abimélec chi k'ōp'āyo Ficol ome āpītee wājida filisteorā eujādee.

³³ Ma t'ēepai Bersebade Abrahampa tamarisco pak'uru uuji. Mama it'aa t'ipachi Tachi Ak'ore, chi ichita chok'ai baparimaa. ³⁴ Abraham taarā bapachi filisteorā eujāde.

Tachi Ak'orepa k'awada Abrahampa ichide wāara ijāa bi

22 ¹ Taarā pak'āri, Tachi Ak'orepa k'awa k'inia baji Abrahampa ichide wāara ijāa bi wa ijāa-e bi.

Mapa Abraham t'i jaraji:

—¡Abraham!

Abrahampa p'anauji:

—Nama bida aji.

² Tachi Ak'orepa māgaji:

—Pi warra apai iru bi, pia k'inia iru bi, Isaac atap'eda, wāpáde aji, Moria eujādee mi-it'ee peep'eda, paa jōpimerā altar ūri mia jarait'ee ee nok'ode.

³ Aí norema tap'ledaweda Abrahampa chi burro atap'eda, t'ipi puuji ma primicia-it'ee. T'ipi ma burro ūri bip'eda, atanaji chi mimiapataarā omé, chi warra Isaac, māik'aapa wājida Tachi Ak'orepa jaradamaa.

⁴ K'āima ūpeemaa Abrahampa t'imiweda unuji Tachi Ak'orepa ee jarada. ⁵ Māpai chi mimiapataarāmaa māgaji:

—Nama burro ome p'aneedapáde aji. Mi wāit'ee mi warra ome Tachi Ak'oremaa it'aa t'ide. Maap'eda, chedait'eeda aji.

⁶ Abrahampa ma t'ipi Isaac ik'ia ūri biji. Māpai lowero māik'aapa t'ipitau atap'eda, áchi omeeweda wājida.

⁷Ma wādade Isaacpa iidiji:

—¿Tate?

Abrahampa p'anauji:

—¿K'āarema aji, warra?

Isaacpa māgaji:

—Tachia t'ipi māik'aapa t'ipitau iru p'anida aji. ¿Mamīda sāma bīma aji, oveja chak'e, peep'eda, Tachi Ak'ōre-it'ee paa jōpidait'ee?

⁸Abrahampa p'anauji:

—Tachi Ak'ōrepa ichiak'au teeyada aji, oveja paa jōpidait'ee.

Māgá wājida. ⁹Tachi Ak'ōrepa jaradamāi panadak'āri, Abrahampa altar ooji māik'aapa t'ipi k'īra p'e ataji. Māpai chi warra Isaac jī ataji māik'aapa biji altarde ma t'ipi īri.

¹⁰Mamīda Abrahampa lowero atarude chi warra peeit'ee, ¹¹Tachi Ak'ōre angelpa māgaji:

—¡Abraham, Abraham!

—Mi nama bīda aji.

¹²Māpai ma angelpa māgaji:

—Pi warra peenaapáde aji. Mīa k'awa bi pi wāara Tachi Ak'ōre Waibiade ijāa bi māik'aapa iru waawee bi, pi warra apai iru bi irumaa teeit'ee wāak'a-e pada perā.

¹³Abrahampa ak'ik'āri, unuji oveja imik'īra cachode jōi nībi pak'uru jep'edaa bi juade. Atanap'eda māik'aapa peep'eda, Tachi Ak'ōre-it'ee paa jōpiji ichi warra pari.

¹⁴Ma t'ēepai Abrahampa ma ee t'i biji “Tachi Ak'ōrepa teepari ne-inaa falta bi”. Mapa at'āri jarapata: “Ee nok'ode Ak'ōre Waibiapa ne-inaa falta bi teepari.”

¹⁵Maap'eda, Tachi Ak'ōre angelpa Abrahammaa waya t'iji ¹⁶māik'aapa māgaji:

—Tachi Ak'ōre Waibiapa nāga jara bi: “Pi warra apai iru bi mīmaa teeit'ee wāak'a-e pada perā, michi t'īde mia nāga juraaru.

¹⁷Mia pi bendiciait'ee. Pideepa uchiapiit'ee warrarā chok'ara, lucero pajāde nībaparik'a māik'aapa ipu nāusaa p'usa ide paraaparik'a. Āra chōodak'āri, āchi k'īra unuamaa iru p'anapataarā ichita p'oyaadait'ee.

¹⁸Pideepa uchiadait'eerā k'ap'ia mia na p'ek'au eujādepemaarā pia ak'iit'eeda aji, pia ooda perā mia jaradak'a.”

¹⁹Maap'eda Abraham Isaac ome wājida chi mimiapataarāpa nimaa p'anadap'edaamaa. T'ēepai wājida Berseba p'uurudee ichi te pidaarā p'anapatap'edaamaa.

Najordeepa uchiadap'edaarā

²⁰Taarā pak'āri, Abrahampa ūrijī ichi ēreerāpa jara pēidap'edaa. Māgá k'awaji ichi īpema Najor wēra Milcapa warrarā t'oda. ²¹Chi naapema

t'í bijida Uz. Ai eere t'oji Buz; ai eere Quemuel. Quemueldeepa uchiaji Aram. ²² Ma t'eepai t'oji Quésed, Jazó, Pildás, Yidlaf mäik'aapa Betuel. ²³ Ma Betuel Rebeca ak'ore paji. Ma warrarā ocho t'oji Abraham ípema Najor wëra Milcapa. ²⁴ Ma awara Najorpa warrarā ooji chi wëra k'äipari Reumá ome. Mäirā paji Tébaj, Gaján, Tajás mäik'aapa Macá.

Abraham wëra Sara jai–idaada

23 ¹⁻² Taarā pak'ari, Abraham ichideerā ome p'ananaajida Quiriat Arbá p'uurude, ichiaba t'ijarapatap'edaa Hebrón. Ma p'urru Canaán eujäde bì. Mama Sara jai–idaaji. Ciento veintisiete años iru baji. Abraham jéeji ichi wëra–it'ee, mäik'aapa chi–iaji.

³ Sara jai–idaada t'eepai Abraham wäji pedeede ma eujäde p'anapatap'edaa hititaarā ome. Mägaji:

⁴—Mi parā eujäde k'ira tewaraa mīda, k'inia bì mimaa eujā neto peidamerā mi wëra aide iait'ee.

⁵ Hititaarāpa p'anaujida:

⁶—Eperäarā poro waibia, jüripáde! ajida. Pi k'inia p'ani tai t'äide. Jirit'erapáde ajida, jäira pipiara bì, aide pichi wëra iamerā. Taidepema apidaapa pimaa eujā wäak'ada–eda ajida, pichi wëra aide iamerā.

⁷Mäpai Abraham bainí beep'eda, ñaabaiji áchi k'írapite ⁸mäik'aapa mägaji:

—Wäära k'inia p'ani pirā mia michi wëra iamerā parā eujäde, mi pari chupiria iididapáde aji, Zojar warra Efronmaa. ⁹Iru eujäde bì māu te t'ijarapata Macpela. Mägí mia neto k'inia bì chi valor pari. Mägá na eujäde mia jäira iru bayada aji.

¹⁰ Ma hitita pida Efrón mama su–ak'i bada perā ichi auk'aarā ome, ichia p'anauji. Ma p'urru t'íupatamäi wäyaa wädap'edaa jömaarā taide mägaji:

¹¹—Eperäarā poro waibia, mäga–eda! aji. Ma eujā chi māu te ome pimaa pari teeit'ee. Michi auk'aarā nama p'aniirāpa ūri p'ani mia jara bì. Pari teeit'eeda aji. Ma māu tede pichi wëra iapáde aji.

¹² Mamida Abraham waya ñaabaiji áchi k'írapite ¹³mäik'aapa jömaarā taide Efronmaa mägaji:

—Chupiria k'awaapáde aji. Mi pedee ūriji. Mia k'inia bì pia p'arat'a jitamerā ma eujā mäik'aapa chi māu te pari. Maap'eda michi wëra mama iait'eeda aji.

¹⁴ Mäpai Efronpa p'anauji:

¹⁵—Eperäarā poro waibia, ūripáde aji. Ma eujā p'arat'a tau cuatrocientos vale bida aji. Aupedeenadáma aji, ma k'ap'ia. Pichi wëra mama iapáde aji.

¹⁶ Abrahampa ijääji. Efronpa jaradak'a hititaarā taide p'arat'a tau cuatrocientos p'aaji.

¹⁷Mägá Efronpa eujā Macpela māu te ome neto pëiji Abrahamaa. Ma eujā Mamré eujā oriente eere baji. Efronpa ma eujā neto pëiji chi

pak'uru aide p'ani ome. ¹⁸Mäga ooji hititaarā taide mäik'aapa awaraa ma p'uurude t'iupatade p'anadap'edaarā taide.

¹⁹Maap'eda ma māu tede Abrahampa chi wēra Sara iaji. Ma māu te Macpela eujāde bi; Mamré eujā oriente eere. Ma Mamré eujā Canaán eujāde bi ichiaba Hebrón apachida. ²⁰Mägá hititaarā juak'aawa Abrahampa neto ataji ma eujā chi māu te ome aide ichideerā iadamerā.

Abrahampa chi warra Isaac-it'ee wēra jirida

24 ¹Sara jai-idaada t'eeepai, Abraham taarā chonaa baji, mäik'aapa Tachi Ak'orepa iru bendiciaji ne-inaa jōmaade.

²Ewari aba Abrahampa t'iji ichi mimiapataarā poro waibia mäik'aapa mägaji:

—Mi warra Isaac-it'ee na Canaán eujādepema wēra k'inia-e bida aji. Pichi jua bíji mi mak'arade ³mäik'aapa Tachi Ak'ore, it'aripemaarā Ak'ore Waibia, na eujādepemaarā Ak'ore Waibia k'irapite juráaji pia Canaandepema wēra atapi-e pait'ee mi warramaa. ⁴Ma k'āyaara wāji mi ēreerā eujādee mäik'aapa mama wēra jiripáde aji.

⁵Mäpai ma mimiapataarā poro waibiapa mägaji:

—Mamīda wēra mia unuru che k'inia-e pirā, mia ¿sāga ooyama? aji. Mägara ¿pi warra mamaa ateeik'lā? aji.

⁶Abrahampa mägaji:

—Mäga-edo aji. ⁷Tachi Ak'ore Waibia, chi it'ari baparipa mi uchiapiji mi ak'oreerā eujādeepa mäik'aapa mi aneeji na eujāde mi, michideerā ome nama p'anapataadamerā irua jaradak'a. Iruata pi k'aripait'ee. Irua ángel pëiit'eeda aji, pi naa, pia wēra unumerā mäik'aapa ãpithee aneemerā. ⁸Chi wēra pi ome che k'inia-e bi pirā, p'oyaa oo-e mia oopi bik'a. Mia pi itria-e pait'ee. Mamīda mia k'inia-e bi mi warra mamaa wāmerā.

⁹Mäpai ma mimiapataarā poro waibiapa ichi jua Abraham mak'arade biji mäik'aapa Tachi Ak'ore k'irapite juraaji ooit'ee Abrahampa jaradak'a.

¹⁰Maap'eda Abraham net'aa iru badadepema net'aa pi-ia p'e ataji. Camello diez íri bip'eda, wāji Abraham ípema Najor p'uurudee. Mägf p'uuru Mesopotamia eujāde bi. ¹¹K'ewara panaji p'uuru k'idaa pania t'ipatamāi. Mama ma hora wēraarā pania t'ide chepachida. Pozo k'ait'a ichi camello iipip'eda, ¹²Tachi Ak'oremaa it'aa iidimaa beeji: "Tachi Ak'ore Waibia, pi mi chipari Abraham Ak'ore Waibia. Mi, mi chipari ome chupiria k'awaapáde aji. Ak'ipipáde aji, pia mi chipari Abraham k'inia iru bapari mäik'aapa mi k'aripapáde aji, chi warra-it'ee wēraunu atamerā. ¹³Mi nāpai pozoo k'ait'a beeit'ee nāpema wēraarā pania t'ide cheruta misa. ¹⁴Mia wēramaa jarak'āri: 'Mi chupiria k'awáaji mäik'aapa pania topíji pia chok'ode ateerudepema' nāga p'anaupíji: 'Tóji mäik'aapa mia pania teeit'ee pi camelloorāmaa.' Mägapí mia k'await'ee chiságf wērata pia k'inia bi. Ma awara mägá k'await'eeda aji, pia wāara mi chipari k'aripamaa bi."

15 It'aa t'ímaa bi misa, unuji wēra chewā chok'o ome pania t'ide. Māgí t'íjarapachida Rebeca. Iru Betuel k'au paji. Māgí Betuel Abraham ípema Najorpa ooda paji chi wēra Milca ome. 16 Rebeca k'íra wāree baji. Waide imik'íra ome k'ái-e baji. Iru pozode pak'ári, chi chok'o ipuruji māik'aapa ápitée wāit'ee paji.

17 Mamída ma mimiapataarā poro waibia iru t'ee p'iraji māik'aapa pania iidiji:

—Mí chupiria k'awaapáde aji. Pi chok'odepema pania ma-ári topipáde aji.

18 Ma wérupa māgaji:

—Topáde aji.

Aramata ma chok'o ik'iadeepa edaa jirap'eda, topiji.

19 To aupak'ári, Rebecapa ma mimiapataarā poromaa māgaji:

—Mia pi camelloorāmaa pania teeit'eeda aji, áchia to k'iniata todamerā.

20 Aramata ichi chok'o weoji ne-animalaarā topatamāi. Māpai pania waibia uaji ma camello jōmaarāmaa topiit'ee.

21 Māga bide ma mimiaparipa k'íup'ee ak'ímaa baji. Pia k'awa k'inia baji nata wāara chi wēra jiri bada; Tachi Ak'órepá unupida.

22 Ma topida t'íepai, Abraham mimiaparipa ma wēramaa k'ídepema nēedee teeji. Māgí perá seis gramos iru baji. Jí biji ma wēra k'íde. Ichiaba pulsera omé nēedee teeji. Māgí cien gramos waa iru baji. 23 Māpai ma mimiaparipa iidiji:

—¿Pi ak'ore, k'asaa t'íjarapatama? aji. ¿Paraak'á aji, pimái sáma k'áiit'ee mi, mi k'óp'áyoorá jida?

24 Ma wérupa p'anauji:

—Mí Betuel k'auda aji. Ma Betuel Najorpa ooda chi wēra Milca ome.

25 Paraada aji, p'úajara p'ooda camelloorā aide jéra p'aneedamerā māik'aapa net'a tau k'odamerā. Ichiaba pará k'áidamerā paraada aji.

26 Māpai Abraham mimiapari bedabaidachi māik'aapa Tachi Ak'óremaa nāga it'aa t'íji: 27 “¡Wāara pi mí chipari Abraham Ak'ore Waibia! Pi ichita t'fári pia bapari iru ome. Pia mí pia ak'i bajida aji, Abraham éreerāmaa aneeda perá.”

28 Rebeca p'iradachi teedaa chi nawemaa jarade.

29 Chi ípema Labán teeda bada perá, p'ira wāji ma pania t'ípatamaa Abraham mimiapari k'írachuude. 30 Māga ooji ma k'ídepema, pulsera omé nēedee teeda chi ípewēramaa unuda perá māik'aapa ūrida perá chi ípewērapa nepirida. Labanpa Abraham mimiapari ununaji ma pania t'ípata k'ait'a chi camelloorā ome. 31 Labanpa māgaji:

—Temaa chepáde aji. Tachi Ak'órepá pi bendiciapari. Nama taawa beenaapáde aji, mia nek'opari, k'áipari iru bairá pi-it'ee, pi camelloorá-it'ee.

32 Māpai teedaa wājida. Labanpa camelloorā íriipa net'aa irabai atap'eda, nek'opiji māik'aapa pania aneeji ma mimiapari chi k'óp'áyoorá ome jíru siidamerā. 33 Ichiaba chik'o aneeji ãra-it'ee.

Mamīda Abraham mimiaparipa māgaji:

—Ne-inaa parāmaa jara-emaan p'oyaa chik'o k'o-edo aji.

Labanpa p'anauji:

—Jarapáde aji.

³⁴Māpai ma mimiaparipa nāga nepiriji:

—Mi Abraham mimiaparida aji. ³⁵Tachi Ak'ōrepa Abraham

bendiciapari perā irua iru bī ovejaarā, p'ak'aarā, nēe, p'arat'a,
mimiapataarā, camelloorā, burroorā. ³⁶Ma awara Abraham wēra Sarapa
warra aba t'oji chōtrāa bajī mīda. Māgipa ichi net'aa jōmaweda jīait'ee.

³⁷Abrahama mī pēiji wēra jiride chi warra-it'ee. Irua k'inia-e bī ichi
bapari Canaán eujādepema wēra atamerā. Mapa Tachi Ak'ōre k'īrapite
mīmaa juraapiji Canaandepema wēra atapi-e pait'ee chi warramaa.

³⁸Ma k'āyaara mī pēiji namaa, ichi ak'ōre eujāde, ichi ēreerā t'āide wēra
jirimerā chi warra-it'ee. ³⁹Māga jarak'āri, mia irumaa iidiji: "Mamīda
Michi Waibia, chi wēra mī ome che k'inia-e bī pīrā, ¿sāgapi ooyama?"
aji. ⁴⁰Māpai irua p'anauji: "Mi Tachi Ak'ōre ode nipaparida aji. Iruata pi
k'aripait'ee. Irua ángel pēit'ee pi ome pia wāmerā ode wāde māik'aapa
wēra unumerā mi ak'ōre ēreerā t'āide. ⁴¹Chi wēra ēreerāpa iru pēi
k'iniada-e p'ani pīrā pi ome, p'oyaa oo-e pait'eeda aji, Tachi Ak'ōre
k'īrapite pia juraadak'a."

⁴²'Māgá idi k'ewara mi paji ma pania t'ipatamāi. Mi pachek'āri, nāga
it'aa t'īmaa beeji mi chipari Abraham Ak'ōre Waibiamaa: "Pia wāara
mī k'aripa bī pīrā na wā nide, ⁴³mi nama bī misa na pania t'ipatamāi,
wēra chepīji. Māgimaa mia pania iidit'ee. Jarait'ee: 'Chupiria k'awāaji
māik'aapa pichi chok'lodepema pania ma-āri mimaa topīji.' ⁴⁴Māga
bide ma wēramaa jarapīji: 'Topáde aji, māik'aapa mia pi camelloorāmaa
ichiaba pania teeit'eeda aji, āchia to k'iniata todamerā.' Māgapi mia
k'awayada aji, chisāgí wēra pia jirit'erada mi chipari warra-it'ee."

⁴⁵'Mia ma it'aa t'īmaa bada waide aupa-e bajī unuk'āri Rebeca cheru
chok'o ome. Irua pania atap'eda, mia iidiji: "Chupiria k'awāaji. Mimaa
pania teepáde" aji. ⁴⁶Aramata ma chok'o ichi ik'iadeepa edaa jiraji
māik'aapa māgaji: "Tōji māik'aapa pi camelloorāmaa ichiaba pania
teeit'eeda aji, āchia to k'iniata todamerā." Maap'eda mimaa māik'aapa
mi camelloorāmaa pania topiji. ⁴⁷T'ēepai mia iidiji irumaa: "¿Pi, k'ai
k'auma?" aji. Māpai irua p'anauji: "Mi Betuel k'auda aji. Betuel uchiajida
aji, Najordeepa chi wēra Milca ome." Mia māga ūrik'āri, k'īdepema,
pulsera omé jī biji. ⁴⁸Māpai bedabaidachi gracias jarait'ee mi chipari
Abraham Ak'ōre Waibiamaa, iruata mi ode chewāde pia ak'ida perā
māik'aapa nama aneeda perā, ma awara wēra Abraham ēreerādepema
mīmaa ak'ipida perā. ⁴⁹Írá k'íra jíp'a jarátí parāpa k'íisia p'ani mia
k'awamerā. ¿T'āri pia oodaik'a aji, mi chipari p'ania bik'a wa māga-e?

⁵⁰Māpai Labanpa Betuel ome p'anaujida:

—¿Na jōma Tachi Ak'ōrepa oopida-ek'ā? ajida. Taipa p'oyaa jarada-e.
 51 Nama bi Rebeca. Atéiji pi chipari warra-it'ee, Tachi Ak'ōrepa māga k'inia bairā.

52 Abraham mimiaparipa māga ūrik'āri, bedabaidachi ichi tau biiri te jāde t'ōbairumaa māik'aapa gracias jaraji Tachi Ak'ōremaa. 53 Māpai ne-inaa aneedap'edaa ēt'a ataji Rebecamaa teeit'ee. Teeji ne-inaa nēedee ooda, p'arat'adée ooda, p'aru paara. Ichiaba net'aa pia teeji chi īpemamaa māik'aapa chi nawemaa. 54 Ma t'ēepai Abraham mimiapari chi k'ōp'āyoorā ome nek'ojida māik'aapa k'āijida. Aí norema iidiji Rebeca ateet'ee.

55 Mamīda chi nawepa chi īpema ome māgajida:

—At'āri k'āima diez p'aneedapáde ajida. Maap'eda iru pi ome wāyada ajida.

56 Mamīda ma mimiaparipa māgaji:

—Māga-edá aji. Tachi Ak'ōrepa mi k'aripaji wēra unu atamerā mi chipari warra-it'ee. Īraweda mi chiparimaa pēidapáde aji.

57 P'anaujida:

—Ma wēramaa iididáma ajida.

58 Rebeca t'ī pēijida.

Māpai irumaa iidijida:

—¿Na eperā ome wā k'inia bik'ā? ajida.

Irua p'anauji:

—Wāit'eeda aji.

59 Māgá pēijida Rebeca chi ak'ipari ome, Abraham mimiapari ome māik'aapa chi k'ōp'āyoorā ome. 60 Rebeca uchiai naaweda, irumaa nāgí pedee pia jarajida:

—Tai īpewēra, k'inia p'anida ajida, pia warra chok'ara t'omerā māik'aapa pideepa uchiadait'erāpa āchi k'īraunu amaa iru p'anapataarā p'uuru p'oyaadamerā.

61 Māpai Rebeca ichi mimiapataarā ome camello īri bataudap'eda, wājida Abraham mimiapari ome. Māga pají Abraham mimiaparipa Rebeca ateeda mamaik'aapa.

62 Maapai Isaac Néguev eujāde bapachi. Waya che baji pania t'ipatamāipi. Māgí pozo t'ījarapachida Lajay Roí.^h 63 Mama bide k'eupodopa p'asiade uchiak'āri, camelloorā chewāda unuji.

64 Rebecapa ichiaba ak'ik'āri, Isaac unuji māik'aapa irabaidachi camello īriipa. 65 Māpai Abraham mimiaparimaa iidiji:

—¿K'aima aji, jā eperā p'ūajarade chewā tachimaa?

Māpai Abraham mimiaparipa p'anauji:

—Jāgí mi chiparida aji.

^h 24.62 Hebreo pedeede Lajay Roí jara k'inia bi "chi ichita baparipa mi ak'ipari".

Māpai Israeldepema wēraarāpa oopatap'edaak'a āchi imik'īra ome naa unudak'āri, Rebecapa ichi k'īra wāk'aji p'aru nāusaapa.

⁶⁶Māpai Abraham mimiaparipa ichia ooda jōmaweda nepiriji Isaacmaa.

⁶⁷Maap'eda Isaacpa Rebeca ateeji ichi nawe te ne-edee ooda badamaa chi wēra papiit'ee. Isaacpa chi wēra k'inia iru baji. Māgá wēpaji ichi t'āri p'ua bada chi nawe jai-idaada perā.

Abrahampa warrarā ooda Cetura ome (1 Crónicas 1.32-33)

25 ¹Maap'eda Abrahampa ataji wēra awaraa, t'ījarapatap'edaa Cetura. ²Cetura ome warra seis ooji. T'ījarapachida Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac, Súaj.

³Jocsandeepa uchiajida Sabá māik'aapa Dedán.

Dedandeepla uchiajida asureorā, letuseorā, māik'aapa leumeorā.

⁴Madiandeepa uchiajida Efá, Éfer, Janoc, Abidá māik'aapa Eldá. Ma jōmaweda Abraham wēra Ceturadeepa uchiajida.

⁵Isaacpa Abraham net'aa jōmaweda jīaji.

⁶Mamída Abraham jai-idaai naaweda, Agar warramaa māik'aapa Cetura warrarāmaa net'aa teeji. Maap'eda āra Isaac ik'aawaapa ãyaa wāpiji. P'ananaajida Canaán eujāde, oriente eere.

Abraham jai-idaada

⁷Abraham ciento setenta y cinco años iru bak'āri, ⁸jai-idaaji. Chonaa baji. ⁹Chi warrarā Isaacpa Ismael ome iru īajida Macpela māu te uriade, Mamré eujā oriente eere, hitita pida Zojar warra Efrón eujāde. ¹⁰Ma eujā Abraham netoda paji hititaarā juak'aawa. Mama iru īajida chi wēra Sara iadap'edaamāi.

¹¹Abraham jai-idaada t'ēepai, Tachi Ak'ōrepa Isaac pia ak'i bapachi. Isaac bapachi pania t'ipatamāi, t'ījarapatap'edaa Lajay Roí.ⁱ

Abraham warra Ismaeldeepa uchiadap'edaarā

¹²Abrahampa chi warra Ismael ooji Sara esclava Egiptodepema Agar ome. ¹³Ismaeldeepa nāgiirā uchiajida, chi naapemadeepa t'ēepema parumaa: Nebayot, Cedar, Adbel, Mibsán, ¹⁴Mismá, Dumá, Masá, ¹⁵Hadar, Temá, Jetur, Nafis māik'aapa Cedema. ¹⁶Ma doce warrarā t'ījarapatap'edaak'a āchi eujā t'ī bijida. Ma eujā chaachaa āchi esperārā poro waibiarā paji.

¹⁷Ismael jai-idaak'āri, ciento treinta y siete años iru baji.

¹⁸Irudeepa uchiadap'edaarā p'ananaajida Canaanade sur eere Egipto k'ait'a, Asiria eujādee wāpari ode; Javilá, Sur eujā esajīak'a. Mama

ⁱ 25.11 Hebreo pedeede Lajay Roí jara k'inia bi "chi ichita baparipa mi ak'ipari".

p'anapachida māik'aapa apema Abrahamdeepa uchiadap'edaarā k'īra unuamaa iru p'anapachida.

Isaac warrarā Jacob māik'aapa Esaú

¹⁹ Abraham warra Isaac nāga bapachi. ²⁰ Isaac cuarenta años iru bak'āri, Rebeca ome miak'āiji. Māgí wēra Betuel k'au; Labán īpewēra paji. Ma arameorā Padán Aram eujāde p'anapachida. ²¹ Rebeca warra t'ok'aa pada perā, iru pari Isaacpa Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ipachi warra teemerā. Tachi Ak'ōrepa ūriji irua it'aa iidida. Rebeca biak'oo beeji. ²² Mamīda chi warrarā bide chōo p'anapachida. Mapa Rebecapa k'īsiají: “Nāgá bait'ee pīrā, mi ḥk'āare—it'ee chok'ai baima?” aji. Maap'eda ichia Tachi Ak'ōremaa it'aa iidiji.

²³ Tachi Ak'ōrepa p'anauji:

—Pi bide p'aniirādeepa uchiadait'eeda aji, p'uuru waibia omé. T'odai naaweda, ma warrarā omé chōomaa p'anadait'ee. Aba waibiara pait'eeda aji, chi apema k'āyaara; māgá chi naapema chi t'ēepema jua ek'ari bait'ee.

²⁴ T'ok'āri, warra omé t'oji. ²⁵ Chi naapema k'ara p'oree, k'arara bada perā, t'ī bijida Esaú.^j ²⁶ Chi t'ēepema chi naapema biiride jita bada perā, t'ī bijida Jacob.^k

Isaac sesenta años iru bají Rebecapa ma warrarā t'ok'āri.

Esaú-it'ee p'ua-e paji chi ak'ōrepa net'aa atabēit'ee pada

²⁷ Ma warrarā wari wājida. Tawara p'aneedak'āri, Esaú nejiriyaa bapachi. Jōdee Jacob teeda beei awaa bapachi. ²⁸ Isaacpa Esaú audú k'inia iru bapachi irua nejiridadepema warraa k'opachi perā. Jōdee Rebecapa Jacob k'iniara iru bapachi.

²⁹ Ewari aba Jacobpa lenteja joomaa bají. Māga niide Esaú mēepa pacheji. Sē māik'aapa jarrapisia nībají, audú nipada perā.

Mapa Esaupa māgaji:

³⁰ —Mīmaa k'opipáde aji, ma lenteja p'oree, mi jarrapa piu wā perā. (Ma lenteja p'oree iidida k'aurepa Esaú ichiaba t'ījarapachida Edom; jara k'inia bi “p'oree”.)

³¹ Māpai Jacobpa p'anauji:

—Pia mimaa teeru pīrā mi ak'ōrepa pīmaa net'aa atabēit'ee bidepema iru piuk'āri, māgara k'opiyada aji.

³² Esaupa māgaji:

—Pia bida aji. Mi jarrapa piu wāpi. Piuru pīrā, ḥk'āare—it'ee mia naapema warrapa net'aa jīapari k'inia bayama? aji.

³³ Māpai Jacobpa māgaji:

—Juraapáde aji, Tachi Ak'ōre k'īrapite pīa wāara ma net'aa mīmaa teeit'ee.

^j **25.25** Hebreo pedeede Esaú jara k'inia bi “k'ara-idaa”. ^k **25.26** Hebreo pedeede Jacob jara k'inia bi “biiri ātolonade jitapari” maa-e pīrā “k'ūrayaa bapari”.

—Māgada, aji Esaupa.

Māgá Esaupa ichi ak'ore net'aa jīait'ee pada Jacobmaa teeji.

³⁴ Māpai Jacobpa k'opiji pan lenteja ome.

Esaupa k'op'eda māik'aapa ne-inaa top'eda, wāji, maarepida k'īsia-ee ichia jaradade chi īpemamaa.

Isaac Guerar p'uurude banada

26 ¹Ai naaweda, ma warrarā t'odai naaweda, Isaac badamāi audupai jarra oojida. Ma jarra awara baji naawedapema Abrahampa unuda k'āyara. Jarrara paraak'āri, Isaac wāji Guerar p'uurudee chi wēra ome. Mama bapachi filisteorā rey, t'ījarapatap'edaa Abimélec.

²Mama p'anide Tachi Ak'orepa ichi unupiji Isaacmaa māik'aapa māgaji:

—Wānaapáde aji, Egipto eujādee. Béiji mia jararumāi. ³Nāgaweda béeji na eujāde. Mi pi ome bait'ee māik'aapa pi bendiciait'ee. Pideepa warrarā chok'ara uchiapiit'ee. Mia pi ak'ore Abrahammaa jaradak'a, na eujā teeit'ee pimaa māik'aapa pideepa uchiadait'erāmaa. ⁴Mia āra chok'ara īwapiit'ee lucero pajāde nībik'a. Āramaa na eujā jōmaweda teeit'ee. Ma awara pideepa uchiadait'erā k'ap'ia mia na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda bendiciait'ee. ⁵Mia māga ooit'eeda aji, pi ak'orepa mi pedee ijāada perā, mia jaradak'a ooda perā māik'aapa mia irumaa jaratedak'a ooda perā.

⁶Tachi Ak'orepa māga jarada t'ēepai, Isaac Guerarde beeji. ⁷Mama bide māpemaarāpa iidi p'aneejida Rebeca pari, iru k'īra wāree bada perā. Māga ūrik'āri, Isaacpa jaraji Rebeca ichi īpewēra. Ichi wērada a k'inia-e paji, ārapa ichi peedai jīak'aapa Rebeca k'ap'ia.

⁸Taarā pak'āri, ewari aba rey Abimelecpa ichi tedepema ventanadeepa ak'ik'āri, unuji Isaacpa chi wēra wēre iru bi. Māgá k'awa ataji Rebeca iru wēra.

⁹Māpai Abimelecpa Isaac atapip'eda, irumaa māgaji:

—Rebeca pi wērada aji. ¿Māga-ek'ā? ¿Sāap'eda pichi īpewērada ajima? aji. Isaacpa p'anauji:

—K'īsiajida aji, mi peedai iru k'ap'ia.

¹⁰Mamīda Abimelecpa māgaji:

—¿Sāap'eda taimaa māga oojima? aji. Tai p'uurudepemapa iru atak'aji ichi wēra papiit'ee. Māga ooda paara, p'ek'au k'achia ook'ajida aji, Tachi Ak'ore k'īrapite.

¹¹Ma t'ēepai Abimelecpa māgaji jōmaweda ichi p'uuru pidaarāmaa:

—Apidaapa na imik'īrama wa chi wēramaa ne-inaa k'achia ooruta pīrā, mia māgí peepiit'eeda aji.

¹²Mama bide ma año Isaacpa ne-uuji māik'aapa waibia ewaji, Tachi Ak'orepa iru bendicia bada perā. ¹³P'arat'ara, net'aara paraaji. ¹⁴Tachi Ak'orepa iru ovejaarā, p'ak'aarā, esclavoorā paara īwapiji.

Ma k'aurepa filisteorāpa Isaac k'íra unuamaa iru p'aneejida. ¹⁵ Maperā Isaacpa iru bada pozo yooropa ipuru t'ap'ak'ojojida. Abraham at'ári chok'ai bide ichi mimiapataarāpa ma pania t'ipata pozo k'oro atajida.

¹⁶ Ma jōmaade k'isiap'eda, rey Abimelecpa Isaacmaa māgaji:

—Wāpáde aji, namāik'aapa, pichi eere p'aniirā ome, parā chok'araara p'ani perā tai eere p'aniirā k'ayaara.

¹⁷ Aramágá Isaac wāji ichideerā ome Guerar eujā jewedaadee. Mama p'aneejida. ¹⁸ Mama p'anide awaraa pania t'ipata pozo chi ak'orepa k'oropida māik'aapa ichi piuda t'eeepai filisteorāpa t'ap'ak'oodap'edaa, waya k'ropiji. Ma pozo chi ak'orepa naaweda t'í bidak'a t'í biji.

¹⁹ Ewari aba Isaac mimiapataarāpa ma Guerar eujā jewedaadee pozoo chiwidi k'oromaa p'anide, pania poátri uchia bi unujida.

²⁰ Mamīda ma eujādepema oveja ak'ipataaarāpa māga unudak'ári, chōo jiri chejida Isaac oveja ak'ipataaarā ome. Jarajida ma pania poátri bimāi áchidé paji. Ma chōodap'edaa k'aurepa Isaacpa ma pozo t'í biji Pleito, pia jarait'eera "chōopata". ²¹ Ma t'eeepai Isaac mimiapataarāpa awaraa pozo k'rojida māik'aapa ma eujādepemaarā waya chōo chejida ma k'ap'ia. Mapa Isaacpa ma pozo t'í biji "k'íra unuamaa p'anapata".

²² Maap'eda Isaac mamāik'aapa t'imí wāji māik'aapa awaraa pozo k'ropiji. Ma eujādepemaarā ma k'ap'ia chōo cheda-e paji.

Isaacpa ma pozo t'í biji Rejobot¹ māik'aapa jaraji:

—Írara na eujā ewaraa k'obide pia p'anapataadait'ee māik'aapa ñiwadait'eeda aji.

²³ Mamāik'aapa Bersebade banaji.

²⁴ Ma panadap'edaa p'ärík'ua Tachi Ak'orepa Isaacmaa ichi unupiji māik'aapa māgaji:

—Mi pi ak'ore Abraham Ak'ore Waibia. Waaweenapáde aji, mi pi ome bairā. Mi mimiapari Abraham k'aurepa pi bendiciait'ee māik'aapa pideepa uchiadait'erā ñwapiit'eeda aji.

²⁵ Māpái Isaacpa mama altar ooji Tachi Ak'oremaa it'aa t'ípariit'ee. Mama p'aneejida māik'aapa mama Isaacpa pozo pania t'ipataadait'ee k'ropiji chi mimiapataarāmaa.

Isaac Abimélec ome pedeeteeda

²⁶ Mama p'anide rey Abimélec Guerar eujā jewedaadeepa cheji Isaac ome pedeede. Ichi ñuraapari Ajuzat māik'aapa chi soldaorā poro waibia Ficol auk'a nipajida. ²⁷ Pachedak'ári, Isaacpa māgaji:

—¿Parápa mi k'iniada-e p'ani-ek'á? aji. Mapa mi pāchi eujādeepa jéret'aajida. Māga bita, ¿sāap'eda mi ome pedee chejidama? aji.

²⁸ P'anaujida:

¹ **26.22** Hebreo pedeede Rejobot jara k'inia bi "eujā ewaraa k'obi".

—K'awa p'anida ajida, Tachi Ak'ore pi ome bapari. Mapa k'isia iru p'ani pi ome pacto oodait'ee chōoda—ee p'anapataadait'ee. Nāga k'isia iru p'ani. ²⁹ Jarapáde ajida, pia maarepida ne—inaa k'achia oo—e pait'ee tai p'uuru ome, taipa parā ichiak'au iru p'anapataap'edaa perā. Pimaa ne—inaa k'achia oodai k'āyaara, pi pia ak'ipachida māik'aapa pi tai eujādeepta pēik'ari, t'ari pia pēijida. Unu p'anida ajida, Tachi Ak'orepa pi bendiciamaa bi.

³⁰ Maap'eda Isaaccpa āchi—it'ee fiesta pia ooji. Nek'ojida māik'aapa ne—inaa tojida. ³¹ Ai norema tap'eda p'irabaidak'ari, Tachi Ak'ore k'īrapite juraajida chōoda—ee p'anapataadait'ee. Māpai k'ōp'ayoorāk'a despediidap'eda, k'āiwee wājida.

³² Ma ewatewedaa Isaac mimiapataarāpa jara chejida pania unudap'edaa āchia pozoo k'oro wādap'edaade. ³³ Isaaccpa ma pozoo t'i biji Seba.^m Maadamāiipa p'uuru mama bi t'ījarapachida Berseba.

³⁴ Taarā pak'ari, Esaú cuarenta años iru bak'ari, hitita pida Beerí k'au t'ījarapatap'edaa Judit ataji chi wēra papiit'ee. Ichiaba ataji hitita pida Elón k'au, t'ījarapatap'edaa Basemat.ⁿ

³⁵ Ma wēraarā k'aurepa Isaac māik'aapa Rebeca o—ia p'anadak'aa paji.

Jacobpa chi ak'ore Isaac k'ūrada

27

¹ Isaac chonaa bak'ari, tau p'āriudachi.

Ewari aba chi warra naapema Esaú t'īji māik'aapa māgaji:

—Warra.

Esaupa p'anauji:

—¿K'āare pajima? aji.

² Isaaccpa māgaji:

—Pia k'awa bi mi chonaa bairā, na ewari piuit'eeda aji. ³ Mapa mi piui naaweda, wāpáde aji, mēe pichi ematríma ome ne—animal peede mimaa k'opiit'ee. ⁴ Ma nechiara chūiji warraa beemerā mia awaa baparik'a māik'aapa namaa anéiji mia k'oit'ee. Maap'eda mia pimaa pedee pia jarait'ee Tachi Ak'orepa jarapi bik'a.

⁵ Mamida Isaaccpa Esaumaa jaramaa bide, Rebecapa ūri bají.

Maperā Esaú mēe wāp'eda, ⁶ ichia māgaji chi warra t'ēepema Jacobmaa:

—;Uríji! Mia ūriji pi ak'ore pedeemaa bi pi ipema Esaú ome. Nāga jaramaa bají: ⁷ “Nejirinapáde aji, māik'aapa chi ne—animal unuru mi—it'ee chuupáde aji, pia warraa chuuparik'a. Māgara mi piui naaweda, pimaa jarayada aji, pedee pia Tachi Ak'orepa jarapi bik'a.” ⁸ Warra, pi ak'orepa pi ipemamaa māga jarada perā, pia ūrīji mia jararu. ⁹ Wājí chivo paraamaa māik'aapa anéiji chivo chak'erā omé, chi pipiara bidepema.

^m 26.33 Hebreo pedeede Seba jara k'inia bi “juraada”. ⁿ 26.34 Ma hititaarāpa awaraa ak'ore waibia apatade ijāpachida.

Mia pi ak'ore—it'ee māgí chuuit'ee warraa beemerā irua k'inia bik'a. ¹⁰Pia ateeit'eeda aji, irua k'omerā. Māgá piui naaweda, irua pimaa pedee pia jarayada aji, Tachi Ak'orepa jarapi bik'a.

¹¹Mamīda Jacobpa chi nawemaa māgaji:

—Mi īpema k'arara baparida aji. Mamīda mi māga—e bi. ¹²Mi ak'orepa mi t'obairu pirā, k'awayada aji, māik'aapa jarayada aji, mia ichi oo iru bi. Māpai irua mimaa pedee k'achia jarayada aji, pedee pia jarai k'āyaara.

¹³Mamīda chi nawepa p'anauji:

—Warra, pimaa pedee k'achia jararu pirā, māgara mi k'achiade baaii pi k'āyaara. Jip'a óoji mia jara bik'a. Ma chivo chak'erā atanapáde aji.

¹⁴Jacobpa māga ooji.

Māpai chi nawepa jooteiji warraa beemerā Isaac—it'ee. ¹⁵Maap'eda Rebecapa chi warra naapema Esaú p'aru piara bi atanaji māik'aapa jipiji chi t'eepepema Jacobmaa. ¹⁶Māpai chivo k'arapa Jacob juu māik'aapa ibisi, k'ara wēe badamāi bik'ooji chi ak'orepa k'awanaamerā. ¹⁷Ma t'eeepai ichia ma chik'o warraa jooda pan ome Jacobmaa teeji, irua chi ak'oremaa ateemerā.

¹⁸Isaac k'irapite k'ait'a panak'āri, Jacobpa māgaji:

—Tate aji.

Isaacpa p'anauji:

—Nama bida aji. ¿Pi, k'aima? aji.

¹⁹Jacobpa p'anauji:

—Mi Esauda aji, pi warra naapema. Pia jaradak'a ooji. P'irabáiji mia nejirinada k'omerā māik'aapa mimaa jarapáde aji, pedee pia Tachi Ak'orepa jarapi bi.

²⁰Māpai Isaacpa iidiji:

—Warra, ¿ságá na chik'o taarā—ee unujima? aji.

Jacobpa p'anauji:

—Pi Ak'ore Waibiapa mi k'aripajida aji, nejirimaa bak'āri.

²¹Māpai Isaacpa māgaji:

—Namaa chepáde aji. Mia pi t'obaiit'ee. Māgá k'awayada aji, wāara pi mi warra Esaú.

²²Jacob k'ait'aara wāk'āri, Isaacpa t'obaiji māik'aapa māgaji:

—Pedeek'āri, Jacob pedee ūriji. Mamīda chi juu Esaú juu.

²³Māgá Isaacpa Jacob k'awa—e paji, ichi juu k'arara bada perā chi īpema Esaú juak'a. Mamīda jarai naaweda Tachi Ak'orepa jarapiru, ²⁴waya iidiji:

—Wāara made aji. ¿Pi mi warra Esaú?

Jacobpa p'anauji:

—Mi Esauda aji.

²⁵Māpai chi ak'orepa māgaji:

—Māgara, pia nejirida mimaa k'opipáde aji. Maap'eda mia Tachi Ak'orepa jarapi bi jarait'ee.

Jacobpa ma chik'o vino ome teeji chi ak'ōremaa. K'oji māik'aapa toji.

²⁶Maap'eda māgaji:

—Chepáde aji, mi k'ira ñide.

²⁷Jacobpa chi ak'ōre k'ira ñrude, Isaacpa iru p'aru ñk'āri, na pedee pia jaraji Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a:

—Wāara, mi warra k'ara ñsiada aji. Mēe, Tachi Ak'ōrepa pia oodak'a warraa jo bi. ²⁸K'inia bi Tachi Ak'ōrepa pimaa eujā pia teemerā. K'inia bi k'oi chepimerā aide ne-uu pia t'onomerā māik'aapa chaumerā. Māgá trigo waibia iru bait'ee vino ome. ²⁹K'inia bi pia eperāarā chok'ara iru bamerā pichi jua ek'ari. Ma awara k'inia bi p'uuru pidaarā chok'araara bedabaidamerā pi k'irapite, pi ñpemaarā paara. Pimaa ne-inaa k'achia oopataarā Tachi Ak'ōrepa auk'a k'achia ooit'eeda aji. Jōdee pimaa pia oopataarā auk'a pia ooit'eeda aji.

³⁰Isaacpa ma pedee pia jarap'eda, Jacob irumāiipa uchiaji.

Māga nide Esaú mēepa pacheji ne-animal ome. ³¹Ichiba jooji chik'o warraa māik'aapa chi ak'ōremaa ateepl'eda, māgaji:

—Tate, p'irabaipáde aji. Acha bida aji, mia peeda pia k'omerā. K'opáde aji, māik'aapa mīmaa pedee pia Tachi Ak'ōrepa jarapiru jarapáde aji.

³²Māpai Isaacpa iidiji:

—¿Pi, k'aima? aji.

Esaupa p'anauji:

—Mipi, pi warra naapema Esaú.

³³Māga ñrik'āri, Isaac p'era pík'adachi māik'aapa pedee wērewēree māgaji:

—Māgara, ¿k'ai pajima aji, nejirinap'eda, mīmaa k'opida? Nek'op'eda, mia māgimaa jarajida aji, Tachi Ak'ōrepa pedee pia jarapidak'a, irua ne-inaa pia ooit'ee.

³⁴Esaupa māga ñrik'āri, t'āri p'uapa jēedachi māik'aapa biaji:

—¡Tate, auk'a mīmaa pedee pia jarapáde! aji.

³⁵Mamīda Isaacpa māgaji:

—Pi ñpema pi naa chejida aji, mi k'ūrat'aade māik'aapa Tachi Ak'ōrepa mīmaa pedee pia jarapida ichi-it'ee jāri ataji.

Māpai Esaupa māgaji:

³⁶—Maperā iru Jacob° t'l' bijidada aji. K'ūrada omé mi k'ūraru. Naa jaraji mia teemerā mia jīait'ee pada pi jai-idaak'āri. ñrá Tachi Ak'ōrepa mīmaa jarapiit'ee pada paara jāri atajida aji. ¿Mīmaa ichiba p'oyaa jara-ek'ā aji, Tachi Ak'ōrepa jarapi bi?

³⁷Māpai Isaacpa p'anauji:

—Mia pi bijida aji, Jacob jua ek'ari, iru ëreerā awaraarā ome. Irumaa jarajida aji, trigo, vino waibia iru bapariit'ee. Warra, ¿k'āata waa pimaa jarayama? aji.

◦ 27.36 Hebreo pedeede Jacob jara k'inia bi “k'ūrayaa”.

³⁸ Mamīda Esaupa waya chupiria iidiji:

—Ak'ore, ¿pedee pia apida wē-ek'ā aji, mīmaa jarait'ee? ¡Ichiaba mīmaa pedee pia jarapadé! aji.

Māpai waya jēedachi.

³⁹ Māpai Tachi Ak'orepa jarapi bīk'a Isaacpa māgaji:

—T'imí banait'eeda aji, eujā piadeepa māik'aapa k'oi cheparimāiipa.

⁴⁰ Chōoyaa bapariit'eeda aji. Pichi īpema juu ek'ari bapariit'ee. Mamīda juataura beek'āri, iru juu ek'ariipa uchiait'eeda aji.

Jacob āyaa wāda Esaú waaweepta

⁴¹ Isaacpa māga jaradadeepa Esaupa Jacob k'īraunuamaa iru beeji, chi ak'orepa pedee pia jarada jāri atada k'aurepa. K'īsiaji: “Na ewari mi ak'ore piuda t'ee, mi īpema Jacob pee atapēit'ee.”

⁴² Rebecapa k'awaa atak'āri Esaupa k'īsia iru bada, Jacob t'ī pēiji māik'aapa māgaji:

—Warra, pi īpema Esaupa pi pee k'inia bida aji. Pi ome k'īra jō-e bī ichi k'lürada k'aurepa. ⁴³ Mapa warra, mīa jararuk'a óoji. ḥraweda wājī Jarandee mi īpema Labán temaa. ⁴⁴ Mama bēeji pi īpema k'īrau wēparu misa ⁴⁵ māik'aapa pia ooda k'īra atuadaru misa. Māga pak'āri, mīa jara pēit'ee āpītee chemerā. ¡Ewari abaade mi warrarā omeeweda atua k'inia-e bida! aji.

⁴⁶ Ma t'ēepai Rebecapa Isaacmaa māgaji:

—¡Mīa waa choo-e jā hitita wēraarā ome! K'inia-e bida aji, Jacobpa hitita wēraarā atamerā Esaupa oodak'a. Jacobpa jāgee Canaán eujādepema hitita wēraarā ataru pīrā, mi piu baibeeyada aji.

28 ¹ Maperā Isaacpa Jacob t'ī pēiji māik'aapa irumaa pedee pia jarap'eda, māgaji:

—Miak'āinaapadé aji, na Canaán eujādepema wēra ome. ² Wājī Padán Aram eujādee pi ak'ōchona Betuelmaa māik'aapa pi chīapa Labán k'au atapadé aji. ³ Mīa k'inia bī Tachi Ak'ore Waibia pi ome wāmerā māik'aapa pi pia ak'i bamerā. K'inia bī irua p'uuru chok'ara pīdeepa uchiapimerā. ⁴ K'inia bī pi ome māik'aapa pīdeepa uchiadait'eerā ome pia oomerā irua Abrahammaa jaradak'a. Irua jaraji tachideepa uchiadait'eerā na eujā chipariirā padait'ee, irá at'āri awaraa eujādepemaarāk'a p'anī mīda.

⁵ Māpai Isaacpa Jacob pēiji Padán Aram eujādee arameo Betuel warra Labanmaa. Māgí eperā Jacob, Esaú nawe Rebeca īpema paji.

Esaupa wēra awaraa atada

⁶ Esaupa k'awa ataji Isaacpa Jacobmaa pedee pia jarada iru pēik'āri Padán Aram eujādee māpema wēra atamerā. Ichiaba k'awa ataji Isaacpa jarada Canaán eujādepema wēra atanaamerā. ⁷ Esaupa k'awak'āri Jacob chi ak'ōreerāpa jaradap'edaak'a Padán Aram eujādee wā bī, ⁸ k'awaaaji chi ak'orepa Canaán eujādepema wēraarā k'inia-e bada. ⁹ Mapa ichi wājī

Abraham warra Ismael bapariidamaa māik'aapa iru k'au t'ijarapatap'edaa Majalat ataji ichi wēra papiit'ee. Māgí wēra īpema t'ijarapachida Nebayot. Māgá Esaú Majalat iru bají awaraa Canaán eujādepema wēraarā ome.

Tachi Ak'ōrepa Jacobmaa ichi unupida

¹⁰Māgá Jacob Bersebadeepa uchiají Jarandee wāit'ee. ¹¹Ma ode wāde k'eudaik'āri, māu jirip'eda chi porok'au-it'ee, mama k'āi beeji. ¹²Māgá k'āi bide k'āimok'araají tome eujādeepa pajādee siú bi. Māgide angeleerā it'aa, edaa wāpachida. ¹³Ma awara unuji Tachi Ak'ōre bainí bi ichi ik'aawa.

Tachi Ak'ōrepa māgaji:

—Mí pi ak'ōchona Abraham, pi ak'ōre Isaac Ak'ōre Waibiada aji. Na eujá pi jēra bimái mia teeit'eeda aji, pimaa māik'aapa pideepa uchiadait'erāmaa. ¹⁴Āra chok'ara p'anadait'ee ipu nāusaa p'usa ide paraaparik'a. P'anadait'ee norte eere, sur eere, oriente eere māik'aapa occidente eere. Pi k'ap'ia māik'aapa āra k'ap'ia mia ne-inaa pia ooit'ee jōmaweda na p'ek'au eujādepemaarāmaa. ¹⁵Mí pi ome bapariit'ee. Pi ak'i bapariit'ee pi wārumaa. Waya na eujādee aneeit'ee. Mia pi atabéi-e pait'ee. Mia jaradak'a ooit'eeda aji.

¹⁶Jacob īrimak'āri, k'l'siají: "Wāara Tachi Ak'ōre nama bi, mia k'awa-e baji mīda." ¹⁷P'era nībide k'l'siají: "Nama Tachi Ak'ōre bapari. Nama bi Tachi Ak'ōre eujādee wāpari o."

¹⁸Ai norema tap'edaweda Jacob p'irabaiji. Māpai ma māu chi porok'au bada atap'eda, olivodee ooda aceitepa weet'aaji ma māu īri ak'ipiit'ee Tachi Ak'ōre waawee bi. ¹⁹Naaweda ma eujāde baji p'uuru, t'ijarapatap'edaa Luz. Mamīda Jacobpa ma eujá tī biji Betel.^p ²⁰Māpai Jacobpa Tachi Ak'ōremaa māgaji:

—Wāara pi mi ome wāru pirā māik'aapa mi k'ariparu pirā chik'o ome māik'aapa p'aru ome, ²¹ma awara mi ak'ōremaa waya k'ap'ia pia aneeru pirā, pi michi Ak'ōre Waibia pait'ee māik'aapa mia pide ijāapariit'eeda aji. ²²Nāgí māu mia nama biit'ee pi tek'a māik'aapa mi net'aa chaa diezdepema aba pimaa teepariit'eeda aji.

Jacob Jarande banada

29 ¹Jacob wāji ichi ode māik'aapa banaji oriente eere.

²Jarán p'uuru k'ait'a panak'āri, pania t'ipata pozo unuji. Mama oveja ak'ipataarā ūpee p'anajida āchi ovejaarāmaa pania topidait'ee. Ma pania t'ipata pozo t'ap'a baji māu choma bipa. ³Māgá ovejaarā jōmaweda aneedak'āri pania topidait'ee, ma māu ãyaa atajida māik'aapa āchi ovejaarāmaa topidap'eda, waya bijida ma pania t'ipata pozo īri.

^p 28.19 Hebreo pedeede Betel jara k'inia bi "Ak'ōre te".

⁴Mama pak'āri, Jacobpa iidiji ma oveja ak'ipataarāmaa:

—K'ōp'āyoorā, ¿sāmapemaarāma? aji.

P'anaujida:

—Jarán p'uurudepemaarāda ajida.

⁵Māpai Jacobpa iidiji:

—¿Parāpa Najor āichak'e Labán k'awa p'anik'ā? aji.

P'anaujida:

—K'awa p'anida ajida.

⁶Māpai Jacobpa iidiji:

—¿Labán k'ap'ia pia bīk'ā? aji.

P'anaujida:

—K'ap'ia pia bīda ajida. Pichá ak'íji. Iru k'au Raquel cheruda ajida, chi ovejaarā ome.

⁷Māpai Jacobpa māgaji:

—At'āri k'eu-e bi ovejaarā k'āipidait'ee. ¿Sāap'eda pania topida-ema aji, waya ateedait'ee p'ūajara k'odamerā?

⁸Mamīda āchia p'anaujida:

—P'oyaada-eda ajida. Ichita nipata ovejaarā jōmaweda pacherutamaa, awaraa oveja ak'ipataarāpa k'aripadamerā jā māu choma bi ãyaa atadait'ee. Māgá ovejaarāmaa pania topidayada ajida.

⁹Jacob at'āri āchi ome pedeemaa bide, Raquel pacheji chi ak'ōre ovejaarā ome, ichi chi ak'ōre ovejaarā ak'ipari pada perā. ¹⁰Jacobpa Raquel unuk'āri chi chīapa chonaa ovejaarā ome, wāji ma māu choma bi ãyaa atade pania t'ipata pozo t'ap'a badamāiipa māik'aapa pania topiji ma ovejaarāmaa. ¹¹Maap'eda Raquelmaa saludaaji māik'aapa o-īapa jēedachi. ¹²Jacobpa nepirik'āri ichi Rebeca warra, Labán sobrino, Raquel teedaa p'iraji chi ak'ōremaa jarade.

¹³Labanpa ūrik'āri chi ūpewēra warra Jacob mama bi, isapai wāji auteebaide. Wēre atap'eda māik'aapa k'ira ūp'eda, teedaa ateeji.

Ma t'ēepai Jacobpa ichi p'asada jōmaweda Labanmaa nepiriji.

¹⁴Māga ūrik'āri, Labanpa māgaji:

—Wāara, pi mi ēreerāda aji.

Jacob, Raquel ome māik'aapa Lea ome miak'āida

Atane aba Jacob beeji Labán ome.

¹⁵Maap'eda Labanpa māgaji:

—Pari mimia-e pait'ee mi ome, michi ēreerā perā. Jarapáde aji, jōmasaa p'aamerā pichi mimia pari.

¹⁶Labanpa k'au omé iru baji. Chi naapema t'ījarapachida Lea, chi t'ēepema Raquel. ¹⁷Lea tau tap'ok'ee pik'a baji. Mamīda Raquel k'ira wāree baji; k'ap'ia jida pi-ia baji.

¹⁸Jacobpa Raquel k'inia bada perā, Labanmaa māgaji:

—Mia pi k'au t'ëepema, Raquel k'inia bida aji. Siete años Raquel pari mimiayada aji.

¹⁹Mäpai Labanpa p'anauji:

—Piara bida aji, pía iru atamerā, awaraapa atai k'äyaara. Mi ome mimiamaa beepáde aji.

²⁰Jacob—it'ee ma siete años mimiada taarā—e pik'a paji, Raquel audú k'inia bada perā.

²¹Ma siete años mimiap'eda, Jacobpa mägaji Labanmaa:

—Raquel teepáde aji. Tai miak'äidait'ee. Aupajida aji, ma siete años mia iru pari mimiait'eeda ada.

²²Mäpai Labanpa jara pëiji ichi te k'ait'a p'anapatap'edaarā chedamerā miak'äipata fiesta oodait'ee. ²³Mamída Labanpa Jacob k'ürat'aaji. Teeji chi naapema, chi t'ëepema k'äyaara. Jacobpa k'awa—e paji p'ärík'ua pada perā. Mapa Lea ome k'äi beeji. ²⁴Ma awara Labanpa teeji esclava t'íjarapatap'edaa Zilpá Leamaa iru k'aripamerā.

²⁵Ai norema p'irabaik'äri, Jacobpa k'awa ataji ichi k'ürat'aada. Mapa Labanmaa mägaji:

—¿Sääp'eda mi ome näga oojima? aji. ¿Mi Raquel párita mimia bajiek'ä? ¿Sääp'eda pía mi k'ürat'aajima? aji.

²⁶Labanpa p'anauji:

—Nama chi t'ëepema miak'äipidak'aada aji, chi naapema k'äyaara.

²⁷Tomiamaa Lea miak'äida fiesta aupak'äri, Raquel teedait'eeda aji. Mamída pi mi ome siete años waya mimiait'eeda aji, maa—e pírā teeda—e.

²⁸Mäga beeji. Tomiamaa Lea miak'äida fiesta aupak'äri, Labanpa Raquel teeji. ²⁹Ichiaba Labanpa esclava t'íjarapatap'edaa Bilhá teeji Raquelmaa iru k'aripamerā.

³⁰Jacob ichiaba araa paji Raquel ome mäik'aapa Raquel k'iniara iru bapachi Lea k'äyaara, awaraa siete años mimiaji mäda iru pari.

Jacobdeepa uchiadap'edaarā

³¹Tachi Ak'orepa unuk'äri Jacobpa Lea mägá k'inia—e bi, irumaa warrarā t'opiji. Jödee Raquelmaa warra t'opik'aa paji.

³²Mägá Lea biak'oo beeji mäik'aapa warra t'oji. T'í biji Rubén.^q T'ok'äri, Leapa mägaji:

—Tachi Ak'orepa mi t'äri p'ua bada unuji. Ífrata mi k'imapa mi k'iniara iru bait'eeda aji.

³³Maap'eda Leapa awaraa warra t'oji. Mägí t'í biji Simeón.^r Simeón t'ok'äri, Leapa mägaji:

^q 29.32 Hebreo pedeede Rubén jara k'inia bi “irua mi t'äri p'ua níbada unuji”.

^r 29.33 Hebreo pedeede Simeón jara k'inia bi “üripari”.

—Tachi Ak'ōrepa k'awaji mi yiaraa iru bada. Mapa waya mimaa warra t'opijida aji.

³⁴ Waya Leapa warra t'oji. Māgí t'í biji Leví.^s Leví t'ok'āri, Leapa māgaji:

—Írá mi k'ima mi ome waapiara araa pait'eeda aji, mia warrarā ōpee t'oda perā.

³⁵ Waya Leapa warra t'oji. Māgí t'í biji Judá.^t Judá t'ok'āri, Leapa māgaji:

—Mi Tachi Ak'ōremaa o-ña it'aa t'iit'eeda aji, irua na warra teeda perā. Ma warra t'op'eda, Leapa waa t'o-e paji.

30 ¹Raquel warra t'o-e pak'āri, chi ̄pewēra k'íra unuamaa iru beeji māik'aapa chi ̄mik'írama māgaji:

—Mi-it'ee warra teepáde aji, maa-e pírā mi piu baibeeyada aji.

²Māga ūrik'āri, Jacob k'íraudachi māik'aapa p'anauji:

—¿Mi Tachi Ak'ōrek'ā? aji. Iruata pímaa warra t'opi-e bida aji.

³Māpai Raquelpa māgaji:

—Māgara mi esclava Bilhá ome k'āi beepáde aji. Ichia warra t'oru mia t'odak'a bayada aji. Māgá mia warra iru bayada aji.

⁴Mapa Raquelpa chi esclava Bilhá teeji Jacobmaa, chi wēra k'āipari pamerā.

⁵Jacob Bilhá ome k'āik'āri, biak'ooji māik'aapa warra t'oji.

⁶Māpai Raquelpa māgaji:

—Na warra chai t'í biit'eeda aji, Dan,^u Tachi Ak'ōrepa mi chupiria k'awaap'eda, mia it'aa t'ída ūrida perā.

⁷T'ēepai Bilhapa warra awaraa t'oji.

⁸Māpai Raquelpa māgaji:

—Na warra chai t'í biit'eeda aji, Neftalí,^v mia mi ̄pewēra p'oyaada perā.

⁹Maapai Leapa warra t'o-e baji. Maperā ichiaba teeji chi esclava Zilpá Jacob wēra k'āipari pamerā.

¹⁰T'ēepai Zilpapa warra t'oji.

¹¹Māpai Leapa māgaji:

—¡Mi poro pia! Mapa na warra chai t'í biit'eeda aji, Gad.^w

¹²Ai t'ēepai Zilpapa waya warra t'oji.

¹³Māpai Leapa māgaji:

—¡Mi o-ña bi! Írá wēraarāpa mi o-ña baparida adait'ee. Mapa na warra chai t'í biit'eeda aji, Aser.^x

^s 29.34 Hebreo pedeede Leví jara k'inia bi “araa bi”. ^t 29.35 Hebreo pedeede Judá jara k'inia bi “t'āri o-ña it'aa t'ipari Ak'ōremaa”. ^u 30.6 Hebreo pedeede Dan jara k'inia bi “ne-inaa oopari Tachi Ak'ōrepa ooparik'a”. ^v 30.8 Hebreo pedeede Neftalí jara k'inia bi “mia chōo p'oyaada”. ^w 30.11 Hebreo pedeede Gad jara k'inia bi “poro pia”.

^x 30.13 Hebreo pedeede Aser jara k'inia bi “o-ña”.

¹⁴Ewari aba trigo ewamaa p'anide Rubenpa ununaji nejō mandrágora apata. Māgí chi nawe Leamaa ateeji. Raquelpa ma nejō unuk'āri, Leamaa iidi beeji ichimaa ūk'uru teemerā. (Ma eujāde ijāapata māgee nejō jōp'eda, k'ima ome k'āik'āri, biak'oo beeit'ee.)

¹⁵Mamīda Leapa p'anauji:

—¿Pi mi k'imapa k'inriara iru bi-epaa? aji. Māga bita ¿sāgá mi warrapa unuda pimaa teeima? ¡Tee-epi!

Māpai Raquelpa māgaji:

—Pi warrapa mandrágora unuda teeru pīrā, idi p'ārik'ua Jacob pi ome k'āiyada aji.

¹⁶Māgá p'ārik'ua Jacob ovejaarā ak'i badamāiipa chek'āri, Lea k'īrachuuunaji māik'aapa māgaji:

—Idi pi mi ome k'āipiia bida aji, ma-it'ee mi warrapa unuda mandrágora teeda perā.

Ma p'ārik'ua Jacob Lea ome k'āiji.

¹⁷T'ēepai Tachi Ak'ōrepa Leapa it'aa iidida ūrip'eda, iru waya biak'oo beeji māik'aapa chi warra k'īmari eerepema t'oji. ¹⁸Māpai Leapa māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa mi pia ak'ipari, mi esclava teeda perā mi k'imamaa. Mapa na warra chai t'ī biit'eeda aji, Isacar.^y

¹⁹Ma t'ēepai Leapa chi joisomaa eerepema warra t'oji. ²⁰Māgí warra t'ok'āri, māgaji:

—Írá mi k'imapa mi pia ak'iiit'eeda aji, mia warrarā seis t'oda perā.

Mapa na warra chai t'ī biit'eeda aji, Zabulón.^z

²¹Maap'eda Leapa k'au aba t'oji. T'ī biji Dina.

²²Mamīda Tachi Ak'ōrepa ichiaba ūriji Raquelpa it'aa iidida māik'aapa irumaa warra t'opiji. ²³Raquelpa ichi warra naapema t'ok'āri, māgaji:

—Írá Tachi Ak'ōrepa wēpapiji mi k'īra nejasia bada, warrarā t'ok'aa pada perā. ²⁴Mia k'inia bi awaraa warra t'opimerā. Mapa nāgí warra chai t'ī biit'eeda aji, José.^a

Jacob chi chāure Labán ome

²⁵Raquel warra José t'op'eda, Jacobpa Labanmaa māgaji:

—Mi wāpipáde aji, michi eujādee. ²⁶Pēipáde aji, mi wēraarā, warrarā ome. Pia k'awa bi mi mimiada āra atait'ee. Taarā pi ome nama mimia bi.

²⁷Mamīda Labanpa māgaji:

—Mi chupíria k'awaapáde aji. Nama mi ome beepáde aji. Petau tau k'awaa beerāpa oopatak'a mia k'awa ataji pi k'ap'ia Tachi Ak'ōrepa mi bendiciamaa bi. ²⁸Jaráji jōmasaa k'inia bi mia p'aamerā. P'aait'eeda aji, pi mimiaru pari.

^y 30.18 Hebreo pedeede Isacar jara k'inia bi “premio”. ^z 30.20 Hebreo pedeede Zabulón jara k'inia bi “pia ak'ipari”. ^a 30.24 Hebreo pedeede José jara k'inia bi “awaraa teepari”.

²⁹ Māpai Jacobpa māgaji:

—Pia pia k'awa bida aji, mi mimiada pi ne-animalaarā ak'ik'āri.

³⁰ Chok'ara-ee iru bají mi chek'āri. Mamīda maadamāiipa audú īwajida, Tachi Ak'ōrepa k'aripada perā. īrá mi mimia k'inia bida aji, michideerā-it'ee aupai.

³¹ Māpai Labanpa waya iidiji:

—¿Jōmasaa k'inia bima aji, pi mimia pari?

Jacobpa p'anauji:

—Maarepida p'aanaapáde aji. Waya mia pi oveja ak'iyada aji, mia jararu ijāaru pirā. ³² Idi mi wāpipáde aji, pi ne-animalaarā p'e iru bimaa. Oveja imik'īra chak'eerā p'āimaa bee māik'aapa ovejaarā pagapagaa bee māik'aapa t'it'īdia bee, ma awara cabra chak'eerā pagapagaa bee māik'aapa t'it'īdia bee; māgee mérē pait'eeda aji. ³³ Māgá t'ēepai pia mi ne-animalaarā ak'inak'āri, māgee aupai unu-e pirā, k'awa atayada aji, mia chiada.

³⁴ Labanpa māgaji:

—Pia jarada pia bida aji.

³⁵ Mamīda ma ewatewedá Labanpa chi warrarāmaa ichi-it'ee awara p'e atapiji jōmaweda chivo e-erroo bee māik'aapa cabra pagapagaa bee māik'aapa t'it'īdia bee, ma awara oveja chak'le p'āimaa bee. ³⁶ Māpai chi warrarāmaa t'imí ateeipi, k'āima ūpee wāpata ode.

Māgá Jacobpa ak'imaan beeji Labán ne-animalaarā p'aneedap'edaa.

³⁷ Māga bide Jacobpa álamo, almendro, castaño pak'uru jua t'iap'e ataji māik'aapa jodak'ooji e-erroo p'aneedamerā. ³⁸ Māpai Jacobpa ma pak'uru jua jodada biji ne-animalaarā k'īrapite chi pania topatamāi. Mama ovejaarā enlunaa p'aneedak'āri, ³⁹ ma pak'uru jua jodada k'īrapite chi imik'īraarā araa padaipachida chi wēraarā ome. Māgá chi chak'eerā t'odak'āri, e-erroo, t'it'īdia māik'aapa pagapagaa uchiapachida.

⁴⁰ Maap'eda Jacobpa ovejaarā enlunaa p'aniirā awara ataji māik'aapa biji Labán ne-animalaarā e-erroo bee māik'aapa p'āimaa bee k'īrapite, imik'īraarā ome araa padaidak'āri, āchideepa uchiarutaarā auk'a e-erroo māik'aapa t'it'īdia uchiadamerā. Māgá Jacobpa ayaa p'e ata wāpachi ichia ne-animalaarā jirit'erada aupai. ⁴¹ Ma awara ne-animalaarā poreera bee enlunaa p'aniirā pania tote chedak'āri, Jacobpa ma pak'uru jua jodada āchi k'īrapite biji. Māgá araa padaidak'āri, ma pak'uru jua unujida. ⁴² Mamīda ne-animalaarā k'aitek'eek'oodaidak'āri, ma pak'uru jua bi-e pají. Chi k'aitek'eeera bee atabéiji Laban-it'ee. Māgá Jacobpa ne-animalaarā poreera bee aupai p'e ata wāpachi. ⁴³ Jacobpa māgá oo bipa ovejaarā chok'ara p'e iru beeji. Ma awara camelloorā, burroorā māik'aapa esclavoorā paara iru beeji. Māgá p'arat'ara beeji, Tachi Ak'ōrepa k'aripa bada perā.

Jacob ichi wēraarā ome pedeeteeda

31 ¹ Maapai Jacobpa k'awaji Labán warrarāpa nāga jara nipapatap'edaa: "Jacobpa tai ak'ore net'aa jōmaweda jāri ata

wāpa p'arat'ara baparida" apachida. ² Ma awara Jacobpa unuji chi chāurepa ichi pia ak'i-e bi naawedapemak'a.

³ Māpai Tachi Ak'ōrepa Jacobmaa māgaji:

—Wāpáde aji, pi ak'ōreerā eujādee. Mi pi ome wāit'eeda aji.

⁴ Ma t'ēepai Jacobpa t̄i pēiji Raquel, Lea ome chedamerā ichia ovejaarā ak'i badamāi.

⁵ Pachedak'āri, Jacobpa māgaji:

—Mia unu bida aji, parā ak'ōrepa mi pia-ee pik'a ak'iama bi. Mamīda mi-it'ee p'ua-e bi, mi ak'ōre Isaac Ak'ōre Waibia mī ome bairā. ⁶ Parāpa pia k'awa p'aní mī audú mimiapachi parā ak'ōre pari. ⁷ Mamīda irua mī at'apai k'ūraji māik'aapa ne-inaa tee-e paji ichia jaradak'a mī mimiada pari. Irua māga ooji mīda, Tachi Ak'ōrepa mimaa ne-inaa k'achia oopi-e paji irumaa. ⁸ Ma k'āyaara Labanpa mimaa jarak'āri: "Pi mimiada pari teeit'ee ne-animalaarā t'it'idia bee," ichi ne-animalaarāpa warra t'it'idia t'opachida. Jōdee jarak'āri: "Teeit'ee chi e-erroo bee", ma ne-animal chak'erā e-erroo uchiapachida. ⁹ Māgá Tachi Ak'ōrepa parā ak'ōre ne-animalaarā mimaa teeji.

¹⁰ 'Ewari aba ne-animalaarā enlunaa p'anadak'āri, mī k'āimok'araaji. Unuji ne-animalaarā imik'īraarā t'it'idia beerāpa wēraarā nomaa jōni.

¹¹ Māga nide Tachi Ak'ōre angelpa mi t'jī. Māpai mia p'anauji: "Mi nama bida" aji. ¹² Ma angelpa māgaji: "Pia ak'ipāde aji. Unuit'ee ma ne-animalaarā imik'īraarāpa chi wēraarā nomaa jōni jōmaweda t'it'idia bee. Mia k'awa bi Labanpa pimaa jarada. Mapa pi k'aripait'ee. ¹³ Mi Jōmaarā Ak'ōre Waibia, pia unuda Betelde mi-it'ee māu iři aceite weedamāi.

Mama pia jaraji mide ijāpapariit'ee mia pi k'ariparu pirā. Wāpáde aji, pichi t'oda eujādee."

¹⁴ Raquel Lea ome māga ūridak'āri, māgajida:

—Taipa maarepida jīada-e pait'ee tai ak'ōre net'aadepema. ¹⁵ Ma k'āyaara irua tai ichi k'aurāk'a unu-e bi. ¡Tai pimaa netot'aa ji māik'aapa pi k'ūrat'aa ji miak'lāik'lāri tai ome! ¡Ma awara ne-inaa ichia atada pi k'aurepa jōmaweda iru bi ichi-it'ee aupai! ¹⁶ Tai ak'ōre net'aa iru bada Tachi Ak'ōrepa pimaa teeji taipa tai warrarā ome iru p'anadamerā. Maperā oopáde ajida, Tachi Ak'ōrepa pimaa jaradak'a.

Jacob Padán Aram eujādeepa uchiada

¹⁷⁻²⁰ Maap'eda Jacob acomoraaji Canaán eujādee wāit'ee chi ak'ōre Isaac baparimaa. Nāga wājida. Ewari aba Labán awara āi wājī chi oveja k'ara t'līide. Māimisa Jacobpa ichi ne-animalaarā awaraa net'aa ome atada Padán Aram eujāde bide, ma jōma p'e ataji māik'aapa ichi naa pēiji. Ichi warrarā, wēraarā ome camelloorāde bataupiji. Māpai wājida, Labán ome pedeeda-ee.

Māgá Jacobpa ma arameo Labán k'ūrat'aa ji. Ma awara Raquelpa chia ateeji chi ak'ōre net'aa āi k'īrapite it'aa t̄ipata. ²¹ Jōmaweda āchi net'aa

ome jirabodojida. Taarā-e nide Éufrates to sīajida māik'aapa jīp'a wājida Galaad ee jēra bimaa.

Labanpa Jacob ēp'eda

²²K'āima ūpee parumaa Labanpa k'awa ataji Jacob wādap'edaa.
²³Māpai Labán ichi ēreerā ome t'ee chejida. K'āima siete parumaa ēp'le atanajida Galaad ee jēra bimāi. ²⁴Mamīda ma ewate p'ārik'ua k'lāmok'araade Tachi Ak'lōrepa ma arameo Labanmaa jaraji k'īrau pedeenaamerā Jacob ome.

²⁵Maperā Galaad ee jēra bide Labán Jacob ome unuk'ari, chōo jīri-e pají. Ma k'āyaara Jacob k'ait'a āchi k'āipata oojida.

²⁶Mama p'anide Labanpa iidiji:

—¿Sāap'eda pi jirabee wājima aji, mi k'aurā ome, āichak'eerā ome, mi wē-e misa? ¡Presoorák'a iru bida aji, jura chōodap'edaak'a! ²⁷¿Sāap'eda mi k'ūrat'aajima aji, māgá miru wādak'ari? Mía k'awada paara, ¿fiesta waibia parā-it'ee ook'aji-ek'ā aji, t'ōdoopa māik'aapa arpa ome? ²⁸¡Pi k'isia k'awa-ee pik'a cheji. Mi k'aurā, āichak'eerā ome mimaa k'īra ipi-e pají! ²⁹Mía parā jōmaarāmaa ne-inaa k'achia ook'aji. Mamīda p'ārik'ua pi ak'ore Ak'ore Waibiapa jaraji k'īrau pedeenaamerā. ³⁰Wāara pi ak'ore temaa audú wā k'inia bají pírā, ¿sāap'eda mi net'aa aí k'īrapite it'aa t'ipata chia aneejima? aji.

³¹Māpai Jacobpa p'anauji:

—Audú p'era nībada perā isapai uchiajizada aji, pia mi wēraarā, warrarā jāri atai jīak'aapa. ³²Mamīda pi net'aa chia-e pajida aji. Tai net'aade unuru pírā, chi aneero piu baibeeipia bida aji. Tai ēreerā nama p'aniirāpa ak'i p'ani. ¡Mía pi net'aa iru bi pírā, atéej!

Jacobpa k'awa-e bají Raquelpa chi ak'ore net'aa chia atada.

³³Māpai Labán t'īuji Jacob te ne-edee oodade ichi net'aa jīride. Maap'eda Lea tede māik'aapa esclavoorā tede t'īuji. Mamīda unu-e pají ichi net'aa aí k'īrapite it'aa t'īpariida. Maap'eda Raquel tede ichiaba t'īuji. ³⁴Mamīda Raquelpa chi ak'ore net'aa camello īri su-ak'í beepata sillá ek'ari t'it'aap'eda, aí īri su-ak'í bají. Mapa Labanpa ma te ne-edee ooda jōmaade jīrik'ari, unu-e pají.

³⁵Māgá jīrimaa bide Raquelpa chi ak'oremaa māgají:

—Ak'ore, mi ome k'īraunaapáde aji. Mi pi k'īrapite p'oyaa p'irabai-edá aji, mi bi k'ayaa bairā.

Labanpa ichi net'aa unu-e pak'ari, ³⁶Jacob k'īraudachi māik'aapa māgají:

—¿Mía k'āata oojima aji, pia nāgá mi jīri chemerā? ³⁷Pia mi net'aa jōmaweda ak'iji. ¿Unujik'ā aji, pichi tedepema net'aa apida? ¡Unuji pírā, býi nama jōmaarā k'īrapite jaradamerā pia wāarata jara bi! ³⁸Veinte años mi mimiaru pi pari. Māga nide pi ovejaarā, chivoorā ome chi

chak'eerā maarepida īratiada-e paji, mia pia ak'i bada perā. Ma awara mia pi ne-animal apida k'o-e paji. ³⁹Ne-animal k'achia beerāpa pi ne-animalaarā peedak'āri, mia chi k'ap'ia piuda apida atee-e paji pimaa ak'ipide ma pari p'aapinaamerā. Ma k'āyaara michi p'arat'apa mia p'aaji ma ne-animalaarā atuada pari. Mamīda āstaawa maa-e pīrā p'ārik'ua ne-animalaarā chia chedak'āri, ma pari pia mimaa p'aapipachi. ⁴⁰Pi ne-animalaarā ak'imaabide mi miaji āstaawa ak'orejirupa maa-e pīrā p'ārik'ua jīsuapa. Ma k'aurepa p'oyaa k'āik'aa paji. ⁴¹Veinte años wāyaarude mi pi tede bapachi. Mamīda waide pia mi pedee ijāa-e bi. Pi k'aurā-it'ee catorce años mimiapachi pi esclavok'a. Ma awara ne-animalaarā-it'ee seis años mimiapachi. At'apai pia mimaa p'aa-e paji pia p'aait'eeda adak'a. ⁴²Abraham Ak'ore Waibia, mi ak'ore Isaac Ak'ore Waibiapa mi k'aripa-e pada paara, pia mi net'aa maarepida wēe pēik'aji. Mamīda Ak'ore Waibiapa mi chupiria k'awaaji, audú pi ome miada perā. Mapa p'ārik'ua pi ītriaji.

Jacob Labán ome pacto oodap'edaa

⁴³Māpai Labanpa Jacobmaa māgaji:

—Pi wēraarā mi k'aurā; pi warrarā mi āichak'eerā. Pi ovejaarā mēreerā. Ne-inaa jōma pia nama unu bi mérē. Mamīda ḡmia k'āata ook'aji mi k'aurāmaa wa āchi warrarāmaa? ⁴⁴Mia ne-inaa k'achia oo che-e pada perā, t'āri pia pacto oodáma k'irau-ee p'aneedait'ee. Ne-inaa oodáma Tachi Ak'ore k'irapite na pedee k'irapadait'ee.

⁴⁵Māpai Jacobpa māu atap'eda, bainī biji ⁴⁶māik'aapa māgaji chi īreerāmaa:

—Māu abaamaa p'e atadapáde aji.

Aramāgá māu p'e atajida bidait'ee Jacobpa māu bainī bida īri. Māpai mama nek'ojida. ⁴⁷Labanpa ichi pedeede māgí māu p'e badamāi t'ī biji "Yegar Saduta". Jōdee Jacobpa ichi pedeede t'ī biji "Galaad".^b

⁴⁸Māpai Labanpa māgaji:

—Na māu p'e bimāi tachi omeeweda t'āri pia pacto oojidada aji.

Mapa ma māu p'e bimāi t'ījarapachida Galaad. ⁴⁹Ichiaba t'ījarapachida Mizpa; jara k'inia bi "Tachi Ak'orepa tachi ak'ipari", mama Labanpa jarada perā:

—Tachi Ak'orepa tachi omeeweda ak'ipariit'ee oodamerā tachia nama jaradap'edaak'a. ⁵⁰Pia mi k'aurā pia ak'i-e pīrā maa-e pīrā awaraa wēraarā ome miak'āiru pīrā, Tachi Ak'orepa k'await'ee, awaraarāpa k'awada-e p'ani mīda.

⁵¹Māpai Labanpa māgaji:

^b **31.47** Ma pedee jara k'inia bi "māu p'e bidap'edaa Tachi Ak'ore k'irapite pedeedap'edaa k'irapadait'ee".

—Na māu bainī bi māik'aapa māu p'e nībimāi jara k'inia bi tai omé nama auk'a jaradap'edaa. ⁵² Mi na māu p'e bimāi wāyaa-e pait'eeda aji, chōoit'ee pi ome. Ichiaba pi na māu p'e bimāi wāyaa-e pait'eeda aji, chōoit'ee mi ome. ⁵³ Mia oo-e pirā mia jara bik'a, pi ak'ōchona Abraham mi ak'ōchona Najor ome, ãra Ak'ōre Waibiapa mi miapiipia bi.

Māpai Jacobpa auk'a juraaji chi ak'ōre Isaacpa ijāada Ak'ōre Waibia k'irapite.

⁵⁴ Maap'eda Jacob wājī ee nok'odee ne-animalaarā peep'eda, paade Tachi Ak'ōre-it'ee. Māpai ichi ēreerāmaa nek'opiji. Jōmaweda nek'odap'eda, ma ee nok'ode k'āi p'aneejida.

⁵⁵ Ai norema tap'edaweda Labanpa chi k'aurā, chi āichak'eerā k'īra īp'eda, āchimaa pedee pia jaraji. Māpai despediip'eda, ichi temaa wājī.

Jacob ichi eujādee chewādē Esaú ome unuda

32 ¹Māgá Jacob ichi tedepemaarā ome chejida. Chewādade angeleerāpa āchi unupijida Jacobmaa.

²Jacobpa āchi unuk'āri, māgajī:

—Nāgiirā it'aripema soldaorāda aji, chedap'edaa tachi k'aripadait'ee. Mapa ma unudamāi tī biji Majanayin; jara k'inia bi “ejército omé”.

³Canaán eujā k'ait'a pachedak'āri, Jacobpa ichi mimiapataarā pēiji Seirdee, māgí Edom eujāde bi, ichi cheru jaradamerā chi īpema Esaumaa. Māgaji:

⁴—Michi waibia Esaumaa nāga jaradapáde aji: “Pi mimiapari Jacobpa pimaa nāga jara pēi bi: ‘Mi Labán ome taarā baji. ⁵Iru bi p'ak'aarā, burroorā, ovejaarā, esclavoorā. Mia pimaa nāga jara pēiru tachi omeeweda pia p'anadamerā.’”

⁶Irua jaradak'a jaranajida.

Maap'eda pachedak'āri, māgajida:

—Wājidada ajida, jarade pi īpema Esaumaa. īraweda cheruda ajida, cuatrocientos imik'īraarā ome.

⁷Māga ūrik'āri, Jacob āchobeedachi, Esaú chōode cheru jīak'aapa. K'īisia nībap'eda, t'ook'ooji chi wēraarā āchi warrarā ome, ne-animalaarā ome, awara-awaraa para bamera. ⁸K'īisiajī: “Esaú chōo cheru pirā, t'ooda abaadepemaarā ome chōo bi misa, t'ooda awaraadepemaarā erreu wādai.”

⁹Maap'eda Tachi Ak'ōremaa nāga it'aa tījī:

—Aai, Tachi Ak'ōre, pita mi ak'ōchona Abraham, mi ak'ōre Isaac Ak'ōre Waibia. Piata jaraji mīchi eujādee māik'aapa mīchi temaa wāmerā. Pita mi ome bait'eeda aji, māik'aapa mi pia ak'iit'eeda aji.

¹⁰¿K'aima mi, pia mi nāgá k'aripamerā? Mi pi mimiapari. Pia oopi bik'a oopariit'ee. Na to siak'āri Jarandee wāde, mi oveja ak'ipari pak'uru aupai ateeji. Mamīda īrá pi k'aurepa mia eperāarā chok'ara iru bi, net'aa,

ne-animalaarā paara. ¹¹ Mi chupiria k'awáaji. Mi ɨpema Esaú juadeepa k'aripáji waawee bairā mi ome chōo cheru pirā, tai jōmaweda, mi, mīchi wēraarā warrarā ome peek'oodai. ¹² Pia jarajida aji, mi pia ak'i bapariit'ee māik'aapa mideepa uchiadait'ererā cho-k'ara iwapiit'ee. P'oyaa juasiada-e pait'eeda aji, ipu tau nāusaak'a p'anadait'ee perā.

¹³ Ma p'ārik'ua Jacob mama k'āiji māik'aapa ichi ne-animalaarādepema nāgiirā jirit'eraji chi ɨpemamaa tee pēiit'ee: ¹⁴ cabra doscientos, chivo veinte, oveja wēra doscientos, oveja imik'ira veinte, ¹⁵ camello wēra treinta chi chak'ererā ome, p'ak'a wēra cuarenta, p'ak'a imik'ira diez, burro wēra veinte, burro imik'ira diez. ¹⁶ Ma t'eeepai ma ne-animalaarā teeji chi mimiapataarāmaa, awara-awaraa ichi naa ateedamerā. Māgaji:

—Mi naa wādapáde aji, māik'aapa ne-animalaarā awara-awaraa ateedapáde aji.

¹⁷ Jacobpa māgaji chi mimiapari naapiara pēidamaa:

—Mi ɨpema Esaú ome unuk'ari, irua pi chipari t'í iidiit'eeda aji. Ichiaba iidiit'ee k'aide na ne-animalaarā māik'aapa sāmaa wāru nāgí ome. ¹⁸ Māga iidik'ari, nāga p'anauipia bi: “Mīchi poro waibia Esaú, pichi mimiapari Jacobpa na ne-animalaarā pimaa tee pēiji. Iru tai t'ee cheru.”

¹⁹ Apema mimiapataarā t'ee wādait'erāmaa māgaji:

—Esaú ome unudak'ari, auk'a jaradapáde aji, ²⁰ mia naapiara pēidamaa jaradak'a: “Pichi mimiapari Jacob tai t'ee cheru.”

Māga ook'ari, Jacobpa k'isiají: “Mia pēida ak'ik'ari, iru audú k'irau-e pait'ee. Māpai mi ome unuk'ari, ¿mi auteebai-epaa?” ²¹ Māga ooji. Ma ne-animalaarā iru naa pēiji. Jōdee iru mama beeji k'āit'ee.

Jacob chōoda Tachi Ak'orepa ángel pēida ome

²²⁻²³ Ma p'ārik'ua Jacobpa pēiji chi wēraarā āchi warrarā ome māik'aapa ichi net'aa iru bada paara Jaboc to k'iraik'a eere. ²⁴ Ichi ituaba t'ee beeji. Māga nide eperā aba chep'eda, Jacob ome chōomaa beeji tap'eda parumaa. ²⁵ Mamīda Jacobpa p'oyaa wāk'ari, ma eperāpa Jacob mak'ara golpe sít'aaji. Māgá Jacob biiri nik'anik'aadachi.

²⁶ Māpai ma eperāpa māgaji:

—Mi k'ena pēipáde aji, tap'eda paru perā.

Mamīda Jacobpa p'anauji:

—Mia pi k'ena pēi-eda aji, pia mimaa pedee pia jara-emāi.

²⁷ Māpai ma eperāpa iidiiji:

—Pi ¿k'asaa t'ijarapatama? aji.

Jacobpa p'anauji:

—Mi t'ijarapatada aji, Jacob.

²⁸ Māpai ma eperāpa māgaji:

—Idideepa waa pi t'ijarada-e pait'eeda aji, Jacob. T'ijarapataadait'eeda aji, Israel^c nama Tachi Ak'ore ome chōoda perā māik'aapa eperāarā p'oyaada perā.

²⁹ Māpai Jacobpa iidiji:

—¿Pírama? ¿K'asaa t'ijarapatama? aji.

Mamīda ma eperāpa p'anauji:

—¿Sāap'eda mi t'í iidi bima? aji.

Māpai ma eperāpa Jacobmaa pedee pia jaraji. ³⁰ Māgá Jacobpa k'awaji Tachi Ak'ore ome chōoda māik'aapa ma chōo p'anadap'edaamāi t'í biji Penuel^d mama ichia jarada perā: “Mia Tachi Ak'ore unuji mi k'irapite. Mamīda piu-e paji.”

³¹ Ak'orejíru ewaa uchiak'ari, Jacob wāji. Mamīda piak'aa nipají, ichi mak'ara p'ua bada perā.

³² Maperā Israeldeepa uchiadap'edaarāpa ne-animalaarā mak'aradepema k'iu k'odak'aa, Tachi Ak'orepa mama Jacob k'ap'ia p'ua ooda perā.

Jacob Esaú ome t'ari auk'a bidap'edaa

33 ¹Ai norema Jacobpa chi īpema unuk'ari cuatrocientos eperāarā ome cheruta, āchobeedachi. Chi warrarā āchi naweerā ome t'ooji, māgá awara-awaraa wādamerā. ²Naapiara pēiji chi esclavoorā āchi warrarā ome. Maap'eda Lea pēiji ichi warrarā ome māik'aapa t'ee pēiji Raquel, José ome. ³Māpai ichi āra naa wāji chi īpema k'irachuude. Esaú k'ait'a pak'ari, Jacob bedabaidachi tau biiri eujāde t'obairumaa. Bedabaida siete māgá bedabaidachi.

⁴Mamīda Esaú p'iraji chi īpemamaa māik'aapa o-īadachida. Wëre atadap'eda, o-īapa jēedachida. ⁵Maap'eda Esaupa unuk'ari Jacob wēraarā āchi warrarā ome, iidiji:

—¿Jāgiirā, k'airāma? aji.

Jacobpa p'anauji:

—Mi pi mimiapari. Jāgiirā mi warrarāda aji, Tachi Ak'orepa teeda.

⁶Māpai ma esclavaarā āchi warrarā ome k'ait'a chedap'eda, bedabaidachida tau biiri eujāde t'obairutamaa. ⁷T'ēepai Leapa ichi warrarā ome auk'a oojida. Maap'eda Raquelpa José ome auk'a oojida.

⁸Māpai Esaupa iidiji:

—¿K'āata k'isia iru bima aji, ooit'ee ma ne-animalaarā chok'ara mīmaa pēida ome?

Jacobpa p'anauji:

—Pimaa teeit'eeda aji, k'awamerā tai pi ome k'āiwee p'anapataadait'ee.

⁹Māpai Esaupa māgaji:

—Māga-edá aji, īpema. Mia iru bida aji, mīchideerā-it'ee. Beepáde aji, pēreerā ome.

^c 32.28 Hebreo pedede Israel jara k'inia bi “Tachi Ak'ore ome chōoda”. ^d 32.30 Hebreo pedede “Penuel” jara k'inia bi “Tachi Ak'ore k'ira unuda”.

¹⁰ Mamīda Jacobpa p'anauji:

—Mī chupiria k'awaapáde aji. Pia mī pia ak'i bi pīrā, atáji mia tee k'inia bi. Pi nāgá t'āri o-īa unuk'āri, mi-it'ee Tachi Ak'ōre ome unu pīk'a baji. ¹¹ Mapa k'inia bi pia jā ne-animalaarā pichi-it'ee atamerā. Mia maarepida falta-e bi, Tachi Ak'ōrepa mi p'arat'ara papida perā.

Māga jara bīpa Esaupa ijāaji. Ataji ma ne-animalaarā Jacobpa teeda.

¹² Māpai māgaji:

—Wādāma aji. Mi parā naa wāit'eeda aji.

¹³ Jacobpa p'anauji:

—Ipemá k'inia, pia k'awa bida aji, warrarā p'oyaa isapai nipadak'aa. Ma awara mia pia ak'iipia bi na p'ak'aarāpa ovejaarā ome āchi warrarā jutopi wāruta perā. Audú isapai wāruta pīrā, ewari abaade ovejaarā piuk'oodayada aji. ¹⁴ Mi naa wāpáde aji. Mī pī mimiapari. Piak'āa chedait'ee warrarā k'aurepa māik'aapa ne-animalaarā k'aurepa. Seirde unudayada aji.

¹⁵ Esaupa p'anauji:

—Pia bida aji. Mī ome nipapataarā ūk'uru atabēiyada aji, parā k'aripadamerā.

Mamīda Jacobpa māgaji:

—Māga-edá aji. K'isianaapáde aji.

¹⁶ Ma ewateweda Esaú āpítee wājí ichi temaa Seirde. ¹⁷ Jōdee Jacob banaji Sucot p'uuru k'ait'a. Mama te pak'uru juadee ooji ichi-it'ee, chi ne-animalaarā-it'ee paara. Maperā ma p'uuru t'ī bijida Sucot.^e

¹⁸ Mamāik'aapa banaji Canaán eujādepema Siquén p'uuru k'īrapite. Māgá Tachi Ak'ōrepa iru Padán Aram eujādeepa k'ap'ia pia aneeji.

¹⁹ Mama Canaande eujā neto ataji cien p'arat'a tau pari esperā Siquén ak'ōre t'ījarapatap'edaa Jamor juak'aawa. Mama p'aneejida. ²⁰ T'ēepai mama altar ooji Tachi Ak'ōre-it'ee. T'ī biji “Tachi Ak'ōre Waibia Israel Ak'ōre Waibia”.

Jacob warrarā k'īrau p'anadap'edaa

34

¹ Leapa Jacob ome k'au ooda t'ījarapachida Dina. Jamor eujāde p'anide Dina wājí te k'ait'a beemaa awēraarāmaa p'asiade.

² Mamīda ma wāde ma eujādepema poro waibia, heveo Jamor warra Siquén ome unudak'āri, Dinapa k'iniaamaa bīta k'āiji ai ome. Maperā Dina k'īra nejasia beeji. ³ Māga ooji mīda, ma Siquenpa Dina k'inia iru baji māik'aapa pedeetee k'inia baji miak'āidait'ee.

⁴ Māga nide ma k'ūtrāa wājí chi ak'ōre Jamormaa māik'aapa māgaji:

—Wāpáde aji, ma awēra ak'ōremaa iru iidide mi-it'ee. Iru ome miak'āi k'inia bida aji.

^e 33.17 Hebreo pedeede “Sucot” jara k'inia bi “pak'uru juá-idaa”.

⁵ Jacobpa k'awa ataji chi k'au ome p'asada. Mamīda chi warrarāmaa maarepida jara-e paji, mēe nipayadap'edaa perā āchi ne-animalaarā ome.

⁶ Māga nide Siquén ak'ōre Jamor wāji Jacobmaa iru ome pedeede ma awēra k'api'ia pari.

⁷ Mamīda Jacob warrarā teedaa chedak'āri māik'aapa k'awa atadak'āri āchi īpewēra ome p'asada, k'raudachida. Ma eperāpa ooda audú k'achia baji israelitaarā-it'ee, ārapa māga oodak'aa pada perā.^f

⁸ Mamīda Jamorpa āchimaa māgaji:

—Mi warra Siquenpa parā īpewēra k'inia iru bida aji. Iru ome miak'āipidapáde aji. ⁹ Māga parā tai ome ēreera p'aneedai māik'aapa tai parā k'aurā ome miak'āidai. Jōdee parā tai k'aurā ome miak'āidai. ¹⁰ Na eujāde tai ome p'aneedapáde aji. Eujā neto atadapáde aji, māik'aapa nama pāchia oo k'iniata oodapáde aji.

¹¹ Ichiaba Siquén ichi k'ap'iak'i pedeeji.

—Mi chupiria k'awaadapáde aji. Parāpa idirutata mia teeit'ee.

¹² Wēra-it'ee p'aapata ūri idiruta pirā, pia bida aji. Net'aa k'inia p'ani pirā, teeyada aji. Aba mia k'inia bida aji, mi miak'āipidamerā parā īpewēra ome.

¹³ Māga jaraji mīda, Siquenpa ma k'achia ooda perā āchi īpewēra ome, Jacob warrarāpa iru unuamaa iru p'anajida.

Mapa irumaa māik'aapa chi ak'ōre Jamormaa seewa jarajida:

¹⁴ —Tai īpewēra p'oyaa teeda-edá ajida, imik'ira tauchaa wēe bimaa. Māgee imik'ira ome miak'āipiruta pirā, Tachi Ak'ōre k'īrapite k'ira nejasia p'aneedai. ¹⁵ Aba teedayada ajida, parā taik'a p'aneruta pirā; tauchaa bipiruta pirā parā imik'iraarā jōmaarā k'ap'iade. ¹⁶ Māga ooruta pirā, parāpa tai k'aurā atadai. Jōdee taipa parā k'aurā ichiaba atadai. Māga parā t'āide p'uuru apai p'anapataadai. ¹⁷ Mamīda pāchi imik'iraarā k'ap'iade tauchaa bidaamaa p'ani pirā, māgara tai namāik'aapa wādait'eeda ajida, tai īpewēra ome.

¹⁸ Jamorpa chi warra ome ijāajida. ¹⁹ Aramata chi k'ūtrāapa tauchaa bipiji ichi k'ap'iade, Jacob k'au audú k'inia bada perā.

Ma p'uuru depemaarāpa Siquén pipiara ak'īdap'edaa perā Jamor warrarā apemaarā k'āyaara, ²⁰ iru wāji chi ak'ōre ome āra ome pedeede ma p'uuru t'īupatap'edaamāi. Mama ichita pedeepachida jōmaarāmaa ne-inaa jara k'inia p'anadak'āri.

Jōmaarā taide māgajida:

²¹ —Jāgí imik'iraarā tachi k'ōp'āyoorāda ajida. Na eujāde p'anapataadait'ee māik'aapa negocio oodait'ee nama tachi ome. Na eujā waibia bairā, tachi jōmaweda araadai. Āra p'aneruta pirā, tachia āra

^f **34.7** T'ēepai Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ley p'āpiji miak'āi naaweda, Israeldepema wēra imik'ira ome k'āiik'araa bi.

k'aurā atadai māik'aapa ārapa tachi k'aurā atadai. ²² Mamīda āra ome p'uuru a-pai p'anadait'ee, ārapa k'inia p'ani tachi īmik'īraarāpa tauchaa bipidamerā tachi k'ap'iade, ārapa oopatak'a. ²³ Māga ooruta pirā, āra net'aa ne-animalaarā ome tachidé p'aneedai. Aba oodaipia bi ārapa jara p'anik'a. Māpai āra tachi ome na eujāde p'aneedait'eeda ajida.

²⁴ Ma p'uurudepemaarā jōmaarāpa Siquén pedee ijāajida. Māpema īmik'īraarā jōmaarāpa tauchaa bipijida āchi k'ap'iade. ²⁵ Māga oojida mīda, Jacob warrarā Simeón Leví ome at'āri ma eujādepemaarā k'īra unuamaa iru p'anajida, Siquenpa āchi īpewēra ome k'achia ooda perā. Mapa k'āima ūpee parumaa ma tauchaa bipidap'edaara p'uapa at'āri k'ap'iā t'ūmaa jōnide, Simeón Leví ome māirā jōmaweda peek'oo wājida espadapa. ²⁶ Ichiaiba peejida Jamor chi warra Siquén ome. Māpai āchi īpewēra Dina Siquén teedeepa atadap'eda, jirabodojida. ²⁷ Māga nide Jacob warrarā apemaarā ma p'uurude pachejida. Ma eperāarā k'ap'iā piuda unudak'āri, āchi net'aa p'e ata wājida, k'īra jōda-ee p'anadap'edaa perā āchi īpewēra ome p'asada k'aurepa. ²⁸ Atadachida ovejaarā, p'ak'aarā, burroorā, māik'aapa net'aa jōmaweda unudap'edaa ma p'uurude māik'aapa ma p'uuru k'ait'a beeda paara. ²⁹ Ma p'uurudepemaarā net'aa jōmaweda chia atadachida māik'aapa māpema wēraarā warrarā ome ateejida.

³⁰ Jacobpa māga k'awa atak'āri, māgaji Simeonmaa māik'aapa Levimaa:

—Parā k'aurépata mi k'achiade baaiit'eeda aji. Ma oodap'edaa k'aurepa cananeorāpa ferezeorā ome mi k'īra unuamaa iru p'anapataadait'ee. Pedeeteedait'ee mi ome chōodait'ee māik'aapa ma-it'ee chedak'āri, tachi jōmaweda peek'oodait'eeda aji, tachi chok'ara-ee p'anadairā.

³¹ Mamīda Jacob warrarāpa p'anaujida:

—Pia bajik'ā ajida, jāgipa tai īpewēra atamerā prostituta atapatak'a?

Jacob Betelde banada

35 ¹ Maap'eda Tachi Ak'lōrepa Jacobmaa māgaji:
—Betelde banapáde aji. Mama mi-it'ee altar oopáde aji, mama mia pímaa unupida perā, Esaú waaweepa pi jirabodok'āri.

² Māpai Jacobpa māgaji ichideerāmaa māik'aapa ichi ome nipapatap'edaarāmaa:

—Net'aa ai k'īrapite it'aa t'īpata iru p'ani pirā, aneedapáde aji. Maap'eda parā k'uidapáde aji, māik'aapa p'aru ewaa t'ōda jī p'aneedapáde aji, ³ tachi Beteldee wādait'ee perā. Mama mia Tachi Ak'lōre unuji na eujādeepa uchiak'āri. Maperā mia mama altar ooit'ee iru-it'ee. Irua mi wāru chaa k'aripapari māik'aapa mi k'īsia nībak'āri, t'āri o-īapipari.

⁴ Jacobpa jaradak'a net'aa ai k'īrapite it'aa t'īpata jōmaweda irumaa aneejida, āchi k'īrīdeepema jīpatap'edaa paara. Jacobpa ma jōma jau

nibiji pak'uru it'ia bi juá ek'ari Siquén p'uuru k'ait'a. ⁵ Jacob mamāik'aapa uchiak'ari ichi ome nipapatap'edaarā ome, ãra k'ait'a p'anadap'edaa p'uuru pidaarapa maarepida k'achia ooda-e paji māik'aapa Jacob warrarā t'ee wāda-e paji, ãra audú waawee p'anadap'edaa perā.

⁶Mágá panajida Canaán eujádepema Luz p'uuru ichiaba t'ijarapachida Betel. ⁷Mama Jacobpa altar ooji Tachi Ak'ore-it'ee māik'aapa ma punto t'i biji El Betel, mama Tachi Ak'ore unuda perā jirabodok'ari chi ipema waawepa.

⁸Mama p'anide Raquel ak'ipari Débora jai-idaaji. Pak'uru it'ia bi ek'ari iajida Betel p'uuru k'ait'a. Jacobpa ma pak'uru bimāi t'i biji Elón Bacut^g.

⁹Jacob Padán Aram eujádeepa chek'ari, Tachi Ak'orepa waya ichi unupiji māik'aapa na pedee pia jaraji:

¹⁰—Pi t'ijarapatada aji, Jacob. Mamida waa māga t'ijarada-e pait'ee. Írawedadeepa pi t'ijarapataadait'eeda aji, Israel.

Maap'eda Tachi Ak'orepa māgaji:

¹¹—Mita Jómaarā Ak'ore Waibiada aji. Warra chok'ara oopáde aji, pideepa uchiadait'erā chok'ara paraamerā. Pideepa uchiadait'ee p'uuru chok'ara, reyrā paara. ¹²Na eujá mia Abrahammaa māik'aapa Isaacmaa teeda ichiaba tee bi pimaa māik'aapa pideepa uchiadait'erāmaa.

¹³Mágá jarap'eda, Tachi Ak'ore wājí.

¹⁴Māpai Jacobpa māu choma mama bainí biji māik'aapa aceite vino ome weeji ma māu ñri awara biit'ee Tachi Ak'ore-it'ee. Mágá ooji k'irāpait'ee Tachi Ak'ore ichi ome pedeedamāi. ¹⁵Jacobpa ma māu badamāi t'i biji Betel.

Raquel jai-idaada

¹⁶T'íepai Beteldeepa chewā nipajida. Ma ode chewādade Efrata p'uuru k'ait'a Raquel biak'oo bada, warra t'oji. Mamida t'oit'ee audú taarāji.

¹⁷Warra t'o wāk'ari, chi parterapa Raquelmaa māgaji:

—Waaweenapáde aji, imik'ira warra awaraa t'oda perā.

¹⁸Mamida Raquelpa choo-e paji. Juak'aya bak'ari, chi warra t'i biji Benoní.^h Mamida t'íepai Jacobpa t'i biji Benjamín.ⁱ

¹⁹Mágá Raquel jai-idaaji. Efrata ot'a iajida. Ma Efrata p'uuru ñrá t'ijarapata Belén. ²⁰Raquel iadap'edaamāi Jacobpa māu bainí biji chi wēra iadamāi k'irāpadamerā. Ma māu at'ari unupata irua bainí bidamāi.

²¹Israel ichi ome nipapatap'edaarā ome waawí wādap'eda, torre Éder k'ait'a p'aneejida. ²²Mama p'anide chi warra naapema Rubén Jacob wēra k'ipari Bilhá ome k'aiji. Jacobpa māga k'awa atak'ari, k'iraudachi.

^g 35.8 Hebreo pedeede Elón Bacut jara k'inia bi “pak'uru it'ia bimāi jée p'anadap'edaa”

^h 35.18 Hebreo pedeede Benoní jara k'inia bi “warra mi t'ari p'ua bide t'oda”.

ⁱ 35.18 Hebreo pedeede Benjamín jara k'inia bi “warra mi juaraarepema”.

Jacobdeepa uchiadap'edaarā

Jacobpa warrarā doce iru bají.

²³ Lea ome ooji chi naapema Rubén; maap'eda Simeón, Leví, Judá, Isacar māik'aapa Zabulón.

²⁴ Raquel ome ooji José māik'aapa Benjamín.

²⁵ Raquel esclava Bilhá ome ooji Dan māik'aapa Neftalí.

²⁶ Lea esclava Zilpá ome ooji Gad māik'aapa Aser.

Māirā paji chi warrarā t'odap'edaa Padán Aram eujāde.

Isaac jai–idaada

²⁷ Māgá wājida Mamredee, chi ak'ore Isaac badamaa. Māgí p'uuru ichiaba t'iijarapachida Arbá maa-e pírā Hebrón. Mama p'anapachida Abraham, maap'eda Isaac. ²⁸⁻²⁹ Mama p'anide Isaac chonaa bada perā, jai–idaaji. Isaac jai–idaak'āri, ciento ochenta años iru bají. Mama Esaupa Jacob ome āchi ak'ore Isaac iajida.

Esaudeepa uchiadap'edaarā

36 ¹ Nāgí eperāarā Esaudeepa uchiajida; iru ichiaba t'iijarapachida Edom.

² Esaú Canaán eujādepema wēraarā ome miak'āiji: hitita Elón k'au Ada ome; heveo Zibeón warra Aná k'au Aholibama ome ³ māik'aapa Ismael k'au Basemat ome. Māgí wēra Nebayot ipewēra paji.

⁴ Chi wēra Ada ome Esaupa Elifaz ooji. Chi wēra Basemat ome Reuel ooji. ⁵ Jödee chi wēra Aholibama ome ooji Jeús, Jalán māik'aapa Coré.

Māirā Esaudeepa uchiadap'edaarā paji. Māirā t'ojida Esaú Canaán eujāde bak'āri.

⁶ T'ēepai Esaú ichi wēraarā āchi warrarā ome, k'aurā ome, āchi ome p'anapatap'edaarā paara awaraa eujādee wājida Jacob bapariidamāiipa t'imí. Ichi ome ateeji chi ne–animalaarā māik'aapa net'aa jōmaweda irua atada Canaán eujāde bak'āri. ⁷ Esaupa ne–animalaarā cho–k'ara p'e iru bají; Jacobpa auk'a. Maperā abaamāi p'oyaa p'anadak'aa paji, ma ne–animalaarā cho–k'ara–it'ee p'ūajara waibia wē–e pada perā. ⁸ Maperā Esaú, ichiaba t'iijarapatap'edaa Edom, wājí Seír ee jēra bimaa. Mama p'aneejida.

⁹ Edom eujādepemaarā Esaudeepa uchiajida. Ma eperāarā p'anapachida Seirde, ee jēra bimāi. ¹⁰ Esaupa Elifaz ooji chi wēra Ada ome māik'aapa Reuel ooji chi wēra Basemat ome.

¹¹ Chi warra Elifazdeepa uchiajida Temán, Omar, Zefo, Gatán māik'aapa Quenaz.

¹² Māirā Esaú wēra Adadeepa uchiadap'edaarā paji.

Elifazpa wēra k'āipari iru bají. T'iijarapachida Timná. Ma wēra ome Amalec ooji.

¹³ Chi warra Reueldeepa uchiajida Najat, Zera, Sama, Mizá. Māirā Esaú wēra Basematdeepa uchiadap'edaarā paji.

¹⁴ Chi wēra Aholibama ome Esaupa ooji Jeús, Jalán māik'aapa Coré. Ma Aholibama Aná k'au māik'aapa Zibeón āichak'e paji.

¹⁵ Esaudeepa eperāarā poro waibiarā uchiajida.

Chi warra naapema Elifazdeepa nāgí poro waibiarā uchiajida: Temán, Omar, Zefo, Quenaz, ¹⁶Coré, Gatán māik'aapa Amalec.

Māirā jōmaweda Esaú wēra Adadeepa uchiadap'edaarā paji. Āra Edom eujāde p'anapachida.

¹⁷Esaú warra Reueldeepa uchiajida nāgí poro waibiarā: Najat, Zera, Sama, māik'aapa Mizá. Ma Reueldeepa uchiadap'edaa poro waibiarā jōmaweda Esaú wēra Basematdeepa uchiadap'edaarā paji.

¹⁸Aná k'au Aholbamadeepa nāgí poro waibiarā uchiajida: Jeús, Jalán māik'aapa Coré.

¹⁹Ma poro waibiarā jōmaweda Esaú, ichiaba t'ījarapatap'edaa Edomdeepa uchiadap'edaa ēreerā poro waibiarā paji.

²⁰Horeo, Seír apatap'edaa ma eujāde bapachi, Esaú mamaa wāk'āri. Ma Seirdeepa uchiajida Lotán, Sobal, Zibeón, Aná, ²¹Disón, Ezer māik'aapa Disán. Māirā horeorā poro waibiarā paji, Seirdeepa uchiadap'edaa Edom eujāde.

²²Seír warra Lotandeedpa uchiajida Horí māik'aapa Homán. Lotanpa ūpewēra iru baji. T'ījarapachida Timná.

²³Seír warra Sobaldeepa uchiajida Alván, Manajat, Ebal, Sefó māik'aapa Onam.

²⁴Chi warra Zibeondeepa uchiajida Ayá māik'aapa Aná. Eujā pania wēe bide Anapa chi ak'ōre Zibeón burroorā ak'i bì misa, pania poátri uchia bì unu ataji.

²⁵Anadeepa uchiajida chi warra Disón māik'aapa k'au aba, t'ījarapatap'edaa Aholibama.

²⁶Chi warra Disondeepa uchiajida Hemdán, Esbán, Itrán māik'aapa Querán.

²⁷Chi warra Ezerdeepa uchiajida Bilán, Zaván māik'aapa Acán.

²⁸Chi warra Disandeepa uchiajida Uz māik'aapa Arán.

²⁹Māirā horeorā poro waibiarā paji. Ma Lotán, Sobal, Zibeón, Aná, ³⁰Disón, Ezer māik'aapa Disán ēreerā awara–awaraa poro waibiarā paji Seír eujāde.

Edom eujādepema reyrā (1 Crónicas 1.43-54)

³¹Israelitaarpa rey iru p'anadai naaweda, nāgí reyrā paraoji Edom eujāde.

³²Beor warra Bela rey pak'āri Edomde, chi p'uuru waibia Dinaba apachida.

³³ Ma rey Bela piuk'āri, ichi pari Bosra p'uurudepema Zera warra Jobab rey beeji.

³⁴ Ma rey Jobab piuk'āri, Temán eujādepema Jusán rey beeji.

³⁵ Ma rey Jusán piuk'āri, Bedad warra Hadad rey beeji. Māgipa Madián pidaarā p'oyaaji Moab eujāde. Rey Hadad p'uuru waibia Avit apachida.

³⁶ Ma rey Hadad piuk'āri, Masreca p'uurudepema Samla rey beeji.

³⁷ Ma rey Samla piuk'āri, Rejobot p'uuru to ide badadepema Saúl rey beeji.

³⁸ Ma rey Saúl piuk'āri, Acbor warra Baal Janán rey beeji.

³⁹ Ma rey Baal Janán piuk'āri, Pau p'uurudepema Hadad rey beeji.

Hadad wēra Mezab warra Matred k'au paji. T'iijarapachida Mehitabel.

⁴⁰ Nāgí éreerā Esaudeepa uchiajida: Timná, Alvá, Jetet, ⁴¹ Aholibama, Elá, Pinón, ⁴² Quenaz, Temán, Mibzar, ⁴³ Magdiel māik'aapa Iram; māgí éreerā.

Esaú ichiaba t'iijarapachida Edom. Chi éreerā Edom eujāde awaraawaraa p'anapachida māik'aapa māgiirā āchi poro waibiarā paji.

José chi ñpemaarā ome

37 ¹ Jacob ichi te pidaarā ome p'aneejida Canaán eujāde; chi ak'ore bapariida eujāde. ² Nāga p'anapachida Jacob ichideerā ome.

Chi warra José diecisiete años iru bak'āri, Jacob ovejaarā ak'ipachi chi ñpemaarā Jacob wēra k'āipari Bilhadeepa māik'aapa Zilpadeepa uchiadap'edaarā ome. Maapai Josepa chi ak'oremaa jarak'oopachi chi ñpemaarāpa ne-inaa k'achia oodap'edaa.

³ Israelpa José k'iniara iru bapachi chi apemaarā warrarā k'āyaara, iru t'oda perā ichi chonaa bak'āri. Maperā Josemaa p'aru teesoo, pi-ia teeji.

⁴ Mamida chi ñpemaarāpa k'awaadak'āri Jacobpa José audupiara k'iniara iru bi āchi k'āyaara, José k'iraunuamaa iru p'aneejida māik'aapa iru ome t'āri ārii p'anapachida.

⁵ Ewari aba Josepa k'āimok'araají apemaarā k'āyaara waibiara pait'ee. Mamida ma k'aurepa iru audupiara k'iraunuamaa iru p'aneejida

⁶ āramaa nāga nepiriida perā:

—¡Úriti! Mía k'āimok'araada nepiriit'eeda aji. ⁷ Tachi jōmaweda mēe p'anajida trigo ewada p'emaa. Māga nide mérē k'ōrajíma bainī beeji.

Mamida parādē mérē wap'ira atadap'eda, bedabaidachidada aji, mérē k'irapite.

⁸ Māpái chi ñpemaarāpa māgajida:

—¿K'āata jara k'inia bima? ajida. ¿Pi tai rey pait'eek'ā? ¿Tai pi juá ek'ari p'anadait'eek'ā? ajida.

Māpái iru audupiara k'iraunuamaa iru p'aneejida ma k'āimok'araada k'aurepa māik'aapa āchimaa nepiriida perā.

⁹ Ma t'ēepai José waya k'āimok'araají māik'aapa chi ñpemaarāmaa nepirinaji:

—Mi waya k'āimok'araajida aji. Māgide mia unuji ak'ōrejīru, atane māik'aapa lucero once mi k'īrapite bedabai jōni.

¹⁰ Josepa māgí k'āimok'araada nepirk'āri chi ak'ōremaa māik'aapa apemaarā īpemaarāmaa, chi ak'ōrepa itriat'aaji māik'aapa māgaji:

—¿K'āata jara k'inia bīma? aji. ¿Pi nave, pi īpemaarā, mi paara pi juá ek'ari p'anadait'eek'ā? aji.

¹¹ Maap'eda chi īpemaarāpa José ichiaba k'līra unuamaa iru p'anapachida, irua āchi k'āyaara k'āimok'araada perā. Mamīda chi ak'ōrepa ichi t'āridepai k'līsiapachi ma k'āimok'araadade.

José īpemaarāpa iru netot'aadap'edaa

¹² Ewari aba José īpemaarāpa āchi ak'ōre ovejaarā p'e ateejida Siquendee, mama p'ūajara k'odamerā.

¹³ Maap'eda Israelpa Josemaa māgaji:

—Warra, pichi īpemaarā Siquende p'aní, ovejaarā ak'īmaa. Mia k'inia bida aji, pi araa wāmerā ãra ak'ide.

Josepa p'anauji:

—Wāit'eeda aji.

¹⁴ Māpai Jacobpa māgaji:

—Pia bida aji. Wāpáde aji māik'aapa ak'ipáde aji, pichi īpemaarā ovejaarā ome sāga p'aní. Maap'eda āpithee chepáde aji, mīmaa jarade.

Māgá Israelpa José pēiji Hebrón eujā jewedaadeepa Siquendee.

¹⁵ Mamīda Siquende panak'āri, José o atuadachi. Eperā ome unuk'āri, māgipa iidiji:

—¿Pia k'āata jiri nima? aji.

¹⁶ P'anauji:

—Michi īpemaarā jirimaa bida aji. Ārapa mi ak'ōre ovejaarā ak'īmaa p'aní. ¿Pia ãra unujik'ā aji, nama wāyaaruta?

¹⁷ P'anauji:

—Wājidada aji. Mamīda uchiadai naaweda, Dotandee wādait'eeda ajida.

Māpai José āchi t'ēe wāp'eda, ununaji Dotande.

¹⁸ Mamīda chi īpemaarāpa t'īmiipa unudak'āri, pedeeteejida peet'aadait'ee. ¹⁹ Achi pitapai māgajida:

—¡Pichá, ak'ítí! Cheruda ajida, jā k'āimok'araayaa bi. ²⁰ Peet'aadáma māik'aapa chi k'ap'ia piuda bat'at'aadáma pozo nāpia p'oo bide. Ne-animal k'achiapa k'ot'aajida adai. Māgá waa k'āimok'araa-e pait'eeda ajida.

²¹ Mamīda Rubenpa āchi pedee ūrik'āri, māgaji:

—Peenaadáma aji. ²² Peedai k'āyaara, bat'at'aadapáde aji, na pania wēe bi eujādepema pozo nāpia p'oo bide.

Rubenpa māga jaraji k'īsia bada perā t'ēepai uchia atait'ee māik'aapa ateeit'ee chi ak'ōremaa. ²³ Mamīda José chi īpemaarāmāi pak'āri, ārapa

iru p'aru teesoo pi–ia jī bada ēra atadap'eda, ²⁴ pozo nāpia p'oo bide bat'at'aanajida. ²⁵ Māpai su–ak'i p'aneejida nek'odait'ee.

Māga nide Madián pidaarā camelplode Galaad eujādeepa chewājida Egiptodee. K'era māik'aapa k'iru t'úa bee atee wājida netodait'ee Egipto pidaarāmaa. ²⁶ Ma eperāarā unudak'āri, Judapa ichi īpemaarāmaa māgaji:

—¿K'āare piata baima aji, tachi īpema peeruta pírā māik'aapa ma oodap'edaa meraruta pírā? Ma k'āyaara, netot'aadáma aji, jā Madián pidaarāmaa. ²⁷ Piara bī ma Ismaeldeepa uchiadap'edaarāmaa netot'aadait'ee, peedai k'āyaara, iru wāara tachi īpema perā.

Chi īpemaarāpa ijāajida. ²⁸ Ma Madián pidaarā wāyaarutade José īpemaarāpa iru atanajida ma pozo nāpia p'oo badadeepa māik'aapa māirāmaa netot'aajida, p'arat'a tau veinte pari. Māgá māirāpa José ateejida Egiptodee.

²⁹ José netot'aadak'āri, Rubén wē–e paji. Ma pozode unu che–e pak'āri, t'āri p'uapa ichi p'aru jēt'aaji. ³⁰ Māpai wāji ichi īpemaarāmaa māik'aapa māgaji:

—José wē–eda aji, jā pozo p'oo bide. Ŧrá mia ¿sāga p'anauyama aji, mi ak'ōrepa chi warra pari iidik'āri?

³¹ Māpai chi īpemaarāpa chivo peet'aadap'eda, chi waapa José p'aru teesoo p'urut'aajida ³² māik'aapa tee pēijida āchi ak'ōremaa. Nāga jara pēijida: “Nāgí p'aru unujida. Pia ak'iji k'awaait'ee pi warra p'aru wa māga–e.”

³³ Jacobpa k'awaak'āri wāara chi warra p'aru, t'āri p'uapa jēedachi māik'aapa māgaji:

—Wāara na mi warra p'aru. Ne–animal k'achiapa k'ot'aajida aji.

³⁴ Māpai Jacobpa ichi p'aru jēt'aaji t'āri p'uapa māik'aapa chi–iapata p'aru jī beep'eda, taarā jēeji chi warra–it'ee. ³⁵ Chi apemaarā warrarā jōmaarāpa Jacob t'āri o–iapí k'inia p'anajida. Mamīda p'oyaadak'aa paji irua āra pedee ūri k'iniak'aa pada perā. Audupiara jēepachi māik'aapa māgapachi:

—Chi iait'eeda aji, mi jai–idaarumaa.

³⁶ Ma Madián pidaarā Egiptode panadak'āri, José netot'aajida Egiptodepema Potifarmera. Māgí eperā Egiptodepema Faraón^j pari mimiapachi. Rey jīapataarā poro waibia paji.

Judá chi āigu Tamar ome

38 ¹ Maapai Judá chi īpemaarā ik'aawaapa ãyaa wāji. Banaji Adulán p'uurude, eperā t'ījarapatap'edaa Hirá tede. ² Mama bide wēra ataji; Canaán eujādepema Súa k'au. ³ Ma wēra ome araa pak'āri, biak'oo beeji māik'aapa warra t'oji. Judapa t'ī biji Er. ⁴ Maap'eda waya biak'oo

^j 37.36 Chonaaraweda Egiptodepema reyrā jōmaweda t'ījarapachida Faraón.

beeji māik'aapa warra awaraa t'oji. T'í biji Onán. ⁵ Maap'eda warra awaraa t'oji. T'í biji Selá. Māgí t'oji Judá Quezibde bak'āri.

⁶ Taarã pak'āri, Judapa wēra jiriteeji chi warra naapema Er-it'ee. Māgí wēra t'ijarapachida Tamar. ⁷ Mamīda Tachi Ak'ōrepa Er pia ak'ik'aa paji, ichia k'inia bik'a ooamaa bada perā. Mapa iru piupiji.

⁸ Maap'eda Judapa chi warra Onanmaa māgaji:

—Araa papáde aji, pi īpema p'ētrāa ome, tachi auk'aarāpa oopatak'a. Māgá pi īpemadeepa warrarā uchiadayada aji.

⁹ Mamīda Onanpa k'awaji ichia Tamar ome warrarā ooda paara āchi auk'aarāpa oopatap'edaak'a, ma warrarā chi īpemadé pak'aji. Mapa ma p'ētrāa ome k'āik'āri, chi k'ayoo taawa bat'at'aapachi, biak'oonaamerā. ¹⁰ Tachi Ak'ōrepa māga unuk'āri, k'īraudachi Onán ome māik'aapa iru ichiaba piupiji.

¹¹ Maap'eda Judapa chi āigu Tamarmaa māgaji:

—Pi ak'ore tede p'ētrāa beepáde aji, mi warra Selá k'ūtrāa paru misa. Māpai irua pi atayada aji, chi wēra papiit'ee.

Mamīda ichi t'āridepai Judapa k'isiasi ma p'ētrāa k'aurepa chi warra auk'a piudariit'ee chi īpemaarāk'a. Mapa Tamar pēiji chi ak'ore temaa.

¹² Taarã pak'āri, Judá wēra, Súa k'au pada, piuji. Judá chi-ia bap'eda, ewari aba wāji Timnat p'uuruudee chi k'ōp'āyo Hirá ome. Māgí Adulán p'uuruudepema paji. Wājida āchi ovejaarā k'ara t'iipide. ¹³ Ma p'ētrāa Tamarpa k'awa atak'āri chi chāure Timnatdee wā bi ovejaarā k'ara t'iipide, ¹⁴ chi p'aru p'ētrāarāpa jīpata ērat'aaji māik'aapa prostituta p'aru jī beeji. Māpai k'īra wāk'apari jīp'eda, wāji Timnat ode Enayin p'uuru k'ait'a. Ma p'uuru t'iupata k'ait'a su-ak'ī banaji Judá nimaa. K'awaji Judapa chi warra Selá ichimaa teeamaa baji, ma warra taarã k'ūtrāa baji mīda, ichi waide ata-e pada perā chi wēra papiit'ee.

¹⁵ Judá ma p'uuru k'ait'a panak'āri, ma wēraunuji. Prostitutak'a unuda perā māik'aapa k'awa-e pada perā māgí chi āigu, ¹⁶ Judá iru k'ait'a wāji māik'aapa māgaji:

—Mi pi ome k'lāipipáde aji.

Tamarpa p'anauji:

—¿K'āata teeyama aji, pi ome k'āiru pīrā?

¹⁷ Judapa p'anauji:

—T'ēepai mia chivo chak'e tee pēiit'eeda aji.

Ma wērapa māgaji:

—Pia bida aji. Mamīda mia k'inia bi pi net'aa mi ome atabëimerā.

Māgá mia pi pedee wāara ijāai. Ma chivo chak'e tee pēik'āri, pi net'aa auk'a tee pēiit'eeda aji.

¹⁸ Māpai Judapa iidiji:

—¿K'āata k'inia bima? aji.

Wērapa p'anauji:

—Teepáde aji, pichi sello otaude jí bi māik'aapa jā pak'uru pia anipapari.

Judapa māga ooji. Ma wēra ome k'āip'eda, biak'oo beeji. ¹⁹T'ēepai Tamar wāji ichi temaa māik'aapa waya jí beeji p'ētrāarāpa p'aru jípata.

²⁰Maap'eda Judapa ma prostitutamaa chivo chak'e tee pēiji chi Adulán p'uurudepema k'ōp'āyo Hirá ome. Jaraji ichi net'aa atabëida ma wēra ome aneemerā.

Mamīda Hirapa ma wēra jirinak'āri, unu-e paji. ²¹Mapa māpema imik'īraarāmaa iidiji:

—¿Sāma bima aji, ma prostituta, o bide su-ak'i bada Enayin p'uuru t'iupata k'ait'a?

Ārapa p'anaujida:

—Nama māgee wēra wē-edá ajida.

²²Judá k'ōp'āyo āpítee chek'āri, māgaji:

—Ma wēra unu-e pajida aji. Ma awara māpema imik'īraarāpa jarajida ma ode māgee wēra wē-e.

²³Judapa p'anauji:

—Māgara iru beeyada aji, michi net'aa ome, maa-e pirā jōmaarāpa mi oo iru p'anadai, michi net'aa māgee wēramaa teeda perā. Pia k'awa bi ma chivo chak'e pēida ma wēramaa. Iru wē-e paji pirā, tachi k'aurepe-eda aji.

²⁴Atane òpee parumaa nāga nepiri chejida Judamaa:

—Pi ãigu Tamar biak'oo bida ajida. ¿Imik'īraarā ome k'āi bají-ek'ā? ajida.

Judapa p'anauji:

—Māgara atanadapáde aji, māik'aapa paa peet'aadapáde aji.

²⁵Mamīda atanadak'āri, Tamarpa chi chāuremaa nāga jara pēiji: “Nāgí net'aa chiparipa mi biak'oopit'aajida aji. Pia ak'ipáde aji, na sello otaude jí nipapari na ovejaarā ak'ipari pak'uru ome k'awaait'ee k'ai paji.”

²⁶Judapa ma net'aa unuk'āri māik'aapa ichidé k'awaak'āri, māgaji:

—Irua k'achia oo-e pajida aji. Miata k'achia ooji, mi warra Selá irumaa tee-e pada perā.

Maap'eda Judá waa k'āi-e paji chi ãigu ome.

²⁷Tamarpa warra t'ok'āri, imik'īra warra omé t'oji. ²⁸T'ok'āri, naapiara juua aba uchiají. Māga bide arii bada parterapa jík'ara p'oree ma juade jí biji k'awadait'ee k'aita chi naapema. ²⁹Mamīda t'ēepai ma juua waya t'iudachi māik'aapa chi apema warra naapiara uchiají. Mapa ma parterapa jaraji:

—Irua o ewajida aji, naapiara uchiait'ee.

Māgí t'í bijida Fares.^k ³⁰Chi apema warra jík'ara p'oree jí bada uchiak'āri, t'í bijida Zera; jara k'inia bi “p'oree”.

^k 38.29 Hebreo pedeede Fares jara k'inia bi “ewapari”.

José Potifar wēra ome

39 ¹Madián pidaarañ José atadap'edaarapa netot'aajida Egiptodepema Potifarmaa. Ma Potifar Faraón jiapataarā poro waibia paji. ²Mágá netot'aajida mīda, Tachi Ak'ore José ome baji. Maperā ma Egipto pida tede pia bapachi. ³Potifarpa k'awaaji Tachi Ak'orepa José pia ak'i bada māik'aapa k'aripa bada. ⁴Mapa José ome t'āri o-ia beeji māik'aapa ichi esclavorā poro waibia biji. Ichi net'aa jōmaweda José juu ek'ari biji ak'i bamerā. ⁵Maadamāipi Tachi Ak'orepa Potifar net'aa pia ak'iji; teedapema net'aa, p'uurudeepa taawapema net'aa paara. ⁶Ma awara José k'aurepa Potifar maarepida k'isia nībak'aa paji; ichi nek'oit'ee bidepai k'isiapachi. K'aiwee bapachi.

José k'ap'ia īdaa, k'ira wāree baji. Mapa jōmaarapa iru t'o p'anajida.

⁷Taarā-e nide Potifar wērapa ichi taumaa paji. Ewari aba ichia Josemaa māgaji:

—Mi ome k'āipáde aji.

⁸Mamīda Josepa māgaji:

—Māga-edá aji. Mi chiparipa ichi net'aa jōmaweda atabēijida aji, mia ak'i bamerā, mi nama bide irua k'isianaamerā. ⁹Pi aupai mi juu ek'ari bi-e paji, pi ichi wēra perā. ¿Sāgá mia k'achia ooyama aji, Potifar āpite māik'aapa Tachi Ak'ore k'irapite?

¹⁰Māga bapachi Potifar wēra José ome. Mamīda José p'ek'au oo-e paji iru ome.

¹¹Ewari aba José wāji teedaa mimia oode. Eperārā wē-e pada perā,

¹²Potifar wērapa José p'arude jita ataji māik'aapa māgaji:

—¡Mi ome k'āipáde! aji.

Aramata José p'ira uchiadachi. Mamīda chi p'aru ma wēra juade baibeeji.

¹³Potifar wērapa māga unuk'āri, ¹⁴ichi mimiapataarā t'iji māik'aapa māgaji:

—Jā hebreo, mi imik'irapa aneedapa, tachi oo iru bida aji. K'ai k'inia baji mi ome. Mamīda mi golpe biaji. ¹⁵Māga ūrik'āri, aramata p'ira uchiadachi māik'aapa ichi p'aru nama atabaabeejida aji.

¹⁶Māpai ma wērapa José p'aru ia biji chi imik'ira cheru misa. ¹⁷Potifar pachek'āri, auk'a nepiriji:

—Jā esclavo hebreo pia aneeda mi cuartode t'iuvida aji, mi ome k'āiit'ee. ¹⁸Mamīda mi golpe biak'āri k'aripa chedamerā, ichi p'ira uchiadachi māik'aapa chi p'aru nama atabaabeejida aji. ¹⁹Pichi esclavopa māga oojida aji.

Māga ūrik'āri, Potifar k'iraudachi José ome. ²⁰Māpai José atapip'eda, jaraji carcelde t'i nībinadamerā, reypa preso pēiparimāi.

²¹José māgá carcelde banaji mīda, Tachi Ak'ore iru ome baji. Mama bide Tachi Ak'orepa k'aripaji chi carceldepema poro waibiapa José pia

ak'imerā. ²² Maperā māgipa apemaarā carcel pidaarā māik'aapa mimia mama oopatap'edaa jōmaweda José jua ek'ari biji. ²³ Māga nide ma carceldepema poro waibiapa maarepida k'isiak'aa paji Josepa ooda jōma pia uchiapachi perā, Tachi Ak'ōrepa k'aripap'edaa.

Josepa k'awapida Egipto pidaarāpa k'āimok'araadap'edaa

40 ¹ Ma t'ēepai, taarā pak'ari, Faraón jua ek'ari p'anadap'edaa vino teepataarā poro waibiapa māik'aapa pan īpipataarā poro waibiapa āchi mimia pia ooda-e paji iru k'irapite. ² Maperā Faraón k'iraudachi ma vino teepataarā poro waibia ome māik'aapa ma pan īpipataarā poro waibia ome. ³ Mapa omeeweda pēiji rey jiapataarā poro waibiamaa carcelde t'i nībinamerā José badamāi. ⁴ Ma jiapataarā poro waibiapa ma omeeweda José jua ek'ari biji. ⁵ Taarā pak'ari, ewari aba p'ārik'ua āchi omeeweda k'āimok'araajida. Mamīda k'awada-e paji āchia k'āimok'araada k'āata jara k'inia bi. ⁶ Mapa tap'eda Josepa āchi ak'i chek'āri, k'isia paraaunu cheji.

7 Josepa iidiji:

—Sāap'eda parā k'ira pia-ee p'anima? aji.

8 P'anaujida:

—Tai chaachaa k'āimok'araajidada ajida. Mamīda k'awada-edada ajida, k'āata jara k'inia bi taipa k'āimok'araadap'edaa.

Josepa māgaji:

—Tachi Ak'ōrépata k'awapari eperāarāpa k'āimok'araapata. Parāpa k'āimok'araadap'edaa jaradapáde aji.

9 Māpai ma vino teepataarā poro waibiapa nāga nepiriji:

—Michi k'āimok'araade mia uva jīk'ara unujida aji. ¹⁰ Jua t'ai ōpee iru baji. Ma jua wari wāde k'iru nep'on ome t'onojida. Māpai ma nep'onode uva waraajida. ¹¹ Mia Faraón copa mīchi juade iru baji. Mapa ma uva aide juji. Maap'eda ma copa Faraonmaa teeji.

12 Māpai Josepa māgaji:

—Pia k'āimok'araada nāga jara k'inia bida aji. Ma jua t'ai ōpee jara k'inia bi k'āima ōpee. ¹³ K'āima ōpee parumaa Faraonpa pi k'irapait'ee māik'aapa waya biit'ee pichi mimiade. Waya pia rey copa Faraonmaa teeit'ee naawedapemak'a. ¹⁴ Māga pak'ari, mi chupiria k'awāaji māik'aapa pedēeji mi pari Faraonmaa, irua mi na carceldeepa uchiapimerā.

¹⁵ Hebreorā eujādeepa k'achia beerāpa mi preso aneejidada aji. Mia maarepida ne-inaa k'achia oo-e pajida aji, nama t'i nībidamerā.

¹⁶ Pan īpipataarā poro waibiapa ūri baji Josepa ma pedee pia jarak'āri vino teepataarā poro waibiamaa. Mapa ichi k'āimok'araada auk'a nepiriji:

—Mia nāga k'āimok'araajida aji. K'oraa joot'ida ōpee pan t'orroo ome anipaji mīchi porode. ¹⁷ Chi it'ipiara bada k'oraade paraaji pan k'ū-ūa k'ira t'ādoo Faraonmaa teeit'ee. Mamīda irumaa atee wāde ipanaarāpa ma pan ūk'uru k'ok'oo chejida.

¹⁸Māpai Josepa p'anauji:

—Pia k'āimok'araada nāga jara k'inia bida aji. Ma k'oraa ōpee jara k'inia bi k'āima ōpee. ¹⁹K'āima ōpee parumaa Faraonpa pi k'irāpait'ee māik'aapa pak'urude pi otau jí nībipiit'eeda aji, ūyapa jīadaimerā māik'aapa ipanaarāpa pi chiara k'odamerā.

²⁰K'āima ōpee parumaa Faraón t'oda fiesta oojida ichi ek'ari beerā—it'ee. Māga nide Faraonpa ma vino teepataarā poro waibia carceldepa atapiji chi pan ūipataarā poro waibia ome. ²¹Ma vino teepataarā poro waibia waya biji ichi mimiade. Māgá ichia Faraonmaa waya vino teepachi naawedapemak'a. ²²Mamīda Faraonpa jaraji chi pan ūipataarā poro waibia pak'urude otau jí nībiderā. Māgá Josepa jaradak'a uchiajai. ²³Māgá chi vino teepari pia uchiajai mīda, irua k'ira atuadachi Josepa jarada, Faraonmaa chupiria iidimerā ichi pari.

Josepa k'awapida Faraonpa k'āimok'araada

41 ¹Año omeemaa ewari aba rey Faraonpa nāga k'āimok'araaji. ²Nilo to ide baji. ³Māga nide unuji p'ak'a wēra poree, pi-ia siete toiduupa ucharuta, maap'eda p'ūajara k'oruta. ³T'ēepai p'ak'a wēra siete k'aitek'ee bee auk'a uchiajida. Māgīirā apemaarā p'ak'a wēraarā k'ait'a wādap'eda, ⁴k'o atapējida ma p'ak'a wēraarā poree, pi-ia p'anadap'eda.

Māgá k'āimok'araap'eda, Faraón ūrimaji. ⁵Mamīda taarā-e nide waya k'āidachi māik'aapa awaraa k'āimok'araaji. Unuji trigo k'arra aba chi k'í chak'e siete iru bi. Ma chaachaa pia chau nībaji. ⁶T'ēepai unuji awaraa k'í chak'e siete urati nībi, chau-ee. ⁷Māgí k'í urati beedapa chi pia chau p'anadap'eda k'o atapējida.

Māpai Faraón ūrimak'āri, k'awaaji ichia k'āimok'araata bada. ⁸Mamīda ai norema audú k'īsia nībeeji ichia k'āimok'araadade, k'awa-e bada perā k'āata jara k'inia bi. Mapa jara pēiji jōma Egiptodepema k'īsia k'awa beerā chedamerā. Chedak'āri, Faraonpa nepiriji ichia k'āimok'araada. Mamīda apidaapa p'oyaa jarada-e paji k'āata jara k'inia bi.

⁹Māga nide chi vino teepataarā poro waibiapa José k'irāpaji māik'aapa Faraonmaa māgaji:

—Irata mia k'irāparuda aji, mia ne-inaa k'achia ooda mi k'aripadamaa. ¹⁰Michi Rey Waibia, pi k'īrau bak'āri mi ome māik'aapa pan ūipataarā poro waibia ome, tai omé pēiji pi jīapataarā poro waibiamaa, irua tai carcelde t'i nībimerā. ¹¹Mama p'anide ewari aba p'ārik'ua tai awara-awaraa k'āimok'araajida. ¹²Tai ome baji hebreo k'utrāa, pi jīapataarā poro waibia esclavo. Irumaa nepiridak'āri taipa k'āimok'araadap'eda, irua jaraji k'āata jara k'inia bi ma chaachaa. ¹³Jirua jaradak'a, auk'a uchiajida! aji. Mi nama waya mimiamaa beeji; jōdee chi apema otau jí nībijida.

¹⁴Māga ūrik'āri, aramata Faraonpa José carceldepa atapiji. Josepa ichi idak'ara wēp'eda, p'aru ewaa t'ōda jí beeji. Maap'eda wāji Faraón k'irapite.

¹⁵ Māpai Faraonpa māgaji:

—Mi k'āimok'araajida aji. Mamīda apidaapa mimaa p'oyaa jarada-e p'anī k'āata jara k'inia bi. Ūrijida aji, pia jarai, ma k'āimok'araada k'awaak'āri.

¹⁶ Māpai Josepa māgaji:

—Michi Rey Waibia, michi k'īsiadoopa mia p'oyaa jara-edo aji. Mamīda Tachi Ak'ōrépata mi pari jarai.

¹⁷ Māpai Faraonpa chi k'āimok'araada Josemaa nepiriji:

—K'āimok'araade mi Nilo to ide ak'inī bajida aji. ¹⁸ Toiduupa uchiajida p'ak'a wēraarā poree pi-ia siete. To idepema p'ūajara k'omaa p'aneejida.

¹⁹ Ma t'ēepai awaraa p'ak'a wēraarā siete auk'a toiduupa uchiajida.

Mamīda māgiirā k'aitek'ee p'anajida. Mia Egipto eujāde waide unuk'aa p'ak'a māgá audú k'aitek'ee. ²⁰ Māpai māgí p'ak'a wēra k'aitek'ee beerāpa chi poree beeda k'o atapējida. ²¹ Mamīda ma poree beerā k'odap'eda, auk'a k'aitek'ee p'aneejida.

'Māpai mi īrimaji. ²² Mamīda ai t'ēepai waya k'āidachi māik'aapa nāga k'āimok'araaji: Trigo k'arra abaade chi k'ī siete pi-ia chau baji. ²³ T'ēepai awaraa k'ī siete t'onojida. Mamīda māgí urati jēra baji oriente eerepema nāu wāsia p'ua badapa. ²⁴ Māpai ma urati jēra bada k'īrāpa k'o atapējida chi pi-ia chau jēra bada. Ma jōmaweda mia nepiriji Egiptodepema k'īsia k'awaa beerāmaa. Mamīda apidaapa k'awada-e paji k'āata jara k'inia bi.

²⁵ Māpai Josepa p'anauji:

—Michi Rey Waibia, pia k'āimok'araada omeeweda auk'a jara k'inia bida aji. Tachi Ak'ōrepa māga k'āimok'araapiji k'awapiit'ee ichia ooit'ee bi. ²⁶ Ma p'ak'a wēraarā poree pi-ia siete jara k'inia bi siete año. Auk'a jara k'inia bi chi trigo k'arra k'ī siete pia chau jēra bada. K'āimok'araada omeeweda auk'a jara k'inia bi. ²⁷ Ma p'ak'a wēraarā k'aitek'ee siete jara k'inia bi awaraa siete año. Mamīda maapai audupai jarrajara paraait'ee. Auk'a jara k'inia bi chi trigo k'arra k'ī siete urati jēra bada oriente eerepema nāu wāsia p'uadapa.

²⁸ 'Mia jaradak'a ma k'āimok'araada k'ap'ia Tachi Ak'ōrepa jaramaa bi ichia ooit'ee bi. ²⁹ Siete años paru misa, Egipto eujāde chik'ora paraait'ee. ³⁰ Maap'eda awaraa siete años wāyaaru misa, jarrajara paraait'ee. Māga nide apidaapa k'irāpada-e pait'ee sāga baji Egiptode chik'ora paraak'āri, na eujā audú āridariit'ee perā. ³¹ Audú jarra paraait'ee chik'o paraada k'īra atuadarutamaa. ³² Michi Rey Waibia, pia k'āimok'araada omé k'āimok'araajida aji, Tachi Ak'ōrepa k'awapi k'inia bairā taarā-e wāara irua māga p'asapiit'ee.

³³ Ma awara Josepa māgaji:

—Jiriipia bida aji, eperā poro wēsaa, k'īsia k'awaa bi irua Egipto eujā iru bapariimerā ichi jua ek'ari. Māga irua eperārā mimiapiit'ee ne-inaa k'odait'ee iru p'anadamerā jarrajara pak'āri. ³⁴ Nāga ooipia bi. Eperārā jirit'eraipia bi Egipto eujā jōmaade, trigo tau ia p'e wādamerā ma chik'o

paraa misa. ³⁵ Ma año chaachaa māirāpa p'edaipia bī ne-uu ewada ūk'uru ia bidait'ee p'uuru chaachaa. Māgí trigo pérē pait'ee. ³⁶ Māpai jarrajara paraak'āri, ia bidap'edaadepema eperāarāpa k'odayada aji. Māgá jarrapa piuda-e payada aji.

José Egipto eujādepemaarā poro waibia padaida

³⁷ Faraonpa ichi ak'ipataarā ome Josepa jarada ijāajida. ³⁸ Māpai Faraonpa māgaji:

—¿Sāma unudayama aji, na eperāk'a, Tachi Ak'ōre Jaurepa k'aripapari?

³⁹ Māpai Josemaa māgaji:

—Pi k'āyaara wē-edā aji, eperā k'īsia k'awaara bī na mimia oomerā, Tachi Ak'ōrepa pī k'īsia k'awaapipari perā. ⁴⁰ Maperā mia pī na mimia poro waibia biit'ee. Jōmaarāta pi jua ek'ari p'anadait'ee, michi te pidaarā paara. Aba mita pi k'āyaara waibiara bait'ee Egiptodepema rey perā.

⁴¹ Idideepa mia jara bida aji, pī Egipto pidaarā poro waibia.

⁴² Faraonpa māga jara bide ichi reydepema sortija ēt'a ataji māik'aapa José juade jī biji. Māpai jaraji chi mimiapataarāpa Josemaa p'aru pi-ia jīpidamerā māik'aapa cadena nēedee ooda jīpidamerā. ⁴³ T'ēepai José bataupiji ichi carreta t'ēe wāpari carreta caballopa jidiupatade māik'aapa jaraji Egipto pidaarā k'īrapite p'irriamerā. Ichiaba jaraji Egipto pidaarā iru naa wādamerā māik'aapa biadamerā: “¡José carretade chewā wāyaapít!”

Māgá José poro waibia paji Egipto eujāde.

⁴⁴ Maap'eda Faraonpa Josemaa māgaji:

—Mi Egiptodepema rey mīda, jōmaweda pi jua ek'ari p'anapataadait'eeda aji.

⁴⁵ Faraonpa José Egiptodepema t'ī biji Zafenat Panea. Ma awara On p'uurudepema p'aare t'ījarapatap'edaa Potifera k'au Asenat jīriteeji ai ome José miak'āimerā. Māgá José Egipto pidaarā ome pia beeji. ⁴⁶ José treinta años iru bají Egipto pidaarā poro waibia pak'āri.

Maap'eda, Josepa Faraonmaa despediip'eda, Egipto eujā jōmaade p'irriaji. ⁴⁷ Ma naaweda siete años wāyaarude, ne-uu pia chaujida.

⁴⁸ Māga nide Josepa trigo ewadap'edaa ia wāpachi ma trigo eujā k'ait'a p'uuru beede. ⁴⁹ Waibia p'e wājī pi-ia chauda perā. Ma jōma p'oyaa chaada-e paji, p'usa idepema ipu nāusaak'a waibia bada perā.

⁵⁰ Ma jarrajara paraai naaweda, Josepa warra omé ooji chi wēra Asenat ome. ⁵¹ Chi naapema t'ī biji Manasés^l ichia jarada perā: “Frá Tachi Ak'ōrepa mi miada māik'aapa michideerā miadap'edaa k'īra atuapiji.”

⁵² Chi warra t'ēepema t'ī biji Efraín^m ichia jarada perā: “Tachi Ak'ōrepa warra awaraa oopiji mīmaa mi miada eujāde.”

^l 41.51 Hebreo pedeede Manasés jara k'inia bi “k'īra atuada”. ^m 41.52 Hebreo pedeede Efraín jara k'inia bi “warrarā ooda”.

53-54 Ma chik'ora wāyaap'eda, jarrajara paraaji Josepa jaradak'a. Egipto k'ait'a bee eujāde jarra oopachida. Mamīda Egiptode nek'odait'ee paraaji.
 55 Egipto pidaarāpa trigo iadap'edaa jō wāk'ari, iidinajida Faraonmaa neto pēimerā iru-it'ee ia bīdap'edaadepema.

Māga nide Faraonpa māgaji Egipto pidaarāmaa:

—Wādapáde aji, Josemaa māik'aapa oodapáde aji, irua jara bīk'a.

56 Egiptode ma jarrajara taarāk'ari, Josepa trigo ia bīdap'edaa neto pēipachi Egipto pidaarāmaa, audú jarra oo p'anadap'edaa perā. 57 Awaraa eujādepemaarā paara Egipto eujādee trigo netode chepachida José juak'aawa, māgí jarrajara audú taarā bada perā.

José chi īpemaarā ome Egiptode unuda

42 1 José ak'ore Jacob Canaán eujāde at'ari bapachi chi warrarā ome. Irua k'awak'ari Egipto eujāde chik'o paraa, chi warrarāmaa māgaji:

—¿Sāap'eda parā jāma k'ira ak'i para nībima aji, chik'o jirinada-ee?

2 Egiptode trigo paraada a p'ani. Wādapáde aji, Egiptodee trigo netode, maa-e pīrā tachi jarrapa piudaridayada aji.

3 Māpai José īpemaarā diez Egiptodee wājida trigo netode. 4 Mamīda āchi ak'orepa José īpema Benjamín wāpi-e paji, ode ne-inaa k'achia p'asai jīak'aapa. 5 Israel warrarā awaraa cananeorā ome auk'a wājida ma eujā jōmaade jarrajara paraada perā.

6 Maapai José Egipto pidaarā poro waibia paji. Iruata trigo neto pēipachi awara āipi chedap'edaarāmaa. Chi īpemaarā Egiptode panadak'ari, José k'irapite bedabaidachida āchi tau biiri eujāde t'obairutamaa. 7 Josepa āra unuk'ari, k'awaji chi īpemaarā. Mamīda irua k'awa-ee pik'a beeji.

Trigo neto iididak'ari, Josepa ijīati pedeeji:

—Parā, sāmāik'aapa cherutama? aji.

Āchia p'anaujida:

—Tai Canaandeepa cherutada ajida, chik'o netode.

8 Josepa āra k'awaji mīda, ārapa iru k'awada-e paji.

9 Māpai Josepa k'irāpaji ichi k'utrāaweda k'āimok'araada. Ijīati pedeepa māgaji:

—Parā seewata trigo netode che p'anida aji. Pāchi k'inia nidada aji, tai eujā ak'ide.

10 P'anaujida:

—Māga-edo ajida. Tai pī mimiapataarāk'api p'ani. Trigo netodeta che p'anida ajida. 11 Tai jōmaweda ak'ore apaideepa uchiadap'edaarā. Tai nepira jiridak'aa chīara ome. Ma awara chīara eujāde māgá nipadak'aa.

12 Māpai Josepa māgaji:

—Seewada aji. Parā chejidada aji, na eujā ak'ide, t'ēepai chōo che k'inia p'anadairā.

13 Mamīda p'anaujida:

—Tai pi mimiapataarā. Canaán eujāde p'anapata. Tai īpemaarā doce, ak'ore apaideepa uchiadap'edaa. Chi t'ēepema aba tai ak'ore ome beeji. Chi apema tai ome wē-e.

14 Māpai Josepa māgaji:

—Mia jaradak'a parā na eujā ak'i chejidada aji. **15-16** Nāga oodaipia bi mia parā pedee ijāamerā. Aba wāpáde aji, pāchi īpema t'ēepema atade. Chi apemaarā nama presoorāk'a p'aneedait'ee. Irua pāchi īpema anee-e pirā, mia k'awaait'ee wāara na eujā ak'iide che p'ani. Faraón k'īrapite mia juraa bi parā namāik'aapa uchiada-e pait'ee, pāchi īpema cheru misa.

17 Māga jarap'eda, Josepa carcelde t'ipik'lōoji āchi jōmaweda k'āima ōpee. **18** Mamīda k'āima ōpeemaa jaraji:

—Mia Tachi Ak'ore waawee baparida aji. Nāga oodaipia bi chok'ai uchiadait'ee. **19** Parāpa wāarata jara p'ani pirā, nama carcelde aba ata bēiti māik'aapa chi apemaarā wāti trigo teede pāchi ēreerāmaa. **20** T'ēepai pāchi t'ēepema aneedapáde aji. Maa-e pirā mia parā peepik'lōoit'eeda aji.

Ijāajida. **21** Mamīda chi īpemaarā wādait'ee pak'āri āchi temaa, āchi pitapai pedee para bapachi:

—Nāgá p'aniida ajida, Tachi Ak'orepa tachi k'achia oo bairā. Nāga oomaa bi tachi īpema chupiria k'awaada-e pada perā. Mia baji mīda, irua chupiria iidida ūrida-e paji.

22 Māpai Rubenpa māgaji:

—¿Mia parāmaa jaraji-ek'ā aji, ma k'achia oonaadamerā? Mamīda parāpa ūri k'iniada-e paji. Írá ma k'aurepa Tachi Ak'orepa tachi k'achia oomaa bida aji.

23 Ára pedee p'ani misa, Josepa ūri baji. Mamīda ārapa k'awada-e p'anajida. José Egipto pidaarā pedeede pedee baji. Mamīda k'ōp'āyo aba iru baji. Ma eperāpa hebreo pedee, pedee k'awaa baji. Mapa Josepa Egipto pedeede pedeek'āri, ma eperāpa hebreo pedeede jarapachi José īpemaarāmaa. Māgá chi īpemaarāpa k'awada-e p'anajida Josepa āchi pedee ūri bi. **24** Ára pedee ūrik'āri, José awara āi wāji jēede māik'aapa chep'eda, ára k'īrapite Simeón jīpiji carcelde t'i nībipiit'ee. T'i nībipip'eda, mama ata biji chi t'ēepema aneerutamaa.

25 Maap'eda jara pēiji ichi mimiapataarāmaa trigo neto pēidamerā āramaa. Ma awara jaraji teedamerā chik'o ode k'o wādamerā. Ichiaba jaraji ára p'arat'a waya pēidamerā ma trigo ome costal chaachaa. Mamīda ārapa k'awada-e paji. **26** Ma costal āchi burro ūri bidap'eda, wājida.

27 Ot'a k'āidait'ee pak'āri, abaapa ichi costal ewaji trigo teeit'ee chi burromaa. Māga bide ma costalde ichi p'arat'a unuji. **28** Māpai chi īpemaarāmaa māgaji:

—¡Mi p'arat'a nama bida aji, michi costalde!

Māga ūridak'āri, jōmaweda āchobeedachida māik'aapa āchi pitapai māgajida:

—¿K'āata oojima ajida, Tachi Ak'ōrepa?

²⁹ Canaán eujāde panadak'āri, āchi ak'ōre Jacobmaa āchi p'asada nepirijida māik'aapa māgajida:

³⁰ —Jā eujādepemaarā poro waibiapa tai imiateejida ajida. Jaraji tai āchi eujā ak'i nipajida, t'ēepai chōonadait'ee. ³¹ Mamīda jarajida tai k'ira jīp'a p'anapata māik'aapa k'achiade nipadak'aa. ³² Jarajida tai īpemaarā doce, ak'ōre apaideepa uchiada. Aba tai ome wē-edá ajida, māik'aapa aba tai ak'ōre ome beeji.

³³ Māpai ma poro waibiapa jaraji: “Nāgá mia k'awaai parā wāara wa seewa jara p'ani. Parādepema aba nama atabëidapáde aji, trigo ateeruta misa pāchideerā-it'ee. ³⁴ T'ēepai parā t'ēepema aneedapáde aji. Māgá mia k'awai parā k'ira jīp'a nipapata māik'aapa cheda-e paji tai eujā ak'iide. Parā t'ēepema aneedak'āri, chi atabëida k'ena pēiit'eeda aji, māik'aapa na eujāde nepira wēe nipapataadait'ee.”

³⁵ Āchi costal ewa atadak'āri, costal chaachaa āchi p'arat'a unujida. Mapa āchobeedachida, āchi ak'ōre paara.

³⁶ Māpai Jacobpa māgaji:

—Pāchi k'aurepa mi warra wēe beeru-ek'ā? aji. José wē-edá aji, Simeón ichiaba. Írá Benjamín paara atee k'inia p'anida aji. ¡Apidaapa mi chupiria k'awaada-edá! aji.

³⁷ Māpai Rubenpa chi ak'ōremaa māgaji:

—Mia Benjamín ak'i bapariit'ee māik'aapa waya aneeit'eeda aji. Anee-e pírā, pia mi warrarā omeewedá peepáde aji.

³⁸ Mamīda Jacobpa ijāa-e paji. Māgaji:

—Mi warra parā ome wā-edá aji. Parā īpema José piujida aji. Warra apai beeru Raquelpa t'oda. Ode wādade ne-inaa k'achia p'asaru pírā, parā k'aurepa mi t'āri p'uapa piu baibeyada aji.

Benjamín Egiptodee ateedap'edaa

43 ¹ Ma t'ēepai āchi eujāde jarajara audupiara paraaji. ² Mapa āchi trigo jōdaik'āri, Jacobpa jaraji waya wādamerā trigo netode.

³ Mamīda Judapa māgaji:

—Ma poro waibiapa jīp'a jarajida aji, tai īpema t'ēepema ateedamerā. Maa-e pírā tai unu k'inia-e bida aji. ⁴ Maperā pia tai ome pēiru pírā, wādayada aji, trigo netode. ⁵ Mamīda pēi-e pírā, wāda-edá aji, ma eperāpa jarada perā: “Pāchi t'ēepema nama aneeda-e pírā, chenáati.”

⁶ Māpai Isaelpa māgaji:

—¿Sāap'eda mimaa na ne-inaa k'achia oojidama? aji. ¿Sāap'eda jarajidama aji, parāpa awaraa īpema iru p'ani?

⁷P'anaujida:

—Ma eperāpa iidida chok'ara iidijida ajida, tai ëreerā pari. Nāga iidiji: “¿Parā ak'ore at'āri chok'ai bïk'ā?” “¿Awaraa ïpema iru p'anik'ā?” ¿Sāga p'anauk'ajidama? ajida. K'awada-e pajida ajida, irua jarait'ee tai ïpema ateedamerā.

⁸Māpai Judapa chi ak'ore Israelmaa māgaji:

—Na jarradeepa chok'ai uchiadait'ee, Benjamín pëipáde aji, idiweda wādamerā. Mía iru ak'í bapariit'ee. Māgá apida jarrapa piuda-e pait'ee.

⁹Mia pimaa āpatee anee-e pirā, ichita mi k'achiade bapariit'eeda aji, pi k'irapite. ¹⁰¡Audú taarāda-e pada paara, wāda omé wā p'anak'ajidada! aji.

¹¹Māpai Israelpa māgaji:

—¿K'āata waa oodayama? aji. Nāga oodapáde aji. Parā costalde regalo atéeti ma eperā-it'ee. Atéeti na eujädepema ne-inaa pipiara bi: bálsamo, mirra, miéle, k'era, net'a teedait'ee chi netoparimaa chupiria k'awaamerā. ¹²Ichiaba ma p'arat'a waya tee pëida atéeti awaraa p'arat'a ome trigo waya netodait'ee. ¿Ma p'arat'a parā ome pariatua pëit'ajida-ek'ā? ¹³Íraweda pāchi ïpema atéeti māik'aapa wāti waya ma eperā bimaa. ¹⁴Mia k'inia bi Tachi Ak'ore Waibiapa chupiria k'awaapimerā ma trigo netoparimaa uchia pëimerā ãra omeeweda. Mamīda irua māga oo-e pirā māik'aapa mi warra wēe beeru pirā, wēe beeit'eeda aji.

¹⁵Māgá waya Egiptodee wājida. Ateejida Benjamín, p'arat'a, net'aa Jacobpa tee pëida ome.

¹⁶Ara panadak'āri, Josepa unuji Benjamín ãra ome chewā māik'aapa nāga jaraji ichi tedepema mimiapataarā poro waibiamaa:

—Jā eperārarā ateepáde aji, mi temaa. P'ak'a peep'eda, joopíji, imat'ipa ãra mi ome nek'odait'ee perā.

¹⁷Chi mimiapataarā poro waibiapa ooji Josepa jaradak'a. Wāji chi ïpemaarā p'anadap'edaamaa ãra José temaa ateeit'ee. ¹⁸Mamīda ãrapa k'awadak'āri José temaa wāda, ãchobeedachida. Ñichi pitapai pedejida:

—Seewata nāga oomaa bida, ajida. ¿Nama ateeru-ek'ā ajida, ma p'arat'a k'aurepa? Tachi ome chōo chedayada ajida, māik'aapa esclavoorā papidayada ajida, tachi ne-animalaarā ome.

¹⁹Tedepema puerta k'ait'a panadak'āri, jarajida ma tedepema mimiapataarā poro waibiamaa:

²⁰—Aai, eperārarā poro waibia, naaweda chedak'āri, wāara trigo netodeta chejidada ajida. ²¹Mamīda āpatee wādak'āri māik'aapa ot'a k'āidait'ee pak'āri, tai costal ewajida māik'aapa ma trigo netodap'edaa p'arat'a unujida costal chaachaa. Nama iru p'ani waya teedait'ee pi chiparimaa. ²²Ma awara p'arat'a aneejida waya trigo netodait'ee. K'awada-e p'anida ajida, tai uchiadai naaweda k'áipata ma naawedapema p'arat'a tai costalde t'i nñbida.

²³ Ma mimiapataarā poro waibiapa p'anauji:

—Waaweeenaadapáde aji. ¿Parā māik'aapa parā ak'ore Ak'ore

Waibíapata ma p'arat'a parāmaa waya teeji-ek'ā? Mia k'awa bida aji, parāpa ma naawedapema trigo p'adap'edaa, mia ma p'arat'a jitada perā.

²⁴ Māpai Simeón carceldeepa aneeji māik'aapa ãra jōmaweda ateeji José temaa. Mama panadak'āri, teeji pania ãchi biiri siidamerā. Ma awara nek'opiji ãchi burroorāmaa. ²⁵ José pacheru misa, ãchia regalo aneedap'edaa ët'ajida irumaa teedait'ee, k'awadap'edaa perā ma tede nek'odait'ee.

²⁶ Iru pachek'āri, māgí teejida māik'aapa iru k'irapite bedabaidachida tau biiri te jāde t'obairutamaa.

²⁷ Māpai Josepa iidiji:

—¿Sāga p'anima? aji. ¿Sāga bima parā ak'ore, chi chonaa chi? ¿At'āri chok'ai bik'ā? aji.

²⁸ Īaabai p'anadap'eda, p'anaujida:

—Tai ak'ore pi mimiaparík'api bida ajida. Chok'ai bida ajida, māik'aapa k'ap'ia pia bi.

²⁹ Josepa ãchi jōmaweda ak'iji. Chi īpema nawe eereepa Benjamín unu atak'āri, māgaji:

—¿Nāgik'lā aji, parā t'ēepema, mimaa nepiridap'edaa? Warra, jmia k'inia bida aji, Tachi Ak'orepa pi pia ak'li bamerā!

³⁰ Māga jarak'āri, tauba cheji māik'aapa jée k'inia nībeeji. Mapa isapai t'īuji ichi k'āipari cuartode māik'aapa jēedachi. ³¹ Jée aupak'āri, ichi k'ira siji māik'aapa uchiali ãchi p'anima. Māpai chi mimiapataarāmaa māgaji:

—Chik'o aneedapáde aji.

³² José su-ak'li beeji mesa abaade; Egipto pidaarā mesa awaraade. Jōdee Jacob warrarā mesa awaraade su-ak'li p'aneejida, Egipto pidaarā leyde jara bada perā araa nek'odaik'araa bi awaraa eujādepemaarā ome.

³³ Josepa ichi īpemaarā su-ak'li beepiji naapemadeepa ãchi t'ēepemamaa. Māga unudak'āri, p'era pik'a p'anajida māik'aapa ak'itrua para beeji.

³⁴ Ichi mesade chik'o bidap'edaadepema teepiji chi īpemaarāmaa.

Mamida audupiara teepiji Benjaminmaa. Māpai José chi īpemaarā ome to para beeji māik'aapa o-ña p'aneejida.

José vaso p'arat'adée ooda

44 ¹Nek'odap'eda, k'iiri ik'aawa Josepa jaraji ichi tedepema mimiapataarā poro waibiamaa:

—Ãchi costal trigopa ipurupáde aji, māik'aapa costal chaachaa ãchi p'arat'a waya t'i bipáde aji. ²Ichiaba mi vaso p'arat'adée ooda t'i bíji chi t'ēepema costalde ichi p'arat'a ome.

Ma mimiapataarā poro waibiapa māga ooji.

³Tap'eda Josepa ãra wāpiji ãchi burroorā ome. ⁴Ma t'ēepai, p'uurudeepa mak'íara t'imia—ee wādade Josepa māgaji ichi mimiapataarā poro waibiamaa:

—Ma eperāarā t'ee wādapáde aji. ũp'edak'ari, iidíji: “¿Sāap'eda parāpa ne—inaa k'achia oojidama tai chiparipa pia ooda pari? ⁵¿Sāap'eda ichi vaso p'arat'adee ooda atee wājidama? Irua ne—inaa p'asait'ee k'awa k'inia bak'ari, ma vasode topari. ¡Parāpa ne—inaa k'achia oojidada!” ait'ee.

⁶Ép'e atadak'ari, ma mimiapataarā poro waibiapa auk'a iidiji Josepa jaradak'a.

⁷Ārapa p'anaujida:

—¿Sāap'eda pia tai imiatee k'inia bima? ajida. ¡Taipa māgee ne—inaa oodak'aapi! ⁸¿Canaán eujādeepa taipa ma naawedapema p'arat'a unudap'edaa costalde tee chejida—ek'ā? ajida. ¿Ságá pi chipari nēe wa p'arat'a chia atadayama? ajida. ⁹Tai net'aade ma vaso unuruta pírā, chi ateeru piu baibeeipia bida ajida, māik'aapa tai pi chipari esclavoorā p'aneedaipia bida ajida.

¹⁰Māpai ma mimiapataarā poro waibiapa p'anauji:

—Māga—eda aji. Jíp'a ma vaso ateeru aupaita esclavo pait'ee. Apemaarā wādayada aji, pāchi eujādee.

¹¹Chi īpemaarā jōmaarāpa ãchi burrodeepa ãchi costal isapai īrabai atajida māik'aapa ewajida. ¹²Ma mimiapataarā poro waibiapa jiriji naapemadeepa t'ēepema parumaa. Māpai Benjamín costalde ma vaso unu ataji. ¹³Māga unudak'ari, chi īpemaarā ãchi p'aru jēt'aajida t'ari p'uapa. Māpai ãchi costal burro īri bidap'eda, āpītee wājida p'uurudee.

¹⁴Judá chi īpemaarā ome José temāi panadak'ari, iru at'ari mama baji. Iru k'īrapite bedabaidak'ari tau biiri te jāde t'ōbairumaa, ¹⁵Josepa māgaji:

—¿Parāpa k'lāata oojidama? aji. ¿K'awada—e p'anik'ā aji, mia k'awa bi ne—inaa awaraarāpa k'awada—e p'ani?

¹⁶Judapa p'anauji:

—¿K'lāata jaradayama? aji. ¿K'lāata jaradaima pia tai pedee ijāamerā? Tachi Ak'ōrépata tai na k'achiade baaipiji. Nama p'anida aji, pi esclavoorā chi vaso chia atada ome.

¹⁷Mamīda Josepa māgaji:

—Māga—eda aji. Chi vaso iru bada aupai mi esclavo pait'ee. Apemaarā pāchi ak'ore temaa k'āiwee wāti. Apidaapa parāmaa ne—inaa k'achia ooda—eda aji.

Judapa Benjamín pari chupiria iidida

¹⁸Māpai Judá Josemaa k'ait'aara wāp'eda, māgaji:

—Eperāarā poro waibia, chupiria k'awaapáde aji, mia jararu ūriit'ee. Mi ome k'iraunáaji. Mia k'awa bi na eujāde pi Faraonk'a bi. ¹⁹Tai

naapiara chedap'edaade pia iidiji tai ak'ore pari mäik'aapa ïpema pari.

²⁰Taipa jarajida ak'ore chonaa bita iru p'ani warra aba, chi t'eeepema t'oda ome. Nepirijida tai ak'orepa ma warra audú k'inia iru bi iru aupai nawe apaide beeda perã, chi apema ma nawedé piuda perã. ²¹Mäpai pia jaraji ma t'eeepema aneedamerã, iru k'awa k'inia bada perã. ²²Jarajida ma warra chi ak'ore ik'aawaapa wäik'araa bida ajida, ma k'aurepa chi ak'ore piudarii perã. ²³Mamïda pia jaraji ma ïpema aneeda-e pírã, pia tai waa k'aripa-e payada aji.

²⁴'Mägá pedeedap'eda, tai temaa wädak'ari, ma jõma nepirijida tai ak'oremaa. ²⁵Maap'eda tai ak'orepa jaraji waya chedamerã nama trigo netode. ²⁶Mamïda p'anaujida: "Tai ïpema t'eeepema wée, ma eperã p'oyaa ak'inada-edá" ajida. ²⁷Mäpai mi ak'orepa mägaji: "Paräpa k'awa p'anida aji, mi wërapa warra omeepai t'oji. ²⁸Aba mi ik'aawaapa uchiajida aji. Maadamäipi iru waa unu-e paji. Iru piujida aji, ne-animal k'achiapa k'ot'aada perã. ²⁹Chi apema ateeruta pírã mäik'aapa waya wädade irumaa ne-inaa k'achia p'asaru pírã, mi piu baibeeit'eeda aji, t'ari p'uapa."

³⁰'Mägá mi ak'orepa tai t'eeepema audú k'inia iru bairã, iru auk'a wä-e pírã tai ome, ³¹tai k'aurepa mi ak'ore t'ari p'uapa jai-idaayada aji. ³²Mia jaraji mia mi ïpema t'eeepema ak'i bapariit'ee mäik'aapa waya temaa ateeit'ee. Mägaji: "Anee-e pírã, ma k'aurepa mi ichita k'achiade bayada aji, pi k'írapite." ³³Maperã mita beeyada aji, Benjamín pari mimiamaa. Chupiria k'awáaji mäik'aapa iru pëiji mi ïpemaarã ome. ³⁴Mäga-e pírã, ¿ságá mi ak'oremaa wäyama aji, iru warra wée? Mia unu k'inia-e bida aji, mi ak'ore mägá audú chupiria níbamerã.

Josepa ichi k'awapida chi ïpemaarãmaa

45 ¹Josepa mäga ūrik'ari, waa p'oyaa choo-e paji. Ichia Egipto pidaarã ak'ipataarã taawaa uchiapiji ununaadamerã ichi k'awapik'ari chi ïpemaarãmaa.

²Mäpai jéedachi. Egipto pidaaräpa ichi biapi ūridap'eda perã, jaranjida Faraonmaa.

³Mäga nide Josepa chi ïpemaarãmaa mägaji:

—Mi Josedá aji. ¿Mi ak'ore at'ari chok'ai bik'á? aji.

Mäga ūridak'ari, chi ïpemaarã p'eradachida José k'írapite p'anadap'eda perã. P'oyaa pedeeda-e paji p'era jönipa.

⁴Mamïda Josepa mägaji:

—K'ait'a chedapáde aji. Mi parã ïpema José, paräpa netot'aadap'eda Egiptodee chedap'edaarãmaa. ⁵Mamïda ma k'aurepa pächi pitapai k'íraunaadapáde aji, mäik'aapa waaweenaaadapáde aji. Parã naa Tachi Ak'orepa mi nama pëiji parã jarrapa piupiamaapa. ⁶Año omé paru jarrajara na eujäde paraa. Mamïda at'ari año joisomaa jarra paraait'ee. Eperäaräpa

ne-uuruta pijida, maarepida ewada-e pait'ee. ⁷Tachi Ak'orepa ne-inaa pi-ia ooji tachi k'aripait'ee. Mi nama pëiji parã, pachi warrarã ome chok'ai uchiadamerã. ⁸Parãpa mi pëida-e paji. Tachi Ak'orépata mi nama pëiji Faraón ūraamerã mäik'aapa iru jua ek'ari mimiamerã. Mägá Egípto pidaarã jómaweda mi jua ek'ari p'aneejida. ⁹Wátí mi ak'oremaa mäik'aapa jaráti: "Pi warra Josepa nágá jara pëiru: 'Tachi Ak'orepa mi biji Egípto pidaarã poro waibia pamerã. Isapai chéji mi ak'ide. ¹⁰Gosén eujáde pi bapariit'ee pichi éreerã jómajarã ome, pichi net'aa, ne-animalaarã paara. Mägá mi k'ait'a bapariit'ee. ¹¹Mia teeit'ee chik'o parã-it'ee k'odamerã, na jarrajara año joisomaa at'ári taaráit'ee perã. Mímaa cheda-e pírã, jarrapa piudayada" aji. ¹²Mi ípema Benjaminpa parã jómajarã ome mia et'ewa jarada ūriji. ¹³Mi ak'oremaa nepirináti mi Egípto pidaarã poro waibia mäik'aapa parãpa idi unudap'edaa. Mi ak'ore isapai atanadapáde aji.

¹⁴Mäpai José ichi ípema Benjamín ome wéredachida mäik'aapa o-íapa jéedachida. ¹⁵Maap'eda Josepa chi apema ípemaarã k'íra ïji mäik'aapa wére ataji jée níbide. Ma t'eeepai chi ípemaarã ichi ome pedee p'aneejida.

¹⁶Faraón palaciode Egípto pidaarãpa nepirijida José ípemaarã p'aní. Mäga ūrik'ári, Faraón o-íá beeji, ichi ak'ipataarã paara.

¹⁷Faraonpa Josemaa mägaji:

—Pi ípemaarãmaa jarapáde aji, áchi burro íri trigo bidap'eda, wädamerã Canaán eujádee ¹⁸áchi éreerã pi ak'ore ome atade. Nama chedak'ári, mia teeit'ee ne-inaa pipiara Egiptode níbi. Ichiaba chik'o pipiara teeit'ee k'odamerã. ¹⁹Mia tee pëiit'ee carreta áchi wéraarã, warrarã, pi ak'ore ome aide chedamerã. ²⁰Jarapáde aji, áchi net'aade k'ísianaadamerã, mia Egiptodepema ne-inaa pipiara bi áchimaa teeit'ee perã.

²¹Mäpai José ípemaarã Canaanee wájida. Ateejida chik'o ode k'o wädait'ee mäik'aapa carreta Faraonpa tee pëida. ²²Ichiaba Josepa p'aru chiwidi teeji áchi jómajarãmaa jídamerã áchi p'aru jaik'oodaidak'ári. Mamída Benjaminmaa p'aru joisomaa teeji p'arat'a tau trescientos ome. ²³Chi ak'oremaa Josepa pëiji burro diez Egiptodepema net'aa pipiara ome. Ma awara burro diez pëiji trigo ome, chik'o awaraa ome, pan ome k'odamerã ode chewädade.

²⁴Josepa despediik'ári, chi ípemaarãmaa ūraají:

—Ode wädade pachi pitapai nepira jirinaadapáde aji.

²⁵Mäpai wájida. Canaanee áchi ak'ore Jacobmái panadak'ári, irumaa mägajida:

²⁶—¡José chok'ai bipi! ¡Iruta Egípto pidaarã poro waibiada! ajida.

Mäga ūrik'ári, Jacobpa k'awa-e pají k'láata k'ísiai; ijääi wa ijää-e pai.

²⁷Mamída jóma áchi p'asada nepiridak'ári mäik'aapa ak'ipidak'ári ma carreta Faraonpa pëida áchi ome, Jacob o-íadachi. ²⁸Mäpai mägaji:

—O-íá bida aji, mi warra José chok'ai bairá. Mi jai-idaai naaweda, iru ak'ide wáit'eeda aji.

Jacob chi warrarā ome Egiptodee wādap'edaa

46 ¹Māgá Israel, chi éreerā, chi net'aa, ne-animalaarā ome chejida Egiptodee. Canaán eujādeepa uchia wādade Bersebadee,

ichia ne-animal peep'eda, paaji chi ak'ore Isaac Ak'ore Waibia-it'ee.

²Mama p'ārik'ua k'āimok'araade Tachi Ak'orepa Israel naaweda t'ijarapatap'edaak'a t'ī jaraji:

—Jacob, Jacob, aji.

P'anauji:

—Nama bida aji.

³Māpai Tachi Ak'orepa māgaji:

—Mi Jōmaarā Ak'ore Waibia; pi ak'orepa ijaada Ak'ore Waibia.

Waaweenaaapáde aji, Egiptodee wāit'ee, ⁴mi pi ome nipait'ee perā. Egiptode pideepa warrarā chok'ara iwapiit'ee, māik'aapa taarā pak'āri, waya Canaandee chepiit'ee. Pi jai-idaak'āri, pi warra José pi ik'aawa bait'eeda aji.

⁵Māpai Jacob Bersebadeepa uchiaji. Chi warrarāpa iru māik'aapa āchi wēraarā warrarā ome wāpijida Faraonpa carreta pēidade. ⁶Jōmaweda wājida Egiptodee āchi ne-animalaarā ome māik'aapa Canaán eujāde p'anadak'āri net'aa atadap'eda paara. ⁷Jōmaweda āchi warrarā, āichak'eerā paara ateejida.

⁸Nāga t'iijarapachida Jacobdeepa uchiadap'edaarā, chi iru ome Egipto eujādee wādap'edaarā:

⁹Jacob warra naapema Rubén ichi warrarā Janoc, Falú, Jezrón māik'aapa Carmí ome;

¹⁰Jacob warra Simeón ichi warrarā Jemuel, Jamín, Oad, Jaquín, Zojar māik'aapa Saúl, chi warra ooda Canaán eujādepema wēra ome;

¹¹Jacob warra Leví ichi warrarā Guersón, Coat māik'aapa Merari ome;

¹²Jacob warra Judá ichi warrarā Selá, Fares māik'aapa Zera ome. (Chi warrarā Er māik'aapa Onán Canaán eujāde piujida.) Auk'a wājida Fares warrarā, Jezrón māik'aapa Jamul.

¹³Ichiaba wājida Jacob warra Isacar ichi warrarā Tola, Fuvá, Job māik'aapa Simrón ome;

¹⁴Jacob warra Zabulón ichi warrarā Séred, Elón māik'aapa Yalel ome.

¹⁵Māirā paji Jacobpa ooda Lea ome Padán Aram eujāde p'anadak'āri. Leapa ichiaba k'au aba t'oji. T'iijarapachida Dina. Leadeepa uchiadap'edaarā treinta y tres paji; imik'īraarā wēraarā ome.

¹⁶Ichiaba wājida Jacob warra Gad ichi warrarā Zefón, Jaguí, Esbón, Suni, Erí, Arodí māik'aapa Arelí ome;

¹⁷Jacob warra Aser ichi warrarā Imná, Isvá, Isví, Beriá māik'aapa ichi k'au Sera ome. Beriá warrarā Héber, Malquiel ome auk'a wājida.

¹⁸Māirā paji Jacobpa ooda Lea esclava Zilpá ome; ma esclava Labanpa teeda chi k'au Leamaa. Māgí Zilpadéepa uchiadap'edaarā dieciséis paji.

¹⁹ Ichiaba wāji Benjamín, Jacobpa ooda chi wēra Raquel ome.

²⁰ Egiptode bide Josepa warrarā omé ooji Asenat ome. T'ijarapachida Manasés māik'aapa Efraín. Asenat On p'uurudepema p'aare Potifera k'au paji.

²¹ Jacob ome wājida chi warra Benjamín ichi warrarā Bela, Béquer, Asbel, Guerá, Naamán, Ehí, Ros, Mupín, Jupín māik'aapa Ard ome.

²² Māirā paji Jacobpa ooda Raquel ome. Raqueldeepa uchiadap'edaarā catorce paji.

²³ Ichiaba wājida Jacob warra Dan ichi warra Jusín ome;

²⁴ Jacob warra Neftalí ichi warrarā Yazel, Guní, Jésér māik'aapa Silén ome.

²⁵ Māirā paji Jacobpa ooda Raquel esclava Bilhá ome; ma esclava Labanpa teeda chi k'au Raquelmaa. Māgí Bilhadeepa uchiadap'edaarā siete paji.

²⁶ Jacobdeepa uchiadap'edaarā sesenta y seis paji iru ome wādak'āri Egiptodee, chi āiguurā juasiada—ee. ²⁷ Egiptode Josepa warra omé ooji. Māgá Jacob éreerā setentaⁿ p'aneejida Egiptode.

²⁸ Panai naaweda, Jacobpa Judá pēiji Josemaa āchi cheruta jaramerā.

²⁹ Josepa chi ak'ore Gosén eujāde pacheda ūrik'āri, ichi carreta caballopa jidiupata atapiji māik'aapa wāji chi ak'ore k'īrachuude. Unudak'āri, José chi ak'ore ik'iade jēe nībeeji.

³⁰ Māpai Isaelpa Josemaa māgaji:

—Írara sí, mi k'āiwee jai—idaait'eeda aji, pi nāgá chok'ai unuda perā.

³¹ Māpai Josepa chi éreerāmaa māgaji:

—Mia parā pachedap'eda Faraonmaa jaranait'eeda aji. Jarait'ee mi ipemaarā āchideerā ome, mi ak'ore ome p'ana chejida āchi Canaán eujāde p'anapatap'edaamāiipa. ³² Nepiriit'ee parāpa pāchi net'aa aneedap'eda p'ak'aarā ovejaarā ome, ne-animalaarā ak'ipataarā perā. ³³ Irua parā t'í pēik'āri jaradamerā parāpa mimia oopata, ³⁴ jaratí oveja ak'ipata parā chonaarāpa oopatap'edaak'a. Māga jararuta pirā, irua ichiak'au bëit'ee nama Gosén eujāde p'anapataadamerā. Māga ooit'ee Egipto pidaarā leyde jara bairā āchi oveja ak'ipataarā ome araa p'anapataadaik'araa bi.

47 ¹ Maap'eda José wāji Faraonmaa nepiride chi ak'ore Canaán eujādeepa pacheda chi ipemaarā ome. Jaraji Gosén eujāde p'ani āchi ovejaarā, p'ak'aarā, net'aa ome. ² Josepa ipemaarā joisomaa aneeji Faraonmaa irua āchi k'awamerā.

³ Iru k'īrapite pachedak'āri, Faraonpa iidiji:

—¿Parāpa k'āare mimiata oopatama? aji.

P'anaujida:

—Tachi Rey Waibia, tai pi mimiapataarāpa oveja ak'ipatada ajida, tai chonaarāpa oopatap'edaak'a. ⁴ Tai chejida na eujādee p'anapataade,

ⁿ 46.27 Ma sesenta y seis Egiptode chedap'edaarā waa José chi warrarā ome, Jacob ome setenta paji.

jarrajara Canaán eujāde paraa perā. P'ūajara wēedaru tai ovejaarā—it'ee. Tachi Rey Waibia, tai chupiria k'awaapáde ajida, māik'aapa Gosén eujāde p'anapipáde ajida.

⁵Māpai Faraonpa Josemaa māgaji:

—Pi ak'ore pi īpemaarā ome chejidada aji, pi ome p'anapataade.

⁶Nama Egiptode p'anadaipia bī, Gosén eujāde. Jā eujā piara bi āchi-it'ee. Āchidepema īmik'īraarā paraa pirā p'ak'a ak'i k'awaa beerā, mi p'ak'aarā bipáde aji, māirā juua ek'ari ak'īdamerā.

⁷Josepa chi ak'ore ichiaba ateeji Faraonpa k'awamerā. Jacob Faraón k'īrapite pak'ari, pia saludaaji.

⁸Māpai Faraonpa Jacobmaa iidiji:

—¿Pi año jōmasaa iru bīma? aji.

⁹Jacobpa p'anauji:

—Ciento treinta años iru bida aji, na p'ek'au eujāde ni. Michi chonaarā mi k'āyaara año chok'araara iru p'anajida mīda, mi taarā-e pik'a mia bapari na p'ek'au eujāde.

¹⁰Jacobpa Faraón despediip'eda, iru palaciodeepa uchiaji.

¹¹Faraonpa jaradak'a Josepa teeji Egiptodepema eujā pipiara bī aide p'anapataadamerā. Māgá chi ak'orepa chi īpemaarā ome eujā atajida Ramsés apata eujāde. ¹²Ma awara Josepa chik'o teepachi chi ēreerāmaa, te chaachaa falta beedamāi.

Josepa ooda jarrapa piunaadamerā

¹³Ma jarrajara k'aurepa Egipto eujāde, Canaán eujāde paara trigo wē-e pají. Maperā ma eujādepemaarā jarra oopachida māik'aapa jarrapa piu wāpachida.

¹⁴Maapai Josemaa p'arat'a p'aadap'edaa Egipto pidaarāpa māik'aapa Canaán pidaarāpa trigo neto chedak'ari, ma p'arat'a ia biji Faraón palaciode.

¹⁵Egipto pidaarā cananeorā ome p'arat'a jōdaik'ari, Egipto pidaarāpa Josemaa chupiria iidi chejida:

—Taimaa nek'opipáde ajida. Chupiria k'awáaji māik'aapa chik'o teeji, tai p'arat'a wēe chitooni mīda. Maa-e pirā tai jarrapa piudait'eeda ajida.

¹⁶Josepa p'anauji:

—Parā p'arat'a wēe p'ani pīrā, pāchi ne-animalaarā aneedapáde aji, trigo pari t'erabaidait'ee.

¹⁷Māga oojida. Egipto pidaarāpa āchi caballoorā, ovejaarā, p'ak'aarā, burroorā Josemaa aneejida. Māpai Josepa āchimaa trigo teeji. Māga ooji año aba wāyaarude.

¹⁸Mamīda ma año wāyaap'eda, waya Josemaa chupiria iidide chejida:

—Pia k'awa bida ajida, tai p'arat'a wēe p'ani māik'aapa ne-animalaarā paara wēe p'ani, jōmaweda t'erabaidap'edaa perā trigo pari. Waa wēe p'anida ajida, t'erabaidait'ee trigo pari. Aba tai eujā māik'aapa tai k'ap'ia iru p'ani. ¹⁹Maperā neto atapáde ajida, tai eujā māik'aapa tai k'ap'ia.

Tai Faraón esclavoorā p'aneedait'ee. Iru-it'ee tai eujāde mimiadait'ee. Aba iidi p'ani pia net'a tau teemerā. Māgá tai eujāde uudayada ajida, atuanaamerā. ¿Sāgá pia tai chupiria k'awa-e payama? ajida.

²⁰Māpai Josepa Egipto pidaarā eujā Faraon—it'ee neto ataji. Neto k'iniada-e p'anajida mīda, neto pēijida jarrapa piuda-e pait'ee. Māgá āchi eujā Faraón jua ek'ari beeji. ²¹Māgá Egipto eujā jōmaade Egipto pidaarā Faraón esclavoorā padachida. ²²Aba Josepa neto ata-e paji Egiptodepema p'aareerā eujā, Faraonpa āramaa ichita trigo teeda perā āra mimia pari. Māgá trigo iru p'anadap'edaa perā k'odait'ee, āchi eujā netoda-e paji.

²³Maap'eda Josepa Egipto pidaarāmaa māgaji:

—Irá parā, pāchi eujā ome Faraondé, mia parā neto atada perā iru-it'ee. Nama bida aji, net'a tau iru eujāde uudamerā. ²⁴Ma ne-uudap'edaa ewadak'āri, k'oraa joisoma chaadepema aba awara bidapáde aji, Faraonmaa teedait'ee. Apema k'īmari parā-it'ee: ūk'uru waya uudamerā; ūk'uru k'odamerā parāpa, pāchi warrarāpa, awaraarā parā ome p'anapataarāpa paara.

²⁵Ārapa p'anaujida:

—Pi tai ome t'āri pia bida ajida. Pi k'aurepa tai jarrapa piuda-e paji.
¡Tai Faraón esclavoorāpi!

²⁶Māgá Josepa Egipto pidaarā k'aripaji māik'aapa ley ooji āchi net'a tau ewadap'edaa k'oraa joisomaadepema aba Faraonmaa teedamerā. Ma leyde jara bik'a at'āri oopata Egipto eujāde. Mamīda Egiptodepema p'aareerāpa māga oodak'aa, āchi eujā Faraonmaa netoda-e padap'edaa perā.

Jacobpa chi warra Josemaa iidida

²⁷Egipto eujādepema Gosén eujāde Jacob èreerāpa eujā atadap'eda, mama p'aneejida māik'aapa chok'ara īwajida. ²⁸Jacob diecisiete años bapachi Egipto eujāde. Ciento cuarenta y siete años bají na p'ek'au eujāde.

²⁹Jacob, ichiaba t'ījarapatap'edaa Israel chonaa pak'āri, jara pēiji Josemaa chemerā. Māgaji:

—Pia mi pia ak'iru pīrā, pi jua mi mak'arade bipáde aji, māik'aapa jarapáde aji, mia jarapi bik'a. Mi īanaapáde aji, nama Egiptode. ³⁰Mi jai-idaak'āri, mi Egipto eujādeepa ateepáde aji. Mi īanapáde aji, mi ak'ore, mi ak'ōchona iadap'edaamāi.

Josepa p'anauji:

—Māga ooit'eeda aji.

³¹Māpai Jacobpa māgaji:

—Tachi Ak'ore k'īrapite māga juraapáde aji.

Josepa māga ooji. Māpai Israel ichi camade k'āiwee jēra beeji.

Jacobpa José warrarāmaa pedee pia jarada

48 ¹Ma t'ēepai Josemaa jara pēijida: “Pi ak'ore k'ayaa bi.” Mapa José wāji chi ak'ore ak'ide ichi warrarā Manasés, Efraín ome.

²José cheda jaradak'āri, Jacob k'ap'ia t'ūmaa baji mīda, su–ak'i beeji ichi camade. ³Māpai Josemaa māgaji:

—Mi Canaán eujāde bak'āri, Tachi Ak'ore Waibiapa ichi mīmaa unupijida aji, Luz p'uurude. ⁴Na pedee pia mīmaa jarají: “Ūripáde aji. Mia pideepa warrarā chok'ara uchiapiit'ee. Pideepa uchiadait'eerāpa p'uuru chok'ara oodait'ee. Na Canaán eujāde teeit'ee āchimaa, ichita aide p'anapataadamerā.” ⁵Mia jara k'inia bī pichi warrarā Efraín, Manasés ome, mi chei naaweda t'odap'edaa nama Egípto eujāde ichiaba mérē. Michi warrarāk'a p'anadait'ee; Rubenk'a māik'aapa Simeonk'a. ⁶Awaraa warrarā t'oruta pīrā, pérē pait'ee. Īpemaarā perā, ichiaba jīadait'ee Efrainpa jīait'eek'a māik'aapa Manasés jīait'eek'a. ⁷Mi Padán Aram eujādeepa chek'āri Canaán eujādee, Efrata p'uuru k'ait'a pi nave Raquel jai–idaaji. Mama iajida Efrata o k'ait'a; ma p'uuru īrá t'ījarapata Belén.

⁸Māga nepirimaa bide Jacobpa José warrarā unuji māik'aapa iidiji:

—¿K'airāma aji, nāgiirā?

⁹Josepa p'anauji:

—Mi warrarāda aji, Tachi Ak'orepa nama Egíptode teeda.

Māpai Jacobpa māgaji:

—K'ait'aara chedapáde aji. Parāmaa mia pedee pia jara k'inia bī Tachi Ak'orepa jarapi bik'a.

¹⁰Israel chonaa chaji. Maperā pia unuk'aa paji. Mapa Josepa chi warrarā k'ait'aara wāpip'eda, Jacobpa āchi k'īra īt'aaji māik'aapa wēre ataji. ¹¹Māpai Josemaa māgaji:

—K'isiají pi waa unu–e pait'ee. Mamīda Tachi Ak'orepa pi warrarā paara mīmaa unupiji.

¹²Josepa chi warrarā Jacob mak'aradeepa atap'eda, bedabaidachi tau biiri te jāde t'ōbairumaa. ¹³Māpai chi warrarā biji chi ak'ore k'īrapite. Chi naapema Manasés biji Israel juaraare; jōdee Efraín biji juabi eere.

¹⁴Mamīda Israelpa biji ichi jua juaraare José warra t'ēepema Efraín īri; jōdee ichi juabi eere biji José warra naapema Manasés īri. ¹⁵Māpai na pedee pia jarají Tachi Ak'orepa jarapidak'a:

—Mi ak'ochona Abraham, mi ak'ore Isaac ijāadap'edaa Ak'ore Waibiapa mi t'oruweda pia ak'lí bapari. ¹⁶Mi ne–ināa k'achiadeepa uchiapipari. Mia k'inia bī māgí Ak'ore Waibiapa na warrarā auk'a pia ak'i bapariimerā. Āra k'aurepa na eujāde mi t'ī, mi ak'ochona Abraham t'ī māik'aapa mi ak'ore Isaac t'ī k'irāpadait'ee. K'inia bī āradeepa warrarā chok'ara uchiadamerā māik'aapa p'uuru chok'ara uchiadamerā.

¹⁷Josepa k'inia–e paji chi ak'orepa ichi jua juaraare bimerā ma warra t'ēepema poro īri. Mapa chi ak'ore jua juaraare atait'ee paji māik'aapa biit'ee paji chi naapema poro īri ¹⁸nāga jara bī misa:

—Ak'ore, māga–eda aji. Nāgí chi naapema. Pi jua juaraare bipáde aji, nāgí poro īri.

¹⁹Mamīda Jacobpa k'inia-e paji. P'anauji:

—Warra, mia k'awa bida aji. Jāgideepa p'uuru chok'ara ichiaba uchiadait'ee. Mamīda chi t'eepeema waibiara pait'ee iru k'āyaara, ichideepa p'uuru chok'araara uchiadait'ee perā.

²⁰Ma ewatewedá Jacobpa na pedee pia jaraji José warrarāmaa:

—Israeldeepa uchiadait'erāpa pedee pia jaradak'āri, parā tī jaradait'ee nāgá: “Tachi Ak'ōrepa pimaa ooipia bida adait'ee, irua Efrainmaa māik'aapa Manasemaa oodak'a.”

Israelpa māga jarak'āri, Efraín tī naapiara jaraji Manasés tī k'āyaara.

²¹Maap'eda Israelpa Josemaa māgaji:

—Mí jai-idaai'eeda aji. Mamīda Tachi Ak'ōre bait'ee parā ome māik'aapa parā wāpiit'ee tachi chonaarā eujädee. ²²Pimaa net'aa audupiara atabēit'ee pi īpemaarāmaa k'āyaara. Teeit'ee eujā pia, ee jēra bi bide bi Siquén k'ait'a; ma eujā mia amorreorā juak'aawa jāri atada, espadapa māik'aapa ematrimapa chōo p'anide.

Jacobpa ichi jai-idaai naaweda jarada

49 ¹Ma t'eepai Jacobpa chi warrarā jōmaweda tī pēiji Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a āramaa jarait'ee. Māgaji:
—K'ait'a chedapáde aji, mia jarait'ee perā ne-inaa t'eepai p'asait'ee.
²Mi warrarā, k'ait'a chedapáde aji. Ūridapáde aji, parā ak'ōre Israel pedee bi misa.

³'Pi Rubén, mí warra naapemada aji. T'oja mí k'ap'ia pia, juataura bak'āri. Pi awaraarā k'āyaara waibiara pak'aji. ⁴Mamīda īrá chi naapemak'a bee-edá aji. K'ida chaaree p'oyaa t'ídik'adak'aak'a, māga pik'a pia k'achia p'oyaa t'ídik'a-e paji mí wēra k'āipari ome k'āik'āri.

⁵Ichiaba pia nipada-edá aji, Simeón māik'aapa Leví, k'isia iru p'anadap'edaa perā awaraarāmaa ne-inaa k'achia oodait'ee. ⁶Parā chip'epatamāi mí baamaa bi k'īrau p'anadak'āri, pāchi k'inia eperārā peedap'edaa perā māik'aapa p'ak'a biiri pariatura k'ōrak'oodap'edaa perā. ⁷¡Māgá k'īraudaipata perā, Tachi Ak'ōrepa parā k'achia ooipia bi! Parāpā māgá k'īrau p'oyaada-e p'anadap'edaa perā, parādeepa uchiadait'erā awara-awaraa p'anadait'ee, p'uuru chok'ara-ee.

⁸Judá, pideepa uchiadait'erā pi īpemaarādeepa uchiadait'erā k'āyaara waibiara padait'eeda aji. Āchi k'īra unuamaa iru p'anapataarā p'oyaadait'ee. Pi īpemaarādeepa uchiadait'erā āra k'īrapite bedabaidait'ee. ⁹Mi warra Judá, pideepa uchiadait'erā juataura p'anadait'ee awaraarā k'āyaara. León k'ūtrāaweda baparik'a p'anadait'ee, awaraa ne-animal jita atak'āri k'oit'ee. Ép'ep'eda, eujäde bat'at'aapari león chonaapa bat'aparik'a. Māpái k'op'eda, āpitée wāpari ichi temaa. ¿K'airāpa pideepa uchiadait'erā ome p'oyaadaima? ¹⁰Pideepa reyrā cetro juade iru p'anapataarā uchiadait'eeda aji. Eperārā āra jua

ek'ari p'anapataadait'ee, jōmaarā reyrā k'āyaara waibiara bi cheru misa. Eperāarāpa iru pedeeta ūridait'ee māik'aapa iru jua ek'ari ichita p'anapataadait'ee. ¹¹ Pideepa uchiadait'erāpa āchi burro jīdait'ee uva k'arrade, uva uuda waibia iru p'anadait'ee perā. Madeepa vino waibia oodait'ee. Aide p'aru t'ōk'ajida, waibia iru p'anadait'ee perā. ¹² Pideepa uchiadait'erā tau jā vino k'āyaara tau p'āimaara p'anadait'ee māik'aapa āchi k'ida p'ak'a juba k'āyaara t'orroora p'anadait'ee.'

¹³ 'Zabulondeepa uchiadait'erā p'usa ide p'anapataadait'eeda aji. Barco choma bee wiibaidait'ee āramāi. Ara eujā Sidón p'uurumaa pait'ee.

¹⁴ 'Isacardeepa uchiadait'erā chaaree p'anadait'eeda aji, burro chaaree baparik'a. Ma burro māgá chaaree bi mīda, p'oyaa p'irabaik'aa ichi ek'arrade ne-inaa chik'ia bidak'āri. ¹⁵ Eujā pia unudak'āri, aide ii k'inia p'anadait'ee. Mamīda esclavoorā p'anadait'ee, burropa ichi ek'arra eburuk'uk'uaparik'a aide ne-inaa chik'ia bidamerā.

¹⁶ 'Dandeepa uchiadait'erā p'anadait'ee ichi jua ek'ari apema Israeldeepa uchiadait'erā p'anapataadait'eek'a āchi chonaarā jua ek'ari. ¹⁷ Ara p'anadait'ee taama o bide bik'a. Caballo wāyaa wāde chi biiride k'aat'aak'āri, eperā ai īri wā tudú padaipari.

¹⁸ Māpai Jacobpa māgaji:

—Aai Ak'ore Waibia, jmí k'aripáji!

¹⁹ Maap'eda chi warrarāmaa waya pedeemaa beeji:

—Gaddeepa uchiadait'erāpa soldaorā p'oyaadait'eeda aji, āchi eujā jāri chedak'āri.

²⁰ 'Aserdeepla uchiadait'erāpa chik'o pia iru p'anadait'eeda aji, reyrāpa iru p'anapatak'a.

²¹ 'Neftalideepa uchiadait'erā p'anadait'ee bigi chi wā k'iniamaa wāparik'a. Māgee bigi warrarā pi-ia beepari.

²² 'Josedeepla uchiadait'erā p'anadait'ee ne-inaa k'arra to ide uudak'a. Nejō chok'ara chaupari māik'aapa chi jua chok'ara uchiapata muralla t'ap'arumaa. ²³ Ara k'iraunu amaa iru p'anapataarā ematrima panau chedait'ee āra ome chōode. ²⁴ Mamīda awaraarāmaa p'oyaapida-e pait'ee. Choodait'ee, Jacobpa ijāada Ak'ore Waibiapa k'aripait'ee perā; māgí ichiaba t'ijarapata Israelitaarā Ak'ipari. Irumaa gracias jaratí! ²⁵ ¡Gracias jarají pichi ak'ore Ak'ore Waibiamaa, irua pideepa uchiadait'erā k'aripait'ee perā! Iruata āra it'ariipa pia ak'i bapariit'ee. Iruata āramaa pania eujā ek'ariipa teeit'ee. Iruata āramaa warrarā pia t'opii't'ee; āra ne-animalaarā paara. ²⁶ Mi chonaarāpa mimaa pedee pia jaradap'edaa piara bi ee ichita it'ia jēra bee k'āyaara. Ma pedee pia auk'a pimaa jara bi, mia pi jirit'era da perā.

²⁷ 'Benjamindeepa uchiadait'erā lobok'a chōoyaa p'anadait'eeda aji. Astaawa, k'ewaraa paara lobopa peepari māik'aapa ichia peeda k'opari.

²⁸ Māga paji Israelpa chi warrarā docemaa jarada. Ma chaachaa pedee jaraji Tachi Ak'orepa jarapidak'a.

Jacob jai–idaada

29-30 T'ëepai Jacobpa chi warrarāmaa māgaji:

—Mi jai–idaait'eeda aji. Mi iadapáde aji, Canaande mi chonaarā iadap'edaamāi Macpela māu te uriade. Ma eujā Mamré k'ait'a Abrahampa netojo hitita pida Efrón juak'aawa, aíde iru èreerā iadamerā. ³¹ Mama iajida Abraham māik'aapa chi wēra Sara; Isaac māik'aapa chi wēra Rebeca māik'aapa mama mia Lea iaji. ³² Ma eujā ma māu te uria paara tachi èreerādeda aji, netoda hititaarā juak'aawa.

³³ Māga jarada t'ëepai, Jacob jéra beeji māik'aapa jai–idaaji.

Jacob iadap'edaa

50 ¹José baji chi ak'ore jai–idaak'āri. Chi ak'ore k'ap'ia piuda wēre atap'eda, k'ira ñt'aaji māik'aapa jéedachi. ²T'ëepai jaraji ichi jua ek'ari p'anadap'edaa Egiptodepema medicoorāmaa chi ak'ore Israel k'ap'ia piuda ome oodamerā Egipto pidaarāpa iadai naaweda oopatap'edaak'a. ³Ārapa oopatap'edaak'a k'āima cuarenta taarājida māga oomaa p'ani. K'āima setenta wāyaarude Egipto pidaarā chi–iajida Israel–it'ee.

⁴Maap'eda Josepa māgaji Faraón palaciodepemaarāmaa:

—Parāpa mi pia ak'i p'ani pírā, mi pari Faraonmaa nāga jaranadapáde aji: ⁵“Mi ak'ore jai–idaai naaweda, mimaa chupiria iidiji mia ichi iamerā Canaán eujäde chi chonaarā iadap'edaamāi. Tachi Ak'ore Waibia k'írapite mia māga ooit'eeda aji. Mapa enenee níbí pia mi wāpimerā mi ak'ore iade. Māga oop'eda, waya cheit'eeda” aji.

⁶Māga nepirinadak'āri, Faraonpa māgaji:

—Wāpáde aji, pí ak'ore iade pia jaradak'a.

⁷⁻⁸Māgá José ichideerā ome, chi ñpemaarā áchideerā ome māik'aapa Faraón palaciodepema poro waibiarā ūk'uru wājida Canaandee iru ak'ore iade. Āchi warrarā, ne–animalaarā aupai Gosén eujäde atabéijida. ⁹Awaraa eperārā carretade māik'aapa caballode auk'a wājida José ome. Ara chok'ara paji.

¹⁰Jordán to oriente eere panadak'āri trigo ãyaa atapatap'edaa chi edeepa Hatad apatap'edaamāi, jarajéejida Jacob–it'ee. Mama k'āima siete wāyaarude José chi–iaji.

¹¹Cananeorāpa māga unudak'āri, jarajida:

—Jā Egipto pidaarā t'āri p'ua p'anida ajida, eperā piuda chi–ia p'ani perā.

Mapa ãra p'anadap'edaamāi t'í bijida Abel Misrayin; jara k'inia bi “Egipto pidaarā chi–iadap'edaamāi”.

¹²Jacob warrarāpa oojida jōma irua jaradak'a oodamerā. ¹³Iru k'ap'ia piuda ateejida Canaán eujädee māik'aapa ianajida Macpela māu te uriade;

Abrahampa netodamāi hitita pida Efrón juak'aawa, aide ichi ēreerā iadamerā. Ma eujā māu te ome Mamré eujā oriente eere bi. ¹⁴Chi ak'ore iap'eda, José chi īpemaarā, chi k'ōp'āyoorā nipadap'edaarā ome waya Egiptodee chejida.

Josepa chi īpemaarāmaa jarada

¹⁵Jacob iadap'edaadeepa Egiptode pachedak'āri, José īpemaarāpa k'īsia p'aneejida: “¿Josepa tachi k'īra unuamaa iru bai-epaa māik'aapa tachi ome k'īra jō-e bai-epaa, tachia iru k'achia oodap'edaa perā?” ¹⁶Maperā Josemaa nāga jara pēijida: “Pí ak'ore jai-idaai naaweda, nāga jaraji ¹⁷pimaa jaradamerā: ‘Pí īpemaarā chupiria k'awaapáde aji, māik'aapa ārapa pimaa k'achia ooda perdonaapáde’ aji. Mapa taipa pimaa chupiria iidi k'inia p'ani pia ma k'achia oodap'edaa perdonaamerā, īrá tai pi ak'ore Ak'ore Waibia mimiapataarā perā.”

Ma jara chedap'edaarāpa pedee p'ani misa, José jeedachi.

¹⁸Ma t'ēepai chi īpemaarā āchi k'ap'īak'lí pachejida. Bedabaidap'eda tau biiri te jāde t'ōbairutamaa, māgajida:

—Nama p'aniida ajida. Tai pi esclavoorāda ajida.

¹⁹Mamīda Josepa p'anauji:

—Waaweenaadapáde aji. Mi Tachi Ak'ore-e parāpa oopatap'edaa ak'imerā. ²⁰Parāpa mīmaa ne-inaa k'achia oo k'inia p'anajidada aji. Mamīda Tachi Ak'ōrepata ma k'achia t'erabaiji pia uchiamerā. Irua oo k'inia baji tachia idi unu p'ani. Ma k'aurepa eperāarā chok'ara k'aripa k'inia baji chok'ai uchiadamerā. ²¹Maperā waaweenaadapáde aji. Mia at'āri parāmaa māik'aapa pāchideerāmaa chik'o teeit'ee.

Māgá t'āri pia pedeeda perā, chi īpemaarāpa k'awajida irua āchimaa ne-inaa k'achia oo-e pait'ee.

José jai-idaada

²²José chi ēreerā ome Egipto eujāde p'aneejida. José ciento diez años baji na p'ek'au eujāde. ²³Ichi warra Efraín āichak'eerā warrarā unuji.

Ma awara chi warra Manasés warra Maquir warrarā t'odak'āri, māgaji:

—Nāgí warrarā ichiaba michideerāda aji.

²⁴José chonaa pak'āri, chi īpemaarāmaa māgaji:

—Taarā-e nide mi jai-idaait'eeda aji. Mamīda Tachi Ak'ōrepa parā k'aripait'ee māik'aapa na eujādeepa waya ateit'ee Canaán eujādee; ma eujā irua jaradak'a teeit'ee Abrahammaa, Isaacmaa māik'aapa Jacobmaa.

²⁵Māpai jaraji ārapa Tachi Ak'ore k'īrapite juraadamerā ichi iadait'ee Canaán eujāde. Māga juraajida.

Māpai Josepa māgaji:

—Wāara Tachi Ak'ōrepa parā k'aripa cheit'eeda aji. Maapai mi biiri ateedapáde aji, parā ome auk'a, Canaandee wādak'āri.

²⁶ José Egiptode jai–idaaji, ciento diez años iru bak'āri. Egiptodepema medicoorāpa oojida āchia oopatap'edaak'a chi k'ap'ia piuda ome. Maap'eda ataudde ia bijida.